

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

COVID-19 PANDEMİSİNDE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK
DAYANIKLILIKLARI İLE ÖLÜM KAYGISI VE UMUT DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ: ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Bahar ŞANIVAR

Danışman: Prof. Dr. Khaladdin İBRAHİMLİ

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KALE

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Soner ÇAKMAK (Çukurova Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / TEMMUZ 2021

ONAY

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

201810042 numaralı öğrencimiz olan **Bahar ŞANIVAR** tarafından hazırlanan “**Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları İle Ölüm Kaygısı ve Umut Düzeylerinin İncelenmesi: Çağ Üniversitesi Örneği**” başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından **oybirliği ile** Psikoloji Bölümü Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

Üniv. İçi Asıl Üye– (Tez Danışmanı)– Jüri Başkanı : Prof. Dr. Khaladdin İBRAHİMLİ

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

Üniv. Dışı – Jüri Asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Soner ÇAKMAK
(Çukurova Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

Üniv. İçi – Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KALE

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

01/07/2021

Doç. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Bu tezi her zaman yanımda olan sevgili aileme ve küçük tatlı kardeşim Alara'ya ithaf ediyorum.

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

01/07/2021

Bahar ŞANIVAR

TEŞEKKÜR

Öncelikle yolun başından sonuna kadar yanımda olan ve benden desteğini esirgemeyen sevgili aileme teşekkür ediyorum. Tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Khaladdin İBRAHİMLİ'ye ilgisi ve desteği için, tüm bu süreçte bıkmadan sorularımı cevapladığı için şükranlarımı sunarım. Değerli jüri üyeleri Sayın Dr. Öğr. Üyesi Soner ÇAKMAK ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KALE hocalarıma, tezime katkıları için teşekkür ediyorum. Hayatım boyunca benden desteğini esirgemeyen, eğitim hayatımda her zaman yanımda olan canım babam Halil ŞANIVAR'a ve canım babaannem Kadriye ŞANIVAR'a teşekkür ederim. Canım ailem Bingül FİÇİCİ ve Yılmaz FİÇİCİ'ye bana her zaman destek olup verdikleri emekler için teşekkür ederim. Beni her zaman motive eden, kötü hissettiğim zamanlarda yanıma gelip bana sarılan, beni cesaretlendiren, mutluluk kaynağım, küçük tatlı kardeşim Alara FİÇİCİ'ye teşekkür ederim. Bu süreçte bıkmadan sorularımı yanıtlayan ve yardımlarını esirgemeyen Sayın Senay DEMİR ve Sayın Aycan KOL'a şükranlarımı sunarım. Sayın Öğr. Gör. Yonca BİR'e desteği için teşekkür ederim. Tezim boyunca bana destek olan arkadaşlarım Yunus ALKAN, Tolgahan ÜNLÜ ve Oğuzcan ÜLGEN'e; çalışmamda destek olup bana zaman ayıran tüm katılımcılara, lisans ve yüksek lisans eğitimimdeki tüm hocalarıma ve benden desteğini esirgemeyen arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

ÖZ

**COVID-19 PANDEMİSİNDE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK
DAYANIKLILIKLARI İLE ÖLÜM KAYGISI VE UMUT DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Bahar ŞANIVAR

**Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Khaladdin İBRAHİMLİ
Temmuz 2021, 143 sayfa**

Bu çalışma, Covid-19 pandemisinde üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık, sürekli umut ve ölüm kaygısı düzeylerinin çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi ve psikolojik dayanıklılık, sürekli umut ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Araştırma, 2020-2021 eğitim öğretim döneminde Çağ Üniversitesinde öğrenim gören 354 öğrenci ile kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmış olup verilerin toplanmasında ise tarama modellerinden sıklıkla kullanılan tekniklerden birisi olan anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma verileri “Sürekli Umut Ölçeği”, “Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği” ve “Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” kullanılarak forms.google.com üzerinden “Google documents” aracılığı ile online toplanmıştır. Araştırma sonucunda; üniversite öğrencilerinin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte âlemle ilgili kaygılarının, amacı gerçekleştirmek için çalışmayı ve engellerle karşılaştığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesini olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır. Üniversite öğrencilerinin öte âlemle ilgili kaygılarının, amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesini ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarını düşürdüğü ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılarının, amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesini ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarını arttırdığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak psikolojik dayanıklılık ve sürekli umudun, ölüm kaygısı üzerinde negatif etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada ayrıca psikolojik

dayanıklılık ve ölüm kaygısı arasındaki ilişkide, sürekli umudun tam aracı etkisi ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç sürekli umudun ölüm kaygısını açıklama gücünü ortaya koymaktadır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin ölüm kaygıları, sürekli umut ile şekillenmekte; bunun sonucu olarak psikolojik dayanıklılık ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkinin, sürekli umut bağlamında oluşmakta olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, üniversite öğrencisi, pandemi, psikolojik dayanıklılık, ölüm kaygısı, umut düzeyi.

ABSTRACT

**EXAMINATION OF PSYCHOLOGICAL RESILIENCE OF COLLEGE
STUDENTS AND THEIR DEATH ANXIETY AND LEVELS OF HOPE IN
COVID-19 PANDEMIC
ÇAĞ UNIVERSITY SAMPLE**

Bahar ŞANIVAR

Master Thesis, Department of Psychology

Supervisor: Prof. Dr. Khaladdin İBRAHİMLİ

July 2021, 143 pages

The study was to examine the psychological resilience levels, death anxiety and hope levels of university students according to various socio-demographic variables studying at Çağ University during the Covid-19 epidemic. The study was carried out using the snowball sampling method with 354 students with university students studying at Çağ University during the 2020-2021 academic year. In the research, the relational scanning model was used and in the collection of data, the survey technique, which is one of the methods often used from the scanning models was used. The research data were collected using the 'Dispositional Hope Scale', the 'Thorson Powell Death Anxiety Scale' and the 'Resilience Scale for Adults' online through 'Google documents'. As a result of the research, it was found that the fear of losing physical and spiritual functions of university students and concerns about the other world negatively affect the idea of working to achieve the goal and identifying alternative ways to achieve the goal when obstacles are encountered. It has been found that university students concerns about the other world reduce the idea of identifying alternative ways to achieve the goal and their perceived motivation in pursuing their goals. However, it has been revealed that the university students concerns about in the process of death, suffering and suffering increase the motivation they perceive when pursuing the idea and goals of identifying alternative ways to achieve the goal. As a result, psychological resilience and dispositional hope have a negative effect on death anxiety. The research also revealed the full mediating effect of dispositional hope on the relationship between psychological resilience and death anxiety. This result reveals the power of dispositional

hope to explain the death anxiety. The study found death anxiety of university students are shaped by dispositional hope; as a result, it has been revealed that the relationship between psychological resilience and death anxiety is formed in the context of dispositional hope.

Keywords: Covid-19, university students, pandemic, psychological resilience, death anxiety, level of hope.

ÖNSÖZ

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi ile birlikte bireyler psikolojik olarak da etkilenmişlerdir. Covid-19 pandemisinde üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile ölüm kaygısı ve umut düzeylerini incelemek amacıyla yapılan bu çalışma Çağ Üniversitesi öğrencileri ile yürütülmüştür. Literatürde Covid-19 pandemisi, psikolojik dayanıklılık, umut düzeyi ve ölüm kaygısı konularını birlikte ele alan az sayıda çalışma yer almaktadır. Covid-19 ile farklı kavramları birlikte ele alan ve literatür için ilklerden olan bu çalışma, alandaki yazınlara önemli bir katkı sağlayacağı inancı ile yürütülmüştür.

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY.....	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ.....	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
EKLER LİSTESİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
2. YÖNTEM.....	33
2.1. Katılımcılar	33
2.2. Prosedür	33
2.3. Araştırmada Kullanılan Materyaller	34
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	34
2.3.2. Sürekli Umut Ölçeği	34
2.3.3. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği -YPDÖ	36
2.3.4. Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği (RDAS)	37
2.4. Araştırmanın Modeli.....	39
2.5. Araştırma Verilerinin Analizi	40
3. BULGULAR	41
4. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	87
KAYNAKÇA	98
EKLER LİSTESİ.....	113

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo. 1.	<i>Sürekli Umut Ölçeğine İlişkin Bilgiler</i>	36
Tablo. 2.	<i>Sürekli Umut Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Bilgiler.....</i>	37
Tablo. 3.	<i>Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğine İlişkin Bilgiler.....</i>	38
Tablo. 4.	<i>Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Bilgiler.....</i>	39
Tablo. 5.	<i>Ölüm Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Bilgiler.....</i>	40
Tablo. 6.	<i>Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Bilgiler.....</i>	40
Tablo. 7.	<i>Sosyo-Demografik Bilgiler İle İlgili Bulgular</i>	41
Tablo. 8.	<i>Psikolojik Dayanıklılık, Sürekli Umut ve Ölüm Kaygısı Ölçekleri İle İlgili Temel Bulgular</i>	43
Tablo. 9.	<i>Cinsiyete Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve t-Testi.....</i>	45
Tablo. 10.	<i>Medeni Duruma Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve t-Testi</i>	46
Tablo. 11.	<i>Öğrenim Görülen Sınıfa Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve Anova Testi</i>	47
Tablo. 12.	<i>Öğrenim Görülen Fakülte ve Enstitüye Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve Anova Testi</i>	49
Tablo. 13.	<i>Öğrenim Görülen Bölüme Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve Anova Testi</i>	51
Tablo. 14.	<i>Covid-19'a Yakalanma Durumuna Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve t-Testi</i>	52
Tablo. 15.	<i>Covid-19 Nedeniyle Ölüm Endişesine Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve t-Testi.....</i>	53
Tablo. 16.	<i>Covid-19 Nedeniyle Yakınını Kaybetmeye Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve t-Testi.....</i>	54
Tablo. 17.	<i>Covid-19 Aşılarına Duyulan Güvene Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve Anova Testi</i>	55
Tablo. 18.	<i>Cinsiyete Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve t-Testi</i>	57
Tablo. 19.	<i>Medeni Duruma Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve t-Testi.....</i>	58
Tablo. 20.	<i>Öğrenim Görülen Sınıfa Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve Anova Testi</i>	60
Tablo. 21.	<i>Öğrenim Görülen Fakülte ve Enstitüye Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve Anova Testi</i>	62

Tablo. 22. <i>Öğrenim Görülen Bölüme Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve Anova Testi.....</i>	64
Tablo. 23. <i>Covid-19'a Yakalanma Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve t-Testi</i>	66
Tablo. 24. <i>Covid-19 Nedeniyle Ölüm Endişesine Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve t-Testi</i>	67
Tablo. 25. <i>Covid-19 Nedeniyle Yakınını Kaybetmeye Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve t-Testi</i>	68
Tablo. 26. <i>Covid-19 Aşılarına Duyulan Güvene Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve Anova Testi</i>	69
Tablo. 27. <i>Covid-19 Aşılarına Duyulan Güvene Göre Psikolojik Dayanıklılık Scheffe Testi.....</i>	70
Tablo. 28. <i>Cinsiyete Göre Sürekli Umut Ortalamaları ve t-Testi.....</i>	71
Tablo. 29. <i>Medeni Duruma Göre Sürekli Umut Ortalamaları ve t-Testi</i>	71
Tablo. 30. <i>Öğrenim Görülen Sınıfı Göre Sürekli Umut Ortalamaları ve Anova Testi</i>	72
Tablo. 31. <i>Öğrenim Görülen Fakülte ve Enstitüye Göre Sürekli Umut Ortalamaları ve Anova Testi</i>	73
Tablo. 32. <i>Öğrenim Görülen Bölüme Göre Sürekli Umut Ortalamaları ve Anova Testi</i>	74
Tablo. 33. <i>Ölüm Kaygısı ve Psikolojik Dayanıklılık İlişkisi (Korelasyon Analizi).....</i>	75
Tablo. 34. <i>Ölüm Kaygısı ve Sürekli Umut İlişkisi (Korelasyon Analizi)</i>	77
Tablo. 35. <i>Psikolojik Dayanıklılık ve Sürekli Umut İlişkisi (Korelasyon Analizi).....</i>	78
Tablo. 36. <i>Psikolojik Dayanıklılık ve Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Regresyon Analizi-1.....</i>	80
Tablo. 37. <i>Psikolojik Dayanıklılık ve Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Regresyon Analizi-2.....</i>	81
Tablo. 38. <i>Ölüm Kaygısı ve Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Regresyon Analizi-1.....</i>	82
Tablo. 39. <i>Ölüm Kaygısı ve Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Regresyon Analizi-2.....</i>	83
Tablo. 40. <i>Psikolojik Dayanıklılığın Ölüm Kaygısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları</i>	84

Tablo. 41. <i>Sürekli Umudun Ölüm Kaygısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları</i>	85
Tablo. 42. <i>Psikolojik Dayanıklılık ve Sürekli Umudun Ölüm Kaygısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları</i>	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. <i>Araştırma Modeli</i>	39
---	----

EKLER LİSTESİ

EK- A. Çağ Üniversitesi Etik Kurul Onay Belgesi.....	113
EK- B. Kişisel Bilgi Formu.....	115
EK- C. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği –YPDÖ	118
EK- D. Sürekli Umut Ölçeği.....	119
EK- E. Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği (RDAS)	120
EK- F. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu.....	121
EK- G. Çağ Üniversitesi Tez Etik Kurul İzin İstek Yazısı.....	122
EK- H. Çağ Üniversitesi Tez Anket Uygulama İzin Yazıları.....	123

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın arka planı, amacı, problemi, önemi, hipotezleri, sayıltıları, kapsam ve sınırlılıkları ile araştırmada kullanılan temel kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın Arka Planı

Covid-19, ilk kez Çin'in Vuhan eyaletinde ortaya çıkan, insandan insana bulaşabilen, şiddetli solunum yolu belirtileri gösteren bir virüstür. Hastalık Vuhan'da Aralık ayının sonlarında bir grup insanda ortaya çıkmıştır. (Huang vd., 2020, s. 497: Akt. Gencer vd., 2021). Yapılan çalışmalar sonucunda, 12 Ocak 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından virüse geçişi olarak 2019-nCoV adı verilmiş ve virüs, yeni bir koronavirüs olarak resmi şekilde tanımlanmıştır (Aylaz ve Yıldız, 2020). Yeni korona virüsün (Covid-19), Çin'in Vuhan eyaletindeki Vuhan canlı hayvan pazarından yayıldığı düşünülmektedir. Korona virüslerin hem hayvanlarda hem de insanlarda hastalığa sebep olduğu bilinmektedir. Yeni Korona virüs (Covid-19) insandan insana bulaşarak Çin'de önce Vuhan eyaletinde ardından da Hubei ve diğer eyaletlerde yayılmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2020). Hastalığın diğer dünya ülkelerine yayılması ile birlikte Covid-19, 2020 yılında küresel bir salgın ve kriz haline gelmiştir (Yazıcı Çelebi, 2020). Hastalığın başlıca belirtileri solunum yollarında ortaya çıkmaktadır. Hastaneye başvuran hastalarda ateş, nefes darlığı ve öksürük gibi başlıca belirtiler gözlemlenmiştir. Hastalığın ilerleyen seyrinde zatürre, böbrek yetmezliği, ağır solunum yetmezliği ve ölüm ortaya çıkabilmektedir. Bunun yanı sıra Covid-19 salgınında hiçbir belirti göstermeyen vakalara da rastlanmaktadır. (Sağlık Bakanlığı, 2020, s. 13). Hastalığın en çok 60 yaş ve üstü bireyleri, kronik rahatsızlığı olanları (Li vd., 2020, s. 1204: Akt. Gencer, 2021), kanser, diyabet, kalp hastalığı, hipertansiyon, kronik solunum yolu hastalığı olanları etkilediği gözlemlenmiştir. Sağlık çalışanları da en çok risk altında olan grup içerisinde (Sağlık Bakanlığı, 2020, s. 8-12). Hastalık çocuklar üzerinde hafif belirtilerle gözlemlenmiştir. Hastalığın öksürük, hapsirik ve damlacık yolu ile ortama yayıldığı ve solunum ile bulaştığı bilinmektedir. Virüsün yayılmasında kirlenmiş yüzeylerle temas da etkilidir. Virüs taşıyan yüzeylerle temas ettikten sonra ellerin; ağız, göz, burun ile teması büyük risk taşımaktadır (MEB, 2020).

Pandemiler veya pandemik hastalıklar; belirli bir kıta yahut bütün dünyayı etkileyebilen, kolayca geniş alanlara yayılan, ölümlere neden olan salgın hastalıklardır.

(Aslan, 2020). Dünya Sağlık Örgütü tanımına göre pandeminin başlaması için; nüfusun ilk kez maruz kaldığı yeni bir virüs ortaya çıkmalı ve bu virüs insanlara bulaşabilen, tehlikeli, kolayca yayılan ve devamlı olan bir süreç izlemelidir (WHO, 2020). Covid 19 virüsünün dünyaya hızlı bir şekilde yayılması ve binlerce kişinin ölümü ile birlikte ülkeler çeşitli önlemler almaya başlamıştır. Ülke sınırlarının kapatılması, karantina uygulamaları bu önlemlerden bazılarını oluşturmaktadır (Chinazzi vd., 2020, s. 395-400: Akt: Aşkın, Bozkurt ve Zeybek, 2020, s. 307). Salgın ile birlikte dünya genelinde bir panik havası oluşmaktadır (Karakaş, 2020, s. 556). Covid 19 un yayılması ve ölümlerin artması ile birlikte bireyler bu durumdan psikolojik olarak da etkilenmektedirler. Salgın döneminde bireylerin kaygı düzeylerinde değişimler gözlemlenmektedir. Bireylerin içinde bulunduğu belirsizlik, karantina süreçleri, sosyal izolasyon ve yeni normalin getirdiği değişimler her bireyin psikolojisini farklı etkilemektedir. Bireyler bu yeni düzene adapte olmaya çalışmaktadırlar. Toplumda; korku, panik, kaygı, endişe gibi duygular artış göstermiştir. Bireyler kendilerinin yanı sıra aileleri ve sevdikleri için de endişe duymaya başlamışlardır. Salgının bitiş tarihinin belirsiz olması, karantina dönemlerindeki sosyal ve ekonomik zorluklar, insanlar üzerinde ciddi değişimlere ve kaygıya neden olmaktadır (MEB, 2020).

Çalışmada üniversite öğrencilerinin pandemi dönemindeki psikolojik dayanıklılıkları, ölüm kaygısı ve umut düzeyleri incelenmiştir. Çalışmada ele alınan psikolojik dayanıklılık kavramı, bireylerin olumsuz şartlar karşısında sergilediği uyum ve başa çıkabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Block ve Kremen, 1996 akt. Kararımak, Siviş-Çetinkaya, 2011). Ölüm ise her canlı için kaçınılmaz bir gerçek olarak ifade edilmektedir. Ölüm kaygısı, bireyin doğumundan itibaren her anında var olan, ölme ve ölüme ilişkin endişelerini içeren, tüm korkuların temelinde yatan ve bireyin başta kendisi ve dünyayı kaybedebileceğinin bilincine ulaşmasını sağlayan bir duygu olarak tanımlanmaktadır. (Karakuş ve ark., 2012). Salgın döneminde Türkiye ve Çin'in de dahil olduğu pek çok ülke, Covid-19 sebebiyle cenaze ve morg uygulamaları ile ilgili çeşitli politika ve yasalar ortaya koymuştur. Ölüm normal koşullarda bile kişilere fazlasıyla kaygı verirken, Covid-19 sebebiyle yaşanan ölümler ve bireylerin kısıtlamalardan dolayı ölen yakınlarının ölümü ile ilgili çeşitli ritüelleri gerçekleştirememesi ölüm kavramını farklı bir boyuta taşımaktadır (Özyürek ve Atalay, 2020). Umut ise bireyin amaca güdülenmesi, amaca ulaşırken kullanacağı yollardır (Snyder, 2002). Umut kavramı, kişinin hayatında karşı karşıya geldiği durum veya olaylarla ilgili olumlu neticeler ihtimaline yönelik duygusal inancı şeklinde ifade

edilebilir (Gülten, 2014). Staats (1987) umudu en genel anlamıyla bireyin gelecekte beklediği olumlu gelişme şeklinde ele almıştır (Özer ve Tezer, 2008). Rew, Taylor-Seehafer, Thomas ve Yockey (2001) psikolojik anlamda dayanıklı kişilerin; kendilerini daha az umutsuz ve yalnız olarak ifade ettiğini, hayatlarını tehdit eden davranışları daha az sergilediklerini belirtmiştir (Gloğu ve Kararımak, 2010, s. 77). Rajkumar vd., (2020) Covid-19 virüsünün ortaya çıktığı ve vaka sayılarında artışların yaşandığı dönemlerde; kişilerin daha fazla endişe, stres ve korku algıladığını tespit etmiştir (Aşkın, Bozkurt ve Zeybek, 2020, s.305). Çalışmada; Covid-19 pandemisinde niversite ğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile ölüm kaygısı ve umut düzeyleri arasında bir ilişki olabileceği düşünülmüş ve çalışma bu çerçevede yürütülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, niversite ğrencilerinin psikolojik dayanıklılık, sürekli umut ve ölüm kaygısı düzeylerini belirlemek, psikolojik dayanıklılık, sürekli umut ve ölüm kaygısı arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Araştırmanın alt amaçları ise;

Üniversite ğrencilerin psikolojik dayanıklılık, sürekli umut ve ölüm kaygısı düzeylerini cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, öğrenim görülen fakülte ve enstitü, bölüm değişkenleri ağısından incelenmesidir.

Üniversite ğrencilerin psikolojik dayanıklılık, sürekli umut ve ölüm kaygısı düzeylerini COVID-19'a yakalanma, COVID-19 nedeniyle ölüm endişesi, COVID-19 nedeniyle yakını kaybetme ve COVID-19 aşılarına güven değişkenleri ağısından incelenmesidir.

Üniversite ğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkide, sürekli umudun aracılık rolünün incelenmesidir.

Araştırmanın Problemi

Araştırmanın ana problemi, Covid-19 salgını sürecini yaşıyan niversite ğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, ölüm kaygısı ve umut düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bunun yanı sıra Covid-19 pandemisinde niversite ğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, ölüm kaygısı ve umut düzeylerinin sosyo demografik verilere göre ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Araştırmada aşağıda ifade edilen sorular yanıtlar aranmıştır.

1. Katılımcıların psikolojik dayanıklılık, ölüm kaygısı ve sürekli umutları hangi düzeydedir?
2. Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, fakülte, enstitü ve bölüm değişkenlerine göre ölüm kaygısı ortalamaları farklılık göstermekte midir?
3. Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, fakülte, enstitü ve bölüm değişkenlerine göre psikolojik dayanıklılıkları ortalamaları farklılık göstermekte midir?
4. Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, fakülte, enstitü ve bölüm değişkenlerine göre sürekli umut ortalamaları farklılık göstermekte midir?
5. Katılımcıların psikolojik dayanıklılık, ölüm kaygısı ve sürekli umut düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
6. Psikolojik dayanıklılık ve ölüm kaygısı, sürekli umudu yordamakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Türkiye’deki Covid-19 ile ilgili alanyazın tarandığında Yazıcı Çelebi (2020) tarafından yapılan “Covid-19 Salgınına İlişkin Tepkilerin Psikolojik Sağlık Açısından İncelenmesi”, Tunç ve Atıcı (2020) tarafından gerçekleştirilen ‘Dünyada ve Türkiye’de Pandemilerle Mücadele: Risk ve Kriz Yönetimi Bağlamında Bir Değerlendirme” ve Karcıoğlu (2020) tarafından yürütülen “Koronavirüs Nedir, Nasıl Korunabiliriz?” başlıklı çalışmalar karşımıza çıkmaktadır. Tönbül (2020) tarafından yürütülen çalışmada ise, koronavirüs salgını sonrasında 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıkları bazı değişkenler açısından incelenmiştir.

Ülkemizde Covid-19 ile ilgili Ocak 2020 ile Mart 2021 arasında toplamda 54 lisansüstü tez çalışması yapılmıştır. Bunlardan 28 tanesi yüksek lisans tezi, 26 tanesinin ise uzmanlık tezi olduğu görülmektedir. Yıllara göre bakıldığında vakıf ve devlet üniversitelerinde; 2020 yılında toplamda 43, 2021 yılında ise toplamda 11 tez çalışması gerçekleştirilmiştir. İncelenen tez konularından toplam 16 tanesi Covid-19’un sağlığa etkilerini, 11 tanesi Covid-19’un olumsuz ruhsal belirtilerini (depresyon, kaygı, korku, tükenmişlik, gerginlik vb.) ve 9 tanesi Covid-19 dijitalleşme (sosyal medya, internet) ilişkisini ele almıştır. Covid-19’la ilgili yürütülen 5 tez çalışmasında farkındalık ve çözüm önerisi konusu ele alınmıştır. Ayrıca tüketim alışkanlığı konulu toplamda 5, diğer (fiziksel aktivite, ulaşım) konulu toplam 3 çalışma ve Covid-19’un ekonomik

etkileri konulu toplam 2 çalışma bulunmaktadır. Güvenlik-yönetim konusunda ise toplam 2 çalışma bulunmaktadır. Covid-19 ve olumlu ruhsal belirtiler (psikolojik dayanıklılık) konusunu ele alan 1 çalışma görülmektedir. (Gencer, vd. 2021).

Bu çalışmalardan pek azının Covid-19 pandemisi, psikolojik dayanıklılık, umut düzeyi ve ölüm kaygısı konularını ele alması dolayısıyla, yürüttüğümüz bu çalışma alanyazın için önemli bir noktadadır. Tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs salgını sürecinde, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile ölüm kaygısı ve umut düzeyleri arasındaki ilişkiyi konu alan bu çalışmanın; bilimsel bir çalışma niteliği taşıması ile de alandaki yazınlara önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Covid-19 ile farklı kavramları birlikte ele alan ve alan için ilklerden olan bu çalışma, ileride yürütülecek çalışmalar için de önem arz etmektedir.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada aşağıda ifade edilen hipotezler sınanmıştır.

H1: Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile ölüm kaygısı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

H2: Üniversite öğrencilerinin sürekli umutları ile ölüm kaygısı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

H3: Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkide, sürekli umudun aracılık rolü vardır.

Araştırmanın Sayıtları

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık, sürekli umut ve ölüm kaygısı ile ilgili sorulara samimi ve doğru bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

Araştırmada kullanılan psikolojik dayanıklılık, sürekli umut ve ölüm kaygısı ölçeklerinin ölçülmek istenen özellikleri doğru bir şekilde ölçtüğü varsayılmıştır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğünün evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde Mersin Çağ Üniversitesi'nde öğrenim gören lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki öğrenciler ile sınırlıdır.

Araştırma sonucunda elde edilecek bilgiler Psikolojik Dayanıklılık, Sürekli Umut ve Ölüm Kaygısı Ölçekleri ile sınırlıdır.

Covid-19 ile ilgili bilgilerin sürekli değişmesi, aşı çalışmaları, yeni mutasyon türlerinin tespit edilmesi vb. araştırmanın sınırlılığı arasında yer almaktadır. Araştırma kesitsel bir dönemde yapıldığından dolayı geneli kapsamamaktadır.

Tanımlar

Araştırmada kullanılan temel kavramlar aşağıda tanımlanmıştır.

Psikolojik Dayanıklılık: Psikolojik dayanıklılık ya da sağlamlık; zorlu yaşam olaylarında pozitif kalabilme, beklenmedik durumlar karşısında uyum sağlayabilme yeteneğidir (Fraser, Richman ve Galinsky, 1999).

Yapısal stil: Bireylerin z disiplinini, güçlü yönlerini ve kendilerine güvenlerini ifade etmektedir (Basım vd., 2015: 83).

Gelecek algısı: Bireyin olumlu bir bakış açısı doğrultusunda geleceğe dair algılarını ifade etmektedir (Basım vd., 2015: 83).

Aile uyumu: Aile uyumu kavramı, bireyin ailesi ile olan uyumunu ve ailesinden aldığı desteği ifade etmektedir (Basım vd., 2015: 83).

Kendilik algısı: Kendilik algısı; bireyin öz farkındalığı ile ilişkili olup bireyin kim olduğuna ve kendisine dair düşüncelerini ifade etmektedir (Basım vd., 2015: 83).

Sosyal yeterlilik: Bireyin çevresinden gördüğü desteği ifade eder (Basım vd., 2015: 83).

Sosyal kaynaklar: Sosyal kaynaklar kavramı, bireylerin sosyal ilişkilerinin gücünü ifade etmektedir (Basım vd., 2015: 83).

Umut: TDK'ya göre umut ya da mit; olması beklenen şey ya da olacağı düşünülen şeydir. Bireyin hedef belirleyip hedeflerine ulaşmak amacıyla gereken güdülenmeye sahip olması, hedefe varırken oluşturulan kognitif süreçtir (Snyder, 1994, 1995).

Sürekli umut: Kişilerin, arzu ettikleri amaçlara ulaşırken yollar üretmesi ve bu yolları harekete geçirip sürekli kullanma becerisine sahip olması şeklinde amaca yönelik bir düşünce şeklidir (Snyder, 2002).

Alternatif yollar düşüncesi: Bireyin arzuladığı hedeflere ulaşmada kullanılabilir yollar bulma kapasitesini ifade etmektedir (Snyder vd., 2006: Bacanlı ve Tarhan 2015, 2).

Eyleyici düşünce: Bireyin hedefi elde etmek istemesini ve hedefi elde etmek için kendisinde algıladığı kapasiteyi ifade etmektedir. (Snyder vd., 1991).

Ölüm: Canlı olan organizmanın kendini yenileme becerisini kaybetmesi, yaşamın sonlanması durumudur (Karakuş ve ark., 2012).

Psikolojik Dayanıklılık

Psikolojik dayanıklılık; bireyin kötü durumlar, depresyon ya da hastalık gibi durumlarda hızlı bir şekilde iyi olma becerisi, durumu kolay bir şekilde atlatabilme, toparlanabilme, eski durumuna dönme esnekliği şeklinde tanımlanmaktadır (Earvolino, 2007). Kararımak (2006)'ya göre; Psikolojik dayanıklılık, bir olumsuzluk karşısında koruyucu faktörler ve risk faktörlerinin etkileşime girmesiyle ortaya çıkan dinamik bir süreçtir. Psikolojik dayanıklılık; bu etkileşim sonucunda bireyin, yaşamındaki değişikliklere uyum sağlamasıdır. Doğal afetler, boşanmalar, salgın hastalıklar, yoksulluk, toplumsal olaylar, bozulmuş aile düzeni, taşınma gibi olumsuz yaşam olayları psikolojik dayanıklılığı etkileyen durumlar arasında gösterilmektedir (Kararımak, 2006: 130).

Luthans ve diğ. (2006) psikolojik dayanıklılığı; bireyin belirsizlik, engel ya da benzer olumsuzluklar ile başa çıkması ve sonucunda başarılı olma becerisi şeklinde ifade etmişlerdir (Basım ve Çetin, 2011, s. 83). Garnezy (1993) psikolojik dayanıklılığı, zorlu hayat deneyimleri yaşayan bireyin felaketlerin atlatma becerisi ve kendisini toparlayabilme gücü şeklinde ifade etmiştir (Büyükbodur, 2018, s. 28). Psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan ilk çalışmalarda bu kavram insanda doğuştan var olan bir kişilik özelliği olarak ele alınırken, son yıllarla birlikte kişide geliştirilebilir bir özellik olarak ele alınmaya başlanmıştır (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000: Akt: Hoşoğlu vd. 2018).

Psikolojik dayanıklılık konusundaki çalışmaların öncüsü olan isim Kobasa (1979), psikolojik dayanıklılık modelini geliştirmiştir. Kobasa çalışmasında, İllinois belediyesinde çalışan 670 erkek katılımcı ile çalışmıştır. Çalışmada katılımcıların, yaşamlarının son üç senesinde karşılaştıkları stresli ve rahatsız edici durumlar incelenmiştir. Katılımcılar, stres ve rahatsız olma seviyelerine göre iki farklı gruba ayrılmıştır. Kobasa'nın yapmış olduğu çalışma sonucunda; yüksek seviyede stres yaşayan kişilerin zorlu bir durum karşısında, zorlu olayları deneyim ve avantaj şeklinde değerlendirdiği ve kontrolü ellerinde bulundurdıkları ifade edilmiştir (Karataş, 2016; Ernas, 2017, s.31).

Irmak Yılmaz (2008)'in çalışmasında, psikolojik dayanıklılık düzeyleri düşük olan kişilerin, zaman içerisinde psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek olan gruba dahil olabileceği ifade edilmiştir. Aynı şekilde; psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek olan kişilerin de, zaman içerisinde düşük seviyeye inebilecekleri belirtilmiştir (Bektaş ve Özben, 2016, s. 216).

Psikolojik dayanıklılığı yüksek bireyler, psikolojik dayanıklılık seviyesi düşük bireylere göre ileriye yönelik organizasyonel süreçleri daha uyumlu karşılamaktadırlar. Bu nedenle bu bireylerin daha az sorun yaşadıkları gözlemlenmektedir (Klag ve Bradley, 2004).

Hanton ve diğ. (2002) Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan kişilerin, herhangi bir zorluk ile karşı karşıya kaldıklarında bu süreci gelişim sürecinin bir basamağı şeklinde değerlendiklerini ve zorluğu kontrol altına almak amacıyla hızlıca harekete geçtiklerini ifade etmiştir (Kındıroğlu ve Ekici, 2019, s. 143).

Dayanıklılık Kavramı

Latince ‘resilience’ kökünden türeyen psikolojik dayanıklılık kavramı, bir maddenin elastik halini ve aslına kolay bir şekilde dönebilmesini ifade etmektedir (Greene, 2002; Gizir, 2007, s. 114). Murphy (1987) de psikolojik dayanıklılığı bir çocuğun stresle nasıl başa çıktığı ve travmasından nasıl kurtulduğu veya iyileştiğini anlatan genel bir kavram olarak tanımlamıştır. Ona göre psikolojik sağlamlığın; uyum, yeterlilik, geleceğe yöneliş ve umut kavramlarıyla ilişkisi vardır (Murphy, 1987; Akt. Gizir, 2007).

Frase, Richman ve Galinsky (1999)’nin tanımlamasında ise psikolojik dayanıklılık; ‘zor şartlar altında beklenmedik ve olumlu başarılar sağlama, bu koşullara uyum sağlama becerisi’dir (Frase, Richman ve Galinsky, 1999; akt. Gizir, 2007).

Masten, Best ve Garmezy, (1990: akt. Masten, 1994, s.7-8)’e göre ise bu kavram üç temel olguya işaret etmektedir:

- a. Psikolojik dayanıklılığın; zor koşulları aşan ve beklenenden daha iyi seyir gösteren kişileri tanımlamakta kullanıldığını söyleyebiliriz.
- b. Psikolojik dayanıklılık, bireyin stresli yaşam koşulları altındaki uyum sağlayabilme becerisidir.
- c. Psikolojik dayanıklılık kavramı travma sonrası iyileşmek ile ilişkilidir. (Masten, 1994; Akt. Gizir, 2007).

Psikolojik Dayanıklılık Tanımlamaları

The Random House Sözlüğü (1967), psikolojik dayanıklılığı “sıkıştırıldıktan veya esnetildikten sonra eski haline ya da pozisyonuna dönebilme becerisi” olarak tanımlamıştır. Webster Yeni Yirminci Yüzyıl Sözlüğü (1958), psikolojik dayanıklılık kavramını “sıkıştırılmasının ardından eski haline gelmek/dönmek, ve enerji, güç, cesaret

kazanmak” olarak tanımlamıştır. Amerikan Heritage Sözlüğü (1973) ise bu kavramı ‘değişim, hastalık veya kötü kaderden hızlı bir şekilde kurtulmak, iyileşmek’ olarak tanımlamıştır. Stewart, Reid ve Mangham (1997) ise psikolojik dayanıklılığı “önemli değişim, olumsuz olay ya da durum yahut risklerle karşı karşıya kalındığında bireyin başarılı bir biçimde bunlarla mücadele etme yeteneği ya da kapasitesi” olarak tanımlamıştır. Psikolojik dayanıklılık bireyin zorlu yaşam koşulları karşısında uyum sağlama ve baş edebilme yeteneğidir (Masten ve Coatsworth, 1998; akt. Şahin, 2018).

Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Çeşitli Faktörler

Psikolojik dayanıklılık; bireysel, ailesel ve çevresel olmak üzere üç ana başlıktaki risk faktörleri ve koruyucu faktörler tarafından etkilenmektedir. Yapılan çalışmalara göre risk faktörleri ve koruyucu faktörler bireysel farklılıklardan dolayı kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bu nedenle bu faktörler, bireylerde aynı derecede etkili olmayabilir (Hoşoğlu vd. 2018).

Psikolojik Dayanıklılık Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler

Psikolojik dayanıklılık araştırmalarında ele alınan risk ve koruyucu faktörler literatürde üç ana başlık etrafında toplanmıştır (Öz ve Yılmaz, 2009, s. 84).

Bireysel Risk Faktörleri

Psikolojik dayanıklılığı etkileyen bireysel risk faktörlerine; adölesan gebelik yaşamak, fetal ilaç veya alkol kullanımı, düşük IQ düzeyi, ruhsal yahut kronik bir hastalığın bulunması, prematüre doğum, geçimsiz mizaç yahut utangaç kişilik, akademik başarısızlık durumu, madde bağımlılığı ve etnik bir gruba dahil olmak gibi örnekler verilebilir. (Öz ve Yılmaz, 2009, s. 84).

Bireysel Koruyucu Faktörler

Bireysel korucu faktörler ise bu risk faktörlerine karşı bireyi koruyan faktörlerdir. Bunlara; yüksek benlik saygısı, iyimserlik, sorumluluk ve empati duygusu, iyi düzeyde bilişsel yetenek ve zeka, problem çözme becerisine sahip olma örnek verilebilir (Öz ve Yılmaz, 2009, s. 84).

Ailesel Risk Faktörleri

Ailesel risk faktörleri kalabalık aile (4 ve üstü çocuk), madde kullanan yahut suça karışmış anne babaya sahip olma, ebeveynlerin kronik ya da ruhsal bir rahatsızlığının olması, ailede boşanma, aile içi şiddet, ailede ölüm, çocukların doğum sürelerinin 2 yıldan daha az sürede gerçekleşmesi, tek bir ebeveyne sahip olmak, evlat edinilmektir (Öz ve Yılmaz, 2009, s. 84).

Ailesel Koruyucu Faktörler

Ailesel koruyucu faktörler ise; iyi eğitilmiş ebeveynlere sahip olma, anne-baba-çocuk ilişkisinin olumlu yürümesi, aile ile birlikte yaşam sürme ve ailenin çocukları için olumlu beklentiler içerisinde olmasıdır (Öz ve Yılmaz, 2009, s. 84).

Çevresel Risk Faktörleri

Çevresel risk faktörleri; toplumsal hayatta şiddet, evsizlik, yoksulluk, ekonomik sıkıntılar, savaş durumu, doğal afetler, istismar şeklinde sıralanabilir (Gizir, 2006).

Çevresel Koruyucu Faktörler

Çevresel koruyucu faktörlere ise; sosyal çevrede olumlu ilişkiler, akran desteğine sahip olmak, iyi okullarda eğitim almak gibi örnekler verilebilir (Gizir, 2006). Bireysel, ailesel ve çevresel özelliklerden herhangi bir faktör olumluysa bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyinin arttığını ve daha sağlıklı bir gelişim süreci izlediği gözlemlenmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda ise olumsuz faktörlerin, bireyin psikolojik dayanıklılığını azalttığı veya tümüyle yok ettiği ifade edilmektedir (Öz ve Yılmaz, 2009: 84).

Kobasa'nın Kişisel Dayanıklılık Kavram Modeli

Psikolojik dayanıklılık kavramını geliştiren Suzanne Kobasa; stresli yaşam tecrübelerinin fiziksel bozukların yanı sıra psikolojik bozukluklara da yol açtığını ifade eder. Her insan stres altında farklı tepkiler verir. Yapılan çalışmalar sonucunda strese maruz kalıp hastalanmayan ve hastalanan bireylerin farklı kişisel özellikler taşıdıkları gözlemlenmiştir. Varoluşçu kişilik teorisini ele alan Suzanne Kobasa; psikolojik dayanıklılığı, stresli yaşam olayları ile karşı karşıya gelen bireyde bir direnç şeklinde görev alan 'kişilik özelliği' olarak tanımlamıştır. Psikolojik dayanıklılığın; bağlanma,

kontrol(denetim) ve meydan okuma şeklinde birbiriyle ilişki içinde olan çeşitli boyutları vardır (Ghorbani ve diğerleri, 2000; Akt. Tekin, 2011).

Psikolojik Dayanıklılığın Bileşenleri

Psikolojik dayanıklılık birbiri ile ilişki içinde olan üç bileşimden oluşmaktadır: Bağlanma, Kontrol ve Meydan Okuma (Ghorbani ve diğerleri, 2000; Akt. Tekin, 2011). Psikolojik dayanıklılığın bileşenleri olan bu üç boyut, bireylerin stresle daha kolay başa çıkmasını sağlamaktadır (Kosaka, 1996: Akt. Terzi, 2008, s. 3).

Kontrol (Denetim)

Kişilerin yaşamlarındaki farklı durumları değişiklik yaratmaya olan inançlarını anlatmaktadır. Bireyin kendi yaşamındaki durumlar üzerinde değişiklik yapma düşüncesine ve eğilimine sahip olması denetim olarak tanımlan (Holt, Fine ve Tollefson, 1987: Akt. Terzi, 2008: 2). Birey çaresiz değildir, zorluklarla karşılaştığında onları aşabilmek için mücadele eder, buna inancı vardır. Kişisel özgürlük, başarı odaklı olma, karar alma becerisine sahip olma, öz disiplin, seçim yapabilme, özerklik ve içsel güdülenme gibi özellikler denetimin içinde barınır (Kamya, 2000: Akt. Terzi 2008, s. 2).

Bağlanma

Kobasa (1979) göre, bireyin yaşamın değişik alanlarında var olmasını ve yaşamla kurduğu ilişkiyi bağlanma şeklinde ifade etmiştir (Terzi: 2008, s. 2). Bağlanma yaşamın süregelen durumlarına eşlik etme eğilimi anlamına gelmektedir. Ayrıca bağlanma, bireyin kendisini keşfetmesini, amacını, anlamlılığını da yansıtmaktadır. (Maddi, vd., 2006: Akt. Kındıroğlu, 2018, s. 25).

Meydan Okuma

Bu özelliğe sahip olan kişiler zorlu yaşam olayları karşısında tekrar düzenleme özelliği göstermekte ve karşılaştıkları olaylara ehemmiyet vermektedirler. Değerlendirme özellikleri yüksek olmakla birlikte, zorlu olayları kendileri için fırsata çevirmektedirler (Aslan vd. 2000; Akt. Tekin, 2011, s. 7).

Richardson'un Dayanıklılık Kuramı

Kişinin; olumsuzluk, stres veya yaşam olayları ile karşı karşıya kalması sonucu olaylara verdikleri tepkileri ve bu sürecin ilerleyişini anlatan modeldir. Richardson ve arkadaşları tarafından 1990 yılında geliştirilmiştir. Modele göre kişinin, bu yaşam olaylarına adaptasyonunu etkileyen kavram 'biyopsikospirüel homeostaz'dır. 'Bio' vücudu, 'psiko' aklı, 'spiritüel' ise ruhu ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. 'Homeostazi' ise sabit kelimesinin karşılığına gelmektedir. Bu ifadeye göre; beden-akıl-ruh üçlüsü birbiri ile uyum içerisinde olduğunda kişinin çevre ile ilişkisi de daha iyi bir noktaya gelmektedir. Birey yaşamında, pozitif ve negatif stres kaynakları ile karşılaşmaktadır ve bu stresörlere devamlı olarak tepki vermektedir. Koruyucu faktörler bu stresörleri tamponlama görevindedir; stresörün ve koruyucu faktörün gücüne göre, koruyucu faktörler biyopsikospirüel homeostazda bir tür bozulmaya yol açabilmektedir. Kişi bu olay sonucunda tepki geliştirmekte ve bu tepki, kişi için bireysel işleyiş sürecinin olası sonuçlarıyla yeniden birleşmektedir. Bu birleşme; işlevsel olmayan bütünleşme, bireyde bütünleşme kaybının ortaya çıkması, dayanıklılık bütünleşme, homeostaziyle yeniden bütünleşme şeklindedir. Olumsuzluklar, stresörler ve çeşitli yaşam olaylarıyla karşı karşıya kalan kişiler için; Richardson ve arkadaşlarının modelinde olası sonuçlardan oluşan net bir süreç ifade edilmektedir (Richardson, 1990; Castro, 2013; Akt. Ernas, 2017, s. 28).

Friborg ve Arkadaşlarının Dayanıklılık Modeli: Psikolojik Dayanıklılığın 6 Alt Boyutu

Psikolojik dayanıklılık kavramını açıklayan faktörler literatürde üç genel kategori altında ele alınmıştır. Aile desteği ve uyumu, kişisel yapısal özellikler ve dışsal destek sistemleri (sosyal çevre, arkadaşlar vb.) bu kategorileri oluşturmaktadır (Haase, 2004; Zolkoski ve Bullock, 2012). Friborg, Barlaug, Martinussen, Rosenvinge ve Hjemdal, (2005); bu yapıyı açıklamak üzere bir model ortaya koymuşlardır. Bu modelde kişisel ve çevresel faktörler bir arada ele alınmıştır ve model altı alt boyuttan oluşmaktadır. Bu altı alt boyut 'yapısal stil', 'gelecek algısı', 'aile uyumu', 'kendilik algısı', 'sosyal yeterlilik' ve 'sosyal kaynaklar'dan oluşmaktadır. (Akt. Basım, Çetin ve Yeloğlu, 2015).

Yapısal Stil

Friborg ve arkadaşlarının dayanıklılık modeline göre yapısal stil; bireylerin güçlü taraflarını, kendine olan güvenlerini ve özdisiplini ele almaktadır (Basım, Çetin ve Yeloğlu, 2015). Yapısal stil; kişinin günlük hayatındaki işleri organize etme, planlama ve sürdürme becerisini ifade etmektedir (Bitmiş vd., 2013, s. 30). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğindeki ‘yapısal stil’ ile ilgili örnek şu şekildedir: *En iyi olduğum durumlar şu durumlardır... Ulaşmak istediğim açık bir hedefim olduğunda/ Tam bir günlük boş vaktim olduğunda* (Basım ve Çetin, 2011).

Gelecek Algısı

Gelecek algısı, bireylerin geleceğe yönelik algılarını olumlu bir bakış açısı ile ele almaktadır. (Basım, Çetin ve Yeloğlu, 2015). Bireyin geleceğe olumlu bir bakış açısı ile bakması psikolojik dayanıklılık için çok önemlidir (Basım ve Çetin, 2011, s. 83). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğindeki ‘gelecek algısı’ ile ilgili örnek madde şu şekildedir: Gelecek için yaptığım planların başarılması mümkündür - başarılması zordur (Basım ve Çetin, 2011, s. 84).

Aile Uyumu

Friborg ve arkadaşlarının dayanıklılık modeline göre aile uyumu, bireyin ailesi ile olan ilişkisindeki uyumu ve ailesinden aldığı desteği ifade eden bir kavramdır (Basım, Çetin ve Yeloğlu, 2015). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinde bulunan ‘aile uyumu’ ile ilgili örnek madde ise şu şekildedir: Kişisel konuları hiç kimse ile tartışmam – arkadaşlarım veya aile üyelerimle tartışabilirim (Basım ve Çetin, 2011, s. 84).

Kendilik Algısı

Bireyin kendisine ve kim olduğuna dair düşüncelerini içeren bu kavram, öz farkındalık kavramı ile ilişkilidir (Basım, Çetin ve Yeloğlu, 2015). Kendilik algısı, bireyin kendi farkındalığına varması ile ilişkilidir (Basım ve Çetin, 2011, s. 83). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinde bulunan ‘kendilik algısı’ alt boyutu ile ilişkili örnek madde şu şekildedir: Beklenmedik bir olay olduğunda çoğu kez ne yapacağımı kestiremem – her zaman bir çözüm bulurum (Basım ve Çetin, 2011, s. 84).

Sosyal Yeterlilik

Friborg ve arkadaşlarının dayanıklılık modeline göre sosyal yeterlilik kavramı; kişinin sosyal ortamlardaki adaptasyon sürecini, sosyalleşme isteğini ve dışa dönüklülüğü ifade etmektedir (Bitmiş vd., 2013, s. 30). Bu kavram bireyin çevresinden gördüğü desteği içermektedir (Basım, Çetin ve Yeloğlu, 2015). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğindeki ‘sosyal yeterlilik’ ile ilgili örnek şu şekildedir: Diğer kişilerle birlikte – Kendi başıma olmaktan hoşlanıyorum (Basım ve Çetin, 2011, s. 84).

Sosyal Kaynaklar

Friborg ve arkadaşlarının dayanıklılık modeline göre sosyal kaynaklar kavramı ise, bireyin sosyal ilişkilerinin gücünü ifade etmektedir (Basım, Çetin ve Yeloğlu, 2015). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinde bulunan ‘sosyal kaynaklar’ alt boyutu ile ilişkili örnek madde şu şekildedir: Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı benimkiyle aynıdır – benimkinden farklıdır (Basım ve Çetin, 2011, s. 84).

Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Çalışmalar

Psikolojik dayanıklılık kavramı uzun yıllardan beri psikolojinin pek çok alanında çeşitli çalışmalara konu olmuştur. Dayanıklılık kavramı sağlamlık şeklinde de ifade edilmiştir (Gizir, 2016: Akt. Ernas, 2017). Sills vd. (2006), üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık, kişilik özellikleri, başa çıkma stilleri ve psikiyatrik belirtiler arasındaki ilişki üzerinde çalışmışlardır. Psikolojik dayanıklılığın kişilik boyutlarında olan dışa dönüklük ve vicdanlılık ile olumlu; nevrozizm kişilik boyutu ile olumsuz yönde bir ilişki saptamışlardır. Psikolojik dayanıklılığı, kişilik boyutlarından daha çok başa çıkma tarzlarının yordadığı saptanmıştır. Yapılan çalışmada psikolojik dayanıklılık ile görev yönelimle başa çıkma olumlu yönde gözlemlenirken, duygu yönelimli başa çıkma ise olumsuz yönde ilişkili olarak bulunmuştur (Akt: Sarıkaya, 2015).

Yöndem ve Bahtiyar (2016), ergen bireylerin psikolojik dayanıklılıkları ile baş etme stratejilerini çeşitli demografik ve kişisel verilere göre incelemişlerdir. Çalışma sonucunda; ergenlerin sosyal destek arayışı, planlı problem çözme ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında pozitif ilişkiler tespit edilmiştir. Katılımcıların algıladığı gelir seviyesi, cinsiyet, kardeş sayısı, sınıf, ebeveyn eğitim durumu ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. (Yöndem ve Bahtiyar, 2016).

Aydoğdu (2013) tarafından yapılan çalışmada, psikolojik dayanıklılık kavramının üniversite öğrencilerinde cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Özer (2013)'ün çalışmasında, psikolojik dayanıklılık kavramı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmadığı saptanmıştır.

Judkins ve Rind (2005) tarafından yapılan çalışmada zor yaşam mücadelesinin psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (Basım ve etin, 2011: Akt: Karademir ve Açak, 2019).

Terzi (2008) tarafından yürütölen çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile bireyin algıladığı sosyal destek incelenmiştir. Çalışma sonucunda bireyin algıladığı sosyal destek ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Terzi, 2008).

Göloğlu ve Karırmak (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile benlik saygısı ve yalnızlık arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır (Göloğlu ve Karırmak, 2010).

Basım ve etin (2011) tarafından yürütölen çalışmada; psikolojik dayanıklılık kavramı, ilk etapta uyumluluğu destekleyen ve stresin olumsuz etkilerini azaltan bir kişilik özelliği olarak ele alınmıştır. Bazı çalışmalarda psikolojik dayanıklılık kavramının doğuştan gelen bir kişilik özelliği olarak ele alındığı gözlemlenmiştir. Lakin sonrasında yapılan çalışmalarda, psikolojik dayanıklılığın bireyler için öğrenilebilir bir kişilik özelliği olduğu saptanmıştır. Psikolojik dayanıklılık kavramı, bireylerin algılayarak fark ettiği, öğrendiği, gelişimsel bir süreç şeklinde bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sezgin (2012) tarafından yürütölen çalışmada ilköğretim okulunda görev alan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları, çeşitli demografik değişkenler ele alınarak incelenmiştir. Çalışmada; katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeyi ile yaş, cinsiyet, branş ve meslek deneyimi arasında ilişki bulunamamıştır.

Kındıroğlu ve Ekici (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; ebeveynlerin psikolojik dayanıklılık ve psikolojik iyi oluş düzeyleri ile çocukların yetkinlik düzeyleri ve davranışları ele alınmıştır. Çalışma sonucunda ebeveynlerin psikolojik dayanıklılık ve psikolojik iyi oluş düzeyleri ile çocukların yetkinlik düzeyleri ve davranışları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Karırmak ve Siviş etinkaya (2011) alışmasında; olumlu duygular, benlik saygısı ve denetim odağı ile psikolojik dayanıklılık ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda olumlu ve olumsuz duyguların psikolojik dayanıklılığı yordadığı saptanmıştır.

Umut

Umut ya da ümit; bireyin kişisel yaşamında durum ve olaylara ilişkin olumlu sonuçlar elde edeceğine dair inancı şeklinde tanımlanmaktadır (Gülten, 2014). Günlük dilde umut, herhangi bir konudaki olumlu inançları; psikolojide ise bireyi harekete geçiren ve iyi olma hissi veren bir özellik şeklinde tanımlanmaktadır (Akman ve Korkut, 1993: 193; Akt. Gülten, 2014).

Psikoloji, felsefe, mitoloji ve din gibi pek çok alanda araştırmacılar, umut kavramını ele almışlardır. Umudu, olumlu bir kavram olarak değerlendiren araştırmacıların yanı sıra; kavrama olumsuz yaklaşan araştırmacılar da karşımıza çıkmaktadır. Umut kavramı, psikolojide biliş ve duygu biçiminde iki farklı şekilde ele alınmıştır. Umudu inceleyen araştırmacıların büyük bir kısmının kavramı biliş olarak ele aldığı söylenebilir (Tarhan, 2012).

Umut; Synder (1995)'e göre, kişinin amaçlarını 'harekete geçme güdüsü' ve 'amaçlarına ulaşma yolları' ile düşünme sürecidir. Synder ve arkadaşları umudu çok boyutlu bir kavram olarak ele almışlardır. Umut bir duygu değildir, onlar umudu bilişsel bir motivasyon sistemi olarak tanımlamışlardır (Synder, 2002; Synder, Haris, Anderson ve ark, 1991; Synder, Shorey, Cheavens ve ark, 2002). Umudun bilişsel boyutlarından ilki kişinin amaca yönelik oluşudur. Bireyin davranışlarının amaca yönelik olması aynı zamanda zihinsel faaliyetlerin yönelimini de etkilemektedir. Bu amaçların ulaşılabilir amaçlar olması da önemlidir. Diğer boyutlardan biri olan amaca güdülenme ise; bireyin amacına ulaşırken kullandığı yolları kullanabilme algısıdır. Amaca ulaşma yolları ise, bireyin amacı için yollar üretmesine yönelik algısı olarak tanımlanmıştır (Synder, 2002; Akt. Kepir, 2011).

Stotland (1969) da umut kavramıyla ilgili biliş üzerine değerlendirmelerde bulunmuştur (Snyder, 1995; Guthrie, 2011; Usta, 2013).

Zournazi (2004) umudu, hayatı değerli görme ve iyi bir gelecek beklentisi içinde olma durumu olarak ifade etmiştir. Staats ve Stassen (1985), geleceğe dair olumlu hislerin olumsuz hisleri yenmesi şeklinde; Steen (2004) ise, kişilerin ihtiyaç duyduğu, kişilere memnuniyet sağlayan bir duygu olarak ifade etmiştir (Şahinler, 2018, s. 43-44).

Corsini (2002), ise umudu; geleceğe dair olumlu neticeler beklemek ile ilişkili tutum veya duygu olarak tanımlamıştır. İngilizce'de umut sözcüğünü; expectansy, wish, hope ve prospect sözcükleri karşılamaktadır. Umudu en çok karşılayan sözcük olan hope, bir şeyin olabileceğine veya olacağına inanmak için sebebe sahip olmak ve bir şeyin olmasını istemek anlamına gelmektedir (Menekşe, 2019).

Umut kavramının Türk Dil Kurumundaki tanımı; ümit, olacağı düşünülen yahut olması beklenen şey, ummaktan doğan duygu biçimindedir (Çiltaş, 2019).

Şimşek (2009)'a göre iyimser duyguların tamamı olan umut kavramı, umutlu olma durumu ile ilişkilidir (Artıran ve Şeker, 2020).

Umut Teorileri

Umut kavramı, farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde modellenmiş ve çalışılmıştır. Lazarus'un umut modeli ve Snyder tarafından geliştirilen umut teorisi bu çalışmalardandır (Başören, 2015).

Lazarus'a Göre Umut

Lazarus (1999)'a göre umut kavramı, bütün insanlığı ilgilendiren bir konudur. Lazarus, umudu; 'tek boyutlu umut' ve 'duygusal içerikli umut' olarak iki boyutta ele almıştır. Umudu; istenilen, olması muhtemel olan, gerçekleşme ihtimali bulunan umut olarak ele almıştır. Kişinin umutlu olması için istekli ve motivasyon sahibi olması gerektiğini lakin bu kavramların da umudun oluşması için yeterli olmayabileceğini, umudun oluşması için farklı duyguların da yer alması gerektiğini öne sürmüştür. Kişide umudun oluşması için, kişinin pek çok nedenden ortaya çıkabilecek yetersiz bir durumla karşı karşıya kalması gerektiğini belirtmiştir. Genel olarak gelecekle ilgili olumlu yönde gelişmeler olacağını umut eden bireyler, istenilen ya da ihtiyaç duyulan şeye ulaşamama yahut engellenme durumunda umutsuzluk duygusuna kapılmaktadır. Bu anlarda bile kişiler, umut etmeye devam edebilmektedirler. Umut kavramı, bu yönüyle de cesaret verici bir kavramdır ve yaşamımız için çok önemli bir yere sahiptir (Akt. Başören, 2015, s. 45).

Snyder'ın Umut Teorisi

Eğitimle ilgili çalışmalarda son yıllarda yeni bir model olarak umut kuramı karşımıza çıkmaktadır (Snyder vd. 2002; Akt. Kepir, 2011, s. 22). Bilişsel ve güdüsel bir model oluşturan Snyder, umudu hedefe ulaşmak amacıyla istekli olma, değişik ya da farklı yollar belirleme şeklinde ifade eder. Snyder, umut teoremi hakkında bilişsel ve güdüsel bir model ortaya koymuştur. Snyder, Rand, Feldman ve Shorey (2002) bu teoriyi sağlam temellere dayandırmışlardır. Umudu; amaca odaklanış, amaca ulaşmak için değişik yöntemler belirleme şeklinde birbiri ile bağlantılı iki yapı şeklinde açıklamışlardır. Umut bir duygu durumu olmasının yanı sıra, hareketli, bir bilişsel iç

denetim sistemidir. Synder, Feldman, Rand ve Shorey'e (2002) göre umut kavramı; aynı zamanda hiyerarşik şekilde organize inançları ifade eden bir sistem bütünüdür. Snyder (2002), umut kavramını üç bileşen ile açıklamıştır. Bunlar: Amaçlar, alternatif yollar düşüncesi ve eyleyici düşüncedir.

Amaçlar

Snyder (2002, 2005) umut modelinin dayandığı bilişsel parçanın 'amaç' olduğunu aktarmıştır. Snyder, bireylerin amaçları uğrunda hareket ettiğini ileri sürmüştür. Snyder (1995)'e göre amaçta önemli olan noktalar; birey için ulaşılır olması, bir değerinin olması ve bir miktar belirsizlik içeriyor oluşudur.

Alternatif Yollar Düşüncesi

Alternatif yollar düşüncesi, bireyin zorlu veya normal şartlar altında arzuladığı hedeflerine ulaşabilmek için başarılı planlar yapabilmesi ve bu hedeflere ulaşabilmek için yollar üretme kapasitesine dair algısı olarak tanımlanmıştır (Snyder vd., 1991; Snyder vd., 2002).

Alternatif yollar düşüncesi bireyin, hedefe ulaşma aşamasında engeller ile karşılaştığında yeni çözümler üretmesini sağlar. Bu bakımdan alternatif yollar düşüncesi, esnek bir düşüncedir. Bireyde, 'bu engeli aşmak için yeni yollar bulacağım, üreteceğim'' şeklinde içsel konuşmalar şeklinde gözlemlenerek bireyin amaca ulaşmasına yardımcı olur (Snyder, 2005; Snyder vd., 1998: Akt. Tarhan ve Bacanlı, 2016, s. 2-4).

Eyleyici Düşünce

Eyleyici düşünce, umut modelinin motive edici parçasıdır. Bireyin hedeflerine ulaşmasında alternatif yolları kullanmaya başlaması ile bunu devam ettirmesi konusunda algıladığı kapasiteyi yansıtmaktadır. Birey, hedefi yolunda engeller ile karşılaştığında alternatif yolları oluşturmak ve seçebilmek için eyleyici düşünceden güç alır (Synder, 2002; Tarhan, Bacanlı, 2016, s. 2-4).

Snyder'ın umut teorisine baktığımızda, kişinin hedefe dair yolları ve bu yollara ilişkin faaliyetleri olmalıdır. Kişinin umut düşünceleri ancak bu şekilde aktif olur. Aynı zamanda umudu oluşturabilmek için alternatif yol ve faaliyetin de tek başına yeterli olmayabileceğini söyler. Kişinin belirlediği hedefi için gerçekçi alternatif düşünceler

oluşturabilmesi ve bunları uygulama aşamasında kendine güven duyması gerekmektedir (Snyder, 1995; Woodbury, 1997: Akt: Tarhan ve Bacanlı, 2016, s. 2-4).

Umut düzeyi yüksek kişiler, hedefler oluşturur ve bu hedefler yolunda daha gerçekçi planlar yaparak kendilerine güvenirlir (Moulden ve Marshall, 2005: Akt. Tarhan ve Bacanlı, 2016, s. 2-4). Snyder(2002), umudu üç spesifik düzey üzerinde de bir sistem olarak incelemiştir:

Sürekli Umut: Kişinin hedeflerine giden yolda; hedefine ulaşmak için yeteri kadar yol belirlemesi ile harekete geçiren fikirleri oluşturması için yaptığı genel değerlendirmeleri ifade eder (Kepir, 2011). Kişi isterse bu süreci üretebilir ve planlayabilir. (Kemer, 2006: Akt: Kepir, 2011, s. 24).

Belli Bir Alana Özgü Umut: Belli bir alana özgü umut, kişilerin inanç sisteminde daha somut bir noktadadır. Genel anlamda umutlu kişiler, bazı alanlarda daha düşük umut seviyesine sahip olabilirler. Bu umut düzeyi; kişilerin aile, sosyal ve romantik ilişkileri, akademik veya iş hayatı ya da çeşitli yaşam alanlarına dair umut düzeylerini kapsamaktadır (Kepir, 2011, s. 24).

Amaca Yönelik Umut: Umutla alakalı inanç sisteminin son düzeyi amaca yönelik umuttur. Synder, Feldman ve diğerleri (2002), kişinin belli bir alana yönelik umut düzeyi yüksekken amaca yönelik umut düzeylerinin daha düşük olabileceğini belirtmişlerdir. Kişinin o sırada amaca yönelik gayretlerinde algıladığı eksikliklere odaklanması, amaca yönelik umut düzeyinin belirlenmesi için önemli bir noktadır (Kemer, 2006; Akt. Kepir, 2011, s. 23-24).

Umut İle İlgili Çalışmalar

Snyder (1995), umudu; bireyin harekete geçme güdüsü ve hedeflerine ulaşma yollarında düşünme süreci şeklinde ifade etmiştir. Snyder ve diğerleri (1991), Snyder vd, (2002)'e göre umut çok boyutlu bir kavramdır. Snyder ve arkadaşları, umut konusunda oldukça kapsamlı bir görüş ileri sürerek pek çok çalışmanın dayanağını oluşturmuşlardır. Snyder (2002) umudun boyutlarından ilkinin, kişinin hedefe (amaca) yönelik olması şeklinde ifade etmiştir. Kişilerin davranışlarının hedefe yönelik olduğunu ve hedeflerin ulaşılabilir olmasının umut kavramı açısından önemini belirtmiştir. Umudun diğer boyutları ise, hedefe (amaca) güdülenme ve hedefe (amaca) ulaşma yolları şeklinde ifade edilmiştir. Hedefe güdülenme, insanın hedeflerine ulaşırken yolları kullanabilme becerisi yönelik algısı olarak tanımlanmıştır. Hedefe

ulaşma yolları ise amaca giden yolda bireylerin işlevsel yollar üretebilmesine ilişkin algısı şeklinde ifade edilmiştir (Akt: Kepir, 2011).

Padilla- Walker vd. (2011)'in çalışmasında umut kavramının pozitif psikolojik sağlığın çok önemli bir boyutu olduğu ele alınıp fiziksel ve ruhsal sağlık ile bağlantılı olduğu belirtilmiştir. Umut, bireyin yaşamındaki olası olumsuz yaşam olaylarına karşı bir tampon görevi üstlenmektedir. Bernardo (2015)'e göre umut kavramı konusundaki çalışmaların önemli kısmında Snyder'ın umut kuramından yararlanılmaktadır.

Eliot ve Olver, (2007) tarafından yapılan çalışmada; 1960'lerden günümüze kadar çeşitli çalışmalarda yer alan ve pozitif psikolojinin çalışma alanlarından birisi haline gelen umut kavramı olumlu bir kavram olarak ele alınmıştır. Gibson (1999), umut ile bireyin algıladığı sosyal desteğin ilişkili olduğunu saptamıştır.

Gall vd. (2005) tarafından yapılan çalışmada, umudun iyileştirici yönü ele alınmıştır. Oliver (1999)'un çalışmasında umudun; iyimserlik, genel iyilik ve öz etki yönleri ele alınarak pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Cherrington (2015), tarafından gerçekleştirilen çalışmada, umudun hastalar üzerinde iyileştirici bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Kaya, Kaval ve Bedir, (2019)'a göre, ülkemizdeki literatür incelendiğinde, umutla ilgili çalışmalardan daha çok umutsuzluk kavramının üzerinde durulduğu gözlemlenmiştir.

Kılıç ve Yılmaz (2015)'in öğretmen adayları ile gerçekleştirdiğı çalışmasında ise, katılımcıların algıladıkları sosyal destek ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Öz (2004)'e göre; umut, bireylerin çaresizlik duygularına engel olur ve bireylerin içlerindeki güdülenmeyi artırır.

Magaletta ve Oliver (1999); iyimserlik, özyeterlilik ve umut kavramlarını üniversite öğrencileri ile çalışmışlardır. Çalışma sonucunda; katılımcıların öz yeterlilik, iyimserlik ve umut düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Akalın (2006) ise çalışmasında, okul öncesi öğretmen adaylarının umut düzeyleri ile mesleki algıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Özer ve Tezer (2008), tarafından gerçekleştirilen çalışmada; umut düzeyi yüksek ve düşük kadın ve erkek katılımcıların, olumlu ve olumsuz duygular açısından farklılık gösterip göstermediğı incelenmiştir. Çalışma sonucunda; olumlu duygular ile umut düzeyi yüksek kişiler ve umut düzeyi düşük kişiler arasında anlamlı bir fark bulunduğu belirtilmiştir.

Usta (2013), psikolojik iyi olma ve umut arasındaki ilişkiyi üniversite öğrencileri ile çalışmıştır. Çalışma sonucunda, katılımcıların psikolojik iyi oluş düzeyleri ile umut düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yüksek umut düzeyine sahip katılımcıların psikolojik iyi oluş düzeylerinin de yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ölüm

Yaşamla iç içe olan ölüm hakkında farklı kültürlerde pek çok farklı tanımlama yer almaktadır. Ölüm, canlı olan organizmanın kendini yenileme becerisini kaybetmesi ve yaşamın sonlanması durumu olarak tanımlanmıştır (Karakuş ve ark., 2012). Yalom (1980)'a göre ölüm, ölümsüz bir yaşamın başlaması iken; Kübler Ross (1969)'a göre bir sondur, yok oluşturmaktır (Şahin, Demirkıran ve Adana, 2016). Illich (2004) ise ölümü, hayatın tazelenmesi şeklinde bir fırsat olarak ifade etmiştir. Yalom (1980)'e göre ölüm, yaşamı anlamlı kılmaktadır ve ölümün eşi benzeri yoktur. Kültürlerin, insanların ölüm karşısında verdikleri tepkiler de birbirinden farklıdır (Karakuş ve ark., 2012).

Kılıçbay (1999) kültürel konum, yaş, dini özgürlükler gibi farklılıklara göre toplumlarda ve kültürlerde ölüm deneyiminin farklılık gösterdiğini ifade etmiştir. Ölen kişinin yas töreni ve defnedilmesi, ölen kişinin ölüme hazırlanması (yılanması, örtmek ya da giyinmek) pek çok toplumda ve kültürde önemli bir yere sahiptir. Ölüme ilişkin ritüeller değişse de, bütün toplumlar sevdiklerinin ölümünü anmaya kıymet verir. Dua ve benzeri tabular ise bireylerin ölümü uzaklaştırma ve ölümün kişiden uzak olacağına dair çabayı ifade etmektedir (Özyürek ve Atalay, 2020).

Psikolojik pek çok durumun temel nedeni olan ölüm kaygısı (Iverach ve ark., 2014: Akt: Yıldız ve Bulut, 2017, s. 664) her bireyde farklı seviyelerde görülmektedir. Bedeni kaybetme düşüncesi, yalnızlık, belirsizlik durumu, yakınlarından ayrı kalma düşüncesi (Yıldız, 1996: Akt: Yıldız ve Bulut, 2017, s. 664) kansere yakalanma, bireyin kendi ölümünü düşünmesi ve gelecekle ilgili düşüncelerin ölüm kaygısına neden olduğu ifade edilmektedir (Ayten, 2009: Akt: Yıldız ve Bulut, 2017, s. 664).

Ölüm kavramının psikolojide yer edinmesi ile birlikte, ölüm korkusu, ölüm kaygısı, ölmek üzere olan hastaya danışmanlık, yas danışmanlığı konuları üzerindeki çalışmalar artmıştır (Hulsey, 1995: Akt: Karakuş ve ark., 2012). Patolojik şekilde insanda yer bulan ölüm düşüncesinin, ruh sağlığına ciddi etkileri olmaktadır. Bu sebeple ölüm düşüncesi, sınırlarının iyi çizilmesi ve üzerine çalışılması gereken bir konudur (Karaca, 2000: Akt: Akt: Akt. Karakuş ve ark., 2012).

Yapılan çalışmalarda; ölüm düşüncesinin sınırlarını iyi çizemeyen bireyin kaygı seviyesinin arttığı, sosyal yaşamda uyum problemleri yaşadığı gözlemlenmiştir. Ölüm; insanı hem yaşama bağlayan hem yaşamdan ayıran, insanın varlığını anlamlı kılan ve aynı zamanda insanda kaygı yaratan bir düşünce olarak karşımıza çıkmaktadır (Ross, 1997:Akt: Karakuş ve ark., 2012). Ölümü kabul etmek, varoluşçu psikolojiye göre bireyi hayatı daha anlamlı yaşamaya yöneltir (Dökmen, 2003). Çok boyutlu bir kavram olan ölüm kaygısını tanımlamak için büyük dehşet, ölüm korkusu, sonluluk gibi ifadeler kullanılmıştır (Onur, 1992. Akt. Karakuş ve ark., 2012). Ölüm kaygısının boyutları şu şekildedir: Bedeni kaybetme ve yok olma korkusu, acı duyma korkusu, belirsizlik korkusu, yalnızlık korkusu, denetimi kaybetme korkusu, yakınlarını kaybetme korkusu, ölüm sonrasında cezalandırılma korkusu, gerileme korkusu, kimlik duygusunu kaybetme korkusu (Karakuş ve ark., 2012). Kişinin ölümle ilgili korkularını ve gerginliğini azaltmasında dinin ölüm ve ötesi ile ilgili açıklamaları bir çözüm önerisi olarak sunulabilir. Kişinin asla yok olmayacağı inancı ile ölümün ötesinde bir yaşamın varlığı gibi dinsel açıklamalar, ölümle ilgili korkuları azaltmada etkili olabilir (Koç, 2002).

Çalışmamızda kullandığımız Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeğinde ise ölümle ilgili 4 alt boyut ele alınmıştır. Bunlar: Ölüm süreci acı ve ızdırap çekile ile ilgili kaygılar, öte alemle ilgili kaygılar, fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve çürüme ve bozulma ile ilgili kaygılardır (Karaca ve Yıldız, 2001).

Geçtan (1993)'e göre ölüm, kişiye sınırlı zamanı olduğunu, hayatın bir gün son bulacağını anımsatır ve kişiyi, hayatı daha anlamlı yaşamaya yönlendirir. Yaşama anlam katmanın ise bireyin kendi sorumluluğu olduğunu ifade etmiştir. (Geçtan, 1993: 162-168). Ölüm üzerine düşünülmesi gereken bir konudur. Kierkegard (2006)'a göre, insan için en kaçınılmaz, en evrensel ve en temel kaygıdır.

Yaşlılık sürecinde ortaya çıkan fiziksel ve psikolojik değişimler, bireylere ölüme yaklaşıldığını ifade etmektedir. Yaşlanma ile beraber ortaya çıkan ömrün azaldığı düşüncesi kişileri gelecek için plan yapmasına engel olmakta ve ölüme daha fazla önem verilmesine sebep olmaktadır (Sezer ve Kaya, 2009; Aksu ve Okçay, 2010).

Jung (1997)'un görüşüne göre, ölüm kaygısının temelinde yatan şey 'yaşama korkusu'dur. Gençlik döneminde yaşamdan korkan insanların ölümden de çok korktuğunu ifade etmiştir. Gençliğin sona ermesi ve giderek ölüme yaklaşıyor olmak kişiler için sıkıntıya neden olmaktadır. Bu durumla yüzleşen kişiler, yaşamı doya doya yaşayamama ve ölüm gibi düşünceler sonucunda kaygıya kapılabilmektedir.

Ölüm Kaygısını Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Literatür tarandığında ölüm kaygısı, çeşitli yaklaşımlar ile açıklanmıştır. Bu yaklaşımlar; psikodinamik, varoluşsal ve bilişsel yaklaşımlar olarak ele alınmıştır.

Psikodinamik Yaklaşım

Psikodinamik görüşlere göre; bireyde ölüm kaygısının çıkış noktası, oedipal çatışmalar ve ayrılık kaygısı sonucunda bireyde oluşan suçluluk duygusu ya da çocukluktaki animistik düşüncelerdir. Üst benliğin yaşadığı en temel ve önemli kaygılardan biri olan ölüm kaygısının psikosomatik hastalıklarda ve psikopatolojide önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Karakuş ve ark, 2012).

Varoluşsal Yaklaşım

Varoluşçulara göre ölüm kaygısı tüm bireylerin benliğinde vardır ve kaçınılmazdır. Ölüm kaygısı varoluşçu filozof ve psikologlara göre, kişinin bilinç düzeyine ulaşmadan yaşanır (Geçtan, 1990; Akt. Karakuş ve ark, 2012).

Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel kurama göre ölüm kaygısı, kişinin koşullanmaya yatkın bir tepkisidir. Ölüm kaygısı, genellemeler ve koşullanmalar sonucunda ortaya çıkar. Bilişsel kurama göre kişinin ölüme ilişkin ulaştığı olumsuz düşüncüler sonucunda kişide ölüm kaygısı gelişmektedir (Tanhan, 2007; Akt. Karakuş ve ark, 2012).

Ölüm İle İlgili Çalışmalar

1938 yılında Ünver tarafından gerçekleştirilen çalışma, Türkiye’de ölüm kavramını psikolojik bir yaklaşım ile ele alan ilk çalışmadır. Bu çalışmada, ölüm ve ölüme ilişkin tutumlar incelenmiştir. Ünver, çalışmasında Türk insanının ölümle karşılaştığında çok fazla korkmadığını ve ölümü kabullenmekte zorluk çekmediğini ifade etmiştir (Ünver, 1938).

Türkiye’deki ölüm kavramı üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında ölümün psikolojik boyutundan daha çok dini boyut üzerinden değerlendirildiği ifade edilebilir (Karakuş, Öztürk ve Tamam, 2012). Freud (1995), ölüm kavramı ve ölüm kaygısı alanında çalışan ilk kişilerden olmuştur. Bireyin erken dönem çatışmalarının ölüm kaygısında rol oynayabileceğini ifade etmiştir. Frankl (1973) ise ölümün yaşama anlam kattığını ileri sürmüştür. Yalom (2001), bireylerin yaşamlarının her döneminde ölüm

kaygısı yaşadığını ifade etmiştir. Jung (1981)'un görüşüne göre 'bireyleşme' şeklinde değerlendirilen ölüm kavramı, kişilerin bütünlüğü ve kendini gerçekleştirmesindeki motivasyon şeklinde ele alınmıştır.

Jastrzebski ve Slaski (2011) tarafından gençler ile yapılan çalışmada, ölüm sonrasındaki yaşamdan korku duyma ile sorumluluk kavramı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Benzer şekilde Turgay (2003)'ün çalışmasında da, ölüm kaygısı ve sorumluluk kavramı arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı ifade edilmiştir. Ülkemizde Yıldız ve Bulut (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise, ölüm kaygısı ile bireylerin kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Turgay (2003) tarafından yapılan çalışmada, ölüm kaygısının erkeklerde daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ölüm kaygısı yüksek bireylerin, kendi ölümlerinden ve çevrelerindeki bireylerin ölümünden daha fazla korktukları ve bu kişilerin daha dindar oldukları ifade edilmiştir. Koçanoğlu (2005)'in çalışmasında ise ölüm kaygısının kız öğrencilerde daha fazla olduğu saptanmıştır. Bond (1997) tarafından yapılan çalışmada, cinsiyet değişkenine göre kadınların erkeklerden daha yüksek düzeyde ölüm kaygısı gösterdiği belirtilmiştir.

Yeni Koronavirüs (Covid-19)

Koronavirüsler (CoV), etrafımızda görmeye alışkın olduğumuz grip-nezle etkenleri arasında olup günümüzde dünya ülkeleri CoV tipi beta-CoV grubuna dahil olan 'Coronavirus disease-2019' Covid-19' a teslim olmuştur. Bu virüs ailesinin geçmişte genetiğiyle oynanmış türleri dünya üzerinde çeşitli enfeksiyonlara ve birçok insanın ölümüne neden olmuştur. Yakın zamanda (2012) Suudi Arabistan'da ve Ortadoğu ülkelerinde ortaya çıkan 'Ortadoğu Solunum Senromu' Mers adı verilen hastalık buna örnektir. Yapılan araştırmalar çerçevesinde, MERS hastalığının develerden insanlara bulaştığı düşünülmüştür. 2002-2003 yıllarında Uzakdoğu'da etkili olan 'Şiddetli Akut Solunum Sendromu' SARS hastalığının ise yabani kedilerin insanlara bulaştığı düşünülmüş olup yine bu hastalık binlerce insanın hayatını kaybetmesiyle son bulmuştur. MERS ve SARS hastalıkları da koronavirüs virüs ailesine dahildir. SARS'ın ölüm oranı %10 olarak, MERS'in ise %30 olarak seyretmiştir. SARS yayıldığı dönemde 8000 insanı etkisi altına alıp 800 civarı insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Günümüzde tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19'un ise bütün memeli canlıları etkileyebildiğini bilmekteyiz (Karcıoğlu, 2020).

Covid-19 salgınının ilk günlerine baktığımızda, 30 Aralık 2019'da sebebi bilinmeyen pnömoni vakaları Çin Ulusal Sağlık Komisyonuna bildirilmiştir. Covid-19'un ilk kez yayıldığı düşünülen Çin'in Vuhan eyaletindeki Vuhan canlı hayvan pazarı 1 Ocak 2020 tarihinde kapatılmıştır. 11 Ocak 2020 tarihinde Covid-19 sebebiyle ilk ölüm gerçekleşmiştir. 12 Ocak 2020 tarihinde ise salgının resmi adı Covid-19 olarak belirlenmiştir (Ak, 2020).

Covid-19'un ilk vakasının görüldüğü Çin'in Hubei eyaletinin Vuhan şehrinde, ilk karantina kararı 23 Ocak 2020 tarihinde alınmış ve gerçekleştirilmiştir (Karcıoğlu, 2020).

Çin'de hayvanlardan insanlara bulaşan hastalıklar üzerine 15 yıldır çalışmalar yapan EcoHealth Alliance Başkanı Dr. Peter Dazsak, salgının kaynağının netlik kazanmadığını fakat insanlara yarasalardan bulaştığına ilişkin kanıtlar bulunduğunu belirtmiştir. (Ak, 2020). Dünya Sağlık Örgütü tarafından, 11 Mart 2020 tarihinde salgının 'pandemi' olduğunu ilan edilmiştir. (Sağlık Bakanlığı, 2020, s. 5). Türkiye'de ilk vaka ise 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiştir. (Sağlık Bakanlığı, 2020). Karakaş (2020), salgın ile birlikte dünya geneline bir panik havasının oluştuğunu ifade etmiştir.

Ülkeler salgınla mücadelede ilk etapta farklı yöntemler izlemişlerdir. İngiltere sürü bağışıklığı yöntemiyle virüsle savaşmaya başlamıştır. Çin'in salgınla mücadeledeki tutumu ise daha katı olmuştur. Türkiye'de ise bilim kurulunun önerileri doğrultusunda kademeli şekilde çeşitli önlemler alınmıştır (Gencer, 2020, s. 37). Karantina ve kapanma uygulamaları ve ülke sınırlarının kapatılması da Covid-19' a karşı alınan önlemlerden bazılarıdır (Chinazzi vd., 2020: Akt: Aşkın, Bozkurt ve Zeybek, 2020, s. 307). Ülkemizde Covid-19 salgınına ilişkin ilk önlemler maske, mesafe ve temizlik şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Yadigaroglu, 2021, s.65). Pasif antikor olarak da isimlendirilen plazma tedavisinin salgınla mücadelede bir umut olabileceği düşünülmüştür (Ak, 2020). SARS-CoV-2'ye dair gerçekleştirilen genom inceleme çalışmalarında, pandemi süreci içerisinde virüsün çeşitli mutasyonlara uğradığı tespit edilmiştir. (Ergenç ve Kara Aksay, 2020). Aşı çalışmaları, virüsle mücadele ihtiyaç duyulan en önemli teknik olmuştur. Ülkeler, Covid-19 salgını ile mücadelede aşılar vakit kaybetmeden aşı çalışmalarına başlamışlardır (Yadigaroglu, 2021, s. 65).

Hastalık Belirtileri

Covid-19 teşhisi alan hastalarda başta ateş, kas ağrıları ve halsizlik, kuru öksürük, nefes darlığı gibi bulgular gözlemlenmiştir. Hastalarda seyrek olarak kusma ve ishal

şikayetleri de gözlemlenmiştir. Hastalığın kuluçka süresi 14 gündür. Nefes darlığı şikayeti genel olarak hastalığın ortalama 8. günü sonrasında görülmektedir (Karcıoğlu, 2020).

Çin gribi ve Wuhan korona virüsü şeklinde de isimlendirilen virüsün, tipik semptomları 2- 27 gün süren kuluçka süresi ile aniden başlayan öksürük, yüksek ateş ve nefes darlığıdır. Bazı hastalar da belirtilere ek olarak burun akıntısı ve boğaz ağrısı şikayetleri de gözlemlenmektedir. Covid-19 hastalığında, genel itibariyle orta-ağır bir klinik seyir gözlemlenmektedir. Akut respiratuvar distres sendromu, septik şok, çoklu organ yetmezliği ve ağır pnömoninin yaşandığı vakalar da ortaya çıkmaktadır ve bu vakalar genel itibariyle ölümle sonuçlanmaktadır. Covid-19 hastalığının tüm bireyleri hasta etmediği, hastalığı ağır düzeyde yaşayan az sayıda olgunun olduğu bilinmektedir.

Covid-19 salgınının en çok 60 yaş ve üstü bireyleri, kronik rahatsızlığı olanları, (Li vd., 2020, s. 1204: Akt. Gencer, 2021), kanser, hipertansiyon, diyabet, kronik solunum yolu hastalığı ve kalp hastalığı olanları etkilediği belirtilmiştir. Sağlık çalışanları da en çok risk altında olan grup içerisinde yer almaktadır. (Sağlık Bakanlığı, 2020, s. 8-12). Hastalık çocuklar üzerinde hafif belirtilerle gözlemlenmiştir (MEB, 2020). Bağışıklık sistemi bozuk olan bireylerde, hastalığın atipik olarak seyrettiği de gözlemlenmiştir. (Karcıoğlu, 2020).

Tanı Koyulma Süreci

Hastaya tanı koyulabilmesi için hastanın laboratuvar- PCR yöntemiyle gerçekleştirilen testlerden pozitif tanısı alması gerekmektedir (Karcıoğlu, 2020).

Bireylerin, Covid-19 tanısı alabilmesinde en önemli araç tanı testleridir. Bu testlerin en çok kullanılanlarından bir tanesi, bağışıklık sisteminin virüse verdiği tepkiyi diğeri ise virüsün kendisini algılamaktadır. Hastanın boğazının arkasındaki boşluktan sürüntü alınarak hastada, Covid-19 virüsü olup olmadığı tespit ediliyor. Bağışıklık sisteminin virüse verdiği tepkiyi ölçen diğer tanı testinde ise hastanın kanındaki antikorlara bakılıyor. SARS-CoV-2 virüsüne maruz kalan hastalarda, 7-11 gün arasında antikor üretimi başlıyor ve bu antikorlar kan testi ile gözlemlenebiliyor. Bunların yanında hastalara Covid-19 teşhisi koymak amacıyla testlere ek olarak bilgisayarlı tomografi ve göğüs radyografi işlemleri de uygulanabiliyor (Ak, 2020).

Yeni Koronavirüs (Covid-19) Hangi Yollar ile Bulaşır?

Covid-19'un damlacıklar yolu ile öksürük-hapşırık ve yakın temas ile bulaştığı bilinmektedir. Hasta bireylerin temas ettiği eşyalar ile temas sonrası ellerin yüz-ağız-göze teması sonrası enfekte olmak mümkündür (Sağlık Bakanlığı, 2020, s. 11). Araştırmalar sonucu Covid-19 virüsünün, hastalık belirtisi göstermeden de bulaşabildiği yönünde çeşitli bulgular elde edilmiştir. Covid-19'un bulaşma riski herkes için aynıken yaş faktörü ile birlikte öldürücü etkisinin arttığı ifade edilmektedir. (Çobanoğlu, 2020, s. 37).

Aşı çalışmaları

Ülkemizde Covid-19'la mücadele kapsamında alınan ilk önlemler maske, mesafe ve temizlik şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Maske kullanımı, sosyal mesafe ve temizlik kuralları her ne kadar virüsün bulaşma oranını düşürse de farklı önleyici ve koruyucu önlemlere de ihtiyaç duyulmuştur. Bu bakımdan aşı çalışmaları, virüsle mücadele ihtiyacı duyulan en önemli teknik olmuştur. Ülkeler, Covid-19 salgını ile mücadelede farklı aşilar üretmeye başlamışlardır (Yadigaroglu, 2021, s. 65). Akdeniz ve Kavukçu (2016) çalışmasında; aşı çalışmalarının, sürü bağışıklığının sağlanmasında ve virüsle mücadelede önleyici ve koruyucu olarak karşımıza çıktığını ve aşının oluşabilecek çeşitli enfeksiyon hastalıklarına karşı bağışıklığı güçlendirdiğini ifade etmektedir. (Yadigaroglu, 2021, s. 65).

Sputnik-V, resmi ismiyle ise Gam-COVID-Vac aşısı; Covid-19 salgınıyla mücadele kapsamında Rusya'da Gamaleya Mikrobiyoloji ve Epidemiyoloji Enstitüsü tarafından geliştirilmiştir (Özçelik ve Erdoğan Orhan 2020). Fakat Sputnik V aşısı, klinik test bulgularının yayımlanmamış olması sebebiyle uluslar arası bilim çevreleri tarafından ilk etapta tepki görmüştür (Callawey, 2020).

Biontech ve Pfizer (Almanya- ABD) ortak firmalarında Prof. Dr. Uğur ŞAHİN ve Dr. Özlem TÜRECİ tarafından Almanya'da geliştirilen Pfizer-Biontech COVID-19 aşısı ise, FDA tarafından düzenli ve acil kullanım onayını alan ilk aşı olmuştur (Özçelik ve Erdoğan Orhan, 2020). Yapılan çalışmalarda, Biontech & Pfizer aşısının koruyuculuk oranı %95 olarak tespit edilmiştir. Aşının dozlama aralığı 21 gün ara ile iki doz şeklindedir (Yavuz, 2020). Boston, (Birleşik Devletler) kökenli Moderna Aşısı; acil kullanım onayını Amerika'da 18 Aralık 2020 tarihinde, Avrupa Birliği'nde ise 6 Ocak 2021 tarihinde almıştır. (Birlikte Değişim, 2021). Aşının koruyuculuk oranı ise %94,1, dozlama aralığı ise 4 hafta ara ile iki doz şeklindedir (Yavuz, 2020).

Yapılan çalışmalar sonucunda Oxford Üniversitesi (Birleşik Krallık) ve İngiliz-İsveç ilaç şirketi olan Astra-Zenaca'nın geliştirdiği, Oxford & Astra Zeneca aşısının koruyuculuk oranı ise %70 olarak tespit edilmiştir. (Birlikte Değişim, 2021). Dozlama aralığı ise bir ay ara ile iki doz şeklindedir (Yavuz, 2020). SinoVac-CoronaVac aşısı ise, Çin (Pekin) merkezli, Sinovac Biotech Ltd., tarafından geliştirilmiştir. (Yavuz, 2020). Türkiye'de SinoVac-CoronaVac aşısına, 13 Ocak 2021 tarihinde acil kullanım onayı verilmiştir. (Birlikte Değişim, 2021).

Türkiye'de ilk Covid-19 aşısı, 13 Ocak 2021 tarihinde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'ya yapılmıştır. 14.06.2021 tarihi itibari ile, ülkemizde birinci faz aşılanan toplam kişi sayısının 20 milyonu aştığı belirtilmiştir. Dünya genelinde toplamda 1.626.027.148 kişi en az 1 doz Covid-19 aşısı olmuştur. En az 1 doz Covid-19 aşısı olan kişilerin toplam dünya nüfusuna oranı ise %20,8 olarak saptanmıştır. 24.06.2021 tarihi ile birlikte, ülkemizde birinci faz aşı uygulanan toplam kişi sayısının ise 30 milyonu aştığı ifade ediliyor. Birinci ve ikinci faz uygulanan toplam kişi sayısı ise 44 milyon 658 bin 745 olarak belirtilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2021). Hastalıkla mücadelede aşı çalışmaları sonucunda olumlu neticeler beklense de maske, hijyen ve sosyal mesafe kurallarının etkili yollar olduğu ifade edilmektedir (Tekgöz Obuz, Gencer, Babahanoğlu, 2021).

Covid-19 İle İlgili Çalışmalar

Ülkemizde Covid-19 ile ilgili literatüre bakıldığında, Yazıcı Çelebi (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Covid-19 salgını ile salgına ilişkin tepkiler psikolojik dayanıklılık açısından incelenmiştir.

Tönbül (2020) ise çalışmasında, koronavirüs salgını sonrasında 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını bazı değişkenler açısından incelemiştir. Çalışmasında, cinsiyet ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve kadınların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Tönbül (2020) Psikolojik dayanıklılık ile koronavirüs bilgilenme şekli arasında anlamlı bir farklılaşma bulunduğunu ifade etmiştir. Bozkurt, Zeybek ve Aşkın (2020) 'ın çalışmasında ise, pandeminin psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler konusu ele alınmıştır. Gencer vd. (2021) ise, Ocak 2020 ile Mart 2021 tarihleri arasında ülkemizde yayımlanan Covid-19 konulu lisansüstü tezler üzerinde genel eğilimi belirlemek amacı ile çalışma yürütmüştür. Çalışma sonucunda, ülkemizde Covid-19 konulu toplamda 54 lisansüstü tez çalışmasının yapıldığını bildirmişlerdir. (Gencer, vd. 2021). Covid-19 ile ilgili dünyada yapılan çalışmalarda, Huang vd. (2020)

tarafından yürütülen çalışma Covid-19'un ilk dönemlerinde yapılan çalışmalar arasındadır.

Ölçeklerle İlgili Çalışmalar

Araştırmanın bu bölümünde; 'Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği', Sürekli Umut Ölçeği' ve Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği'nin kullanıldığı çeşitli çalışmalara yer verilmiştir.

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Kullanıldığı Çeşitli Çalışmalar

Basım ve Çetin (2011) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alanyazın incelendiğinde birçok çalışmada karşımıza çıkmaktadır.

Bektaş ve Özben (2016), 'Evli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi' konulu çalışmasında, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğini kullanmışlardır. Çalışma sonucunda evli kişilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri; yaş, cinsiyet ve çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılık göstermemektedir. Psikolojik sağlık düzeyi; öğrenim durumu ve ekonomik algı ile farklılaşmıştır. Kişilerin ekonomik durum algısı ve öğrenim düzeyleri puanları artış gösterdikçe psikolojik sağlık düzeylerinin de arttığı gözlemlenmiştir (Bektaş ve Özben, 2016).

Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu (2015), tarafından gerçekleştirilen 'Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Etkileyen Faktörler' konulu makalesinde; hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarını ve etkileyen faktörleri tespit etmek amacı ile 437 katılımcı ile çalışılmıştır. Araştırmanın verileri; Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Formu kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma sonucunda, hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinin orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik sağlamlığın; algılanan sosyal destek, cinsiyet, sosyoekonomik durum, ailedeki eğitim durumu ve gelmiş oldukları coğrafi bölgede gibi değişkenlerden etkilendiği belirlenmiştir (Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015).

Dural (2018) tarafından yürütülen çalışmada, 25 ile 45 yaş arasındaki yetişkin kişilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, öz yeterlilik düzeylerini nasıl etkilediğini ölçmek amaçlanmıştır. Çalışmada; veri toplamak amacı ile Yetişkinler İçin Psikolojik

Dayanıklılık Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu ve Genel Öz Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda 25 ile 45 yaş arasındaki yetişkin kişilerin, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin öz yeterlilik düzeyleri ile birlikte arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan üniversite mezunu olan bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Çetinkaya Büyükbodur (2018), sosyal hizmet uzmanlarının psikolojik sağlamlığının ve ikincil travmatik streslerinin incelenmesi konulu bir doktora çalışması yürütmüştür. 201 katılımcı ile yürütülen çalışma sonucunda; psikolojik sağlamlığın alt boyutlarından olan sosyal yeterlilik ve kendilik algısı kavramları, ikincil travmatik stresi anlamlı şekilde yordamıştır. (Çetinkaya Büyükbodur, 2018).

Durmuş ve Okanlı (2018), problem çözme becerileri ile psikolojik sağlamlık düzeylerini etkileyen faktörler üzerine üniversite öğrencileri ile bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmaya 397 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışma sonucunda, psikolojik sağlamlık ile problem çözme becerisi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir. Okul yaşamı, aile tutumu, ekonomik seviye, problem çözme becerisi ve annenin eğitim seviyesinin üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlığını etkilediği saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlıklarının orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. (Durmuş ve Okanlı, 2018).

Sürekli Umut Ölçeğinin Kullanıldığı Çeşitli Çalışmalar

Snyder ve arkadaşları tarafından geliştirilen, Tarhan ve Bacanlı tarafından 2015'te Türkçe uyarlaması yapılan Sürekli Umut Ölçeği; alanyazın incelendiğinde birçok çalışmada karşımıza çıkmaktadır.

Cihangir Çankaya ve Meydan (2018) , ergenlerin mutluluk düzeyleri çeşitli sosyodemografik değişkenlere göre incelenmiştir. Çalışmada, ergenlerin umut düzeylerinin mutluluk düzeyi üzerindeki etkisi saptanmaya çalışılmıştır. 506 lise öğrencisinin katılım sağladığı çalışmanın verileri; Sürekli Umut Ölçeği, Demografik Bilgi Formu ve Oxford Mutluluk Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışma sonucunda; ergenlerdeki umut düzeyinin mutluluk düzeyini anlamlı bir biçimde yordadığı tespit edilmiştir.

Menekşe (2019), psikolojik danışmanların bilinçli farkındalık düzeyleri ile sürekli kaygı ve umut düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla 187 katılımcı ile bir çalışma yürütmüştür. Çalışma sonucunda, katılımcıların bilinçli farkındalık düzeyleri ile sürekli kaygı ve umut düzeyleri toplam puanları ve sürekli umut ölçeği alt boyutları

arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin, sürekli kaygı düzeyleri ile umut düzeylerinin bilinçli farkındalıklarını anlamlı biçimde yordadığı saptanmıştır.

Yıldız, Subaşı ve Tekin (2017), tarafından yürütülen çalışmada; kanser hastalarının bakımlarıyla ilgilenen kişilerin umut düzeyleri, bazı demografik değişkenlere göre incelenmiştir. 21-65 yaş arasında bulunan 304 katılımcı ile gerçekleşen çalışma sonucuna göre, sosyal güvence, cinsiyet, eğitim durumu, hastanın gelişim durumu gibi değişkenler ile umut düzeyi arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Hastanın tekrar derecesi ve sosyoekonomik seviyesi ile umut düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Çiltaş (2019) tarafından kadın konukevi hizmeti almakta olan 100 kadın ile gerçekleştirilen çalışmada kadınların psikolojik dayanıklılıkları ile umut düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada veri toplamak amacıyla; Sürekli Umut Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu ve Yetişkin Yılmazlık Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler sonucunda sürekli umut düzeyi ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif, yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kadın konukevinden hizmet alan kadınların, psikolojik dayanıklılık düzeyleri arttıkça umut düzeyleri de artış göstermiştir. (Çiltaş, 2019).

Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeğinin Kullanıldığı Çeşitli Çalışmalar

Thorson ve Powell (1998) tarafından geliştirilen ve Karaca ve Yıldız (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği de alanyazında pek çok çalışmada karşımıza çıkmaktadır.

Cınar (2014) tarafından 81 katılımcı ile yürütülen çalışmada, ölüm kaygısı ve gösterişçi tüketim eğilimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada veriler; Gösterişçi Tüketim Eğilimi Anketi, Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği ve Demografik Veriler Anketi kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma sonucunda gösterişçi tüketim eğilimi ile ölüm kaygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Şahin, Demirkıran ve Adana (2016) tarafından birlikte yürütülen çalışma, 233 hemşirelik öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin ölüm kaygısı, ölmek üzere olan kişilere bakım verme istekleri ve etkileyen faktörler ele alınmıştır. Araştırmada, Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği ile Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ölümle karşı karşıya kalan öğrencilerin ölüm

kaygılarının daha yüksek düzeyde olduğu ve ölüm kaygısı yüksek olan öğrencilerin ölmek üzere olan hastalara bakım hizmeti vermek istemediği ortaya çıkmıştır.

Özyürek ve Atalay (2020) tarafından 884 yetişkin birey ile gerçekleştirilen çalışmada; Covid-19 pandemisini yaşayan bireylerde hayatın anlamı ile ölüm kaygısı ve iyilik hali konusu ele alınmıştır. Veriler; Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği, Yaşamın Anlamı Ölçeği ve İyilik Hali Yıldızı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışma sonucunda; bireylerin ölüm kaygıları ile yaşama yükledikleri anlam arttıkça iyilik hallerinin de arttığı saptanmıştır.

Kızıllırmak Tatu ve Özyürek (2020) tarafından 400 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmanın amacı; genç bireylerin temel empati düzeyi ile ölüm kaygısı ve hayata yükledikleri anlam arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Çalışmadaki veriler Temel Empati Ölçeği, Yaşamın Anlamı Ölçeği, Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma sonucunda, cinsiyet ile ölüm kaygısı arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların ölüm kaygısının kadın katılımcılara göre yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların duygusal empati düzeyi ile ölüm kaygısı arasında negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

Literatüre bakıldığında psikolojik dayanıklılık, ölüm kaygısı ve umut arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli çalışmalar yer almaktadır.

Öz, İnci ve Bahadır Yılmaz (2012) tarafından yürütülen çalışmada, hemşirelik bölümü öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile ölüm kaygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda psikolojik dayanıklılık ile ölüm kaygısı arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Çiltaş (2019)'un çalışmasında kadın konukevi hizmeti almakta olan kadınların umut düzeyleri ve psikolojik dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda, kadın konulevinden hizmet almakta olan kadınların sürekli umut ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı, yüksek düzeyde ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Baykal (2020), Covid-19 bağlamında psikolojik dayanıklılık, yaşam doyumu ve kaygı ilişkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda bireylerde yüksek kaygı düzeyinin daha düşük psikolojik dayanıklılık düzeyine yol açtığı ve bunun sonucunda yaşam doyumunun da düştüğü tespit edilmiştir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmaya katılan katılımcılar, araştırmanın yapılışı (prosedür), araştırmada kullanılan materyaller, araştırma modeli ve araştırma verilerinin analizi yer almaktadır.

2.1. Katılımcılar

Bu çalışmanın araştırma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim döneminde öğrenim gören Çağ Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmada kartopu örnekleme yöntemi seçilmiştir. Araştırmada öncelikle Çağ Üniversitesi'nde öğrenim gören çeşitli bölüm temsilcileri, öğrenci toplumlulukları ve diğer öğrenci grup temsilcileri ile bağlantı kurulmuş ve kurulan bağlantı ile kişinin yardımıyla bir başkasıyla, daha sonra yine aynı yolla bir başkasıyla temas kurularak araştırma soruları online olarak ulaştırılmıştır. Kartopu örneklemede birinci aşamada istenen özellikleri taşıyanlar belirlenir ve onlarla görüşme yapılır ve sonra da bu insanlar örnekleme girecek, istenen nitelikleri taşıyan diğerlerini tanımlayan bilgi kaynağı olarak kullanılır (Karagöz, 2020; Balcı, 2021, s. 105). Araştırmada örneklem sayısı belirlenirken araştırmadaki değişken sayısı ve Anderson'un kuramsal örneklem büyüklükleri çizelgesi kullanılmıştır. Genel bir kural olarak alınacak örneklem büyüklüğünün değişken sayısının en az 5 katı, hatta 10 katı oranında olmalıdır (Büyüköztürk, 2012; Karagöz, 2020). Araştırmaya toplam 386 kişi katılmış olup 32 katılımcı anket sorularından bazılarını boş bıraktığı için veriler anket çalışmasından çıkarılmış olup 354 kişiden toplanan veriler üzerinden analizler yapılmıştır.

2.2. Prosedür

Araştırmanın uygulaması COVID-19 nedeni ile forms.google.com üzerinden "Google documents" aracılığı ile online olarak Çağ Üniversitesi'ndeki öğrencilere ulaştırılmıştır. Araştırmanın veri toplama süreci 08.06.2021- 14.06.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere araştırma hakkında açıklayıcı bilgiler sunulmuş ve bilgilendirilmiş onam formunu kabul edip çalışmaya katılanlardan veriler toplanmıştır.

2.3. Araştırmada Kullanılan Materyaller

Araştırmada katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini toplamak amacı ile araştırma tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, umut düzeylerini ölçmek adına Synder vd. (1991) tarafından geliştirilen ve Tarhan ve Bacanlı (2015) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan “Sürekli Umut Ölçeği”, psikolojik dayanıklılık düzeylerini ölçmek adına Friberg ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve Basım ve Çetin (2011) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan “Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” ve Karaca ve Yıldız (2001) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği (RDAS)” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından katılımcıların (yaş ve cinsiyet) bilgilerini toplamak amacıyla hazırlanan kişisel bilgi formunda cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, öğrenim görülen fakülte ve enstitü, bölüm ve Covid-19 ile ilgili sorulara yer verilmiştir (Ek-2).

2.3.2. Sürekli Umut Ölçeği

Synder ve diğerleri (1991) tarafından, 15 yaş ve üzerindeki kişilerin sürekli umut düzeylerini ölçmek amacı ile oluşturulan Sürekli Umut Ölçeği 12 maddeden ve iki alt boyuttan oluşmakta olup ölçeğin Türkçe uyarlaması Tarhan ve Bacanlı (2015) tarafından yapılmıştır. Sürekli Umut Ölçeği 8’li likert tipinde, kesinlikle doğru (8) ve kesinlikle yanlış (1) şeklinde seçeneleştirilmiş ve puanlaması yapılmıştır.

Tablo 1

Sürekli Umut Ölçeğine İlişkin Bilgiler

Ortalama aralığı (su)	Seçenekler	Puan değeri	Sonuç
7.16-8.00	Kesinlikle doğru	8	Çok yüksek umut
6.28-7.15	Çoğunlukla doğru	7	Çoğunlukla yüksek umut
5.4-6.27	Oldukça doğru	6	Oldukça yüksek umut
4.52-5.39	Biraz doğru	5	Biraz yüksek umut
3.64-4.51	Biraz yanlış	4	Biraz düşük umut
2.76-3.63	Oldukça yanlış	3	Oldukça düşük umut
1.88-2.75	Çoğunlukla yanlış	2	Çoğunlukla düşük umut
1-1.87	Kesinlikle yanlış	1	Her zaman düşük umut

Sürekli Umut Ölçeği'nde ortalama puan aralıkları hesaplanmış olup 1-1,87 puan aralığı “her zaman düşük umut” ve 7,16-8 aralığı “çok yüksek umut” şeklinde oluşturulmuştur. Ölçek 12 ile 96 arasında değişen puanlar almakta olup dolgu maddeleri çıkarıldığında ise 8 ile 64 arasında değişen puanlar almaktadır. Sürekli Umut Ölçeği puanlarının ve ortalamalarının artması aynı zamanda sürekli umut düzeyinin de artması anlamına gelmektedir.

Araştırmada SUÖ'nün yapı geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi yapılarak incelenmiştir. SUÖ'nin Türkçe'ye uyarlanan formunda iki faktörlü bir yapıda olduğu belirlenmiştir. Yapılan faktör analizi ile ilgili sonuçlar incelendiğinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,875, Bartlett's test of Sphericity değeri ise 1637,719 olarak hesaplanmıştır ($p < .01$). KMO ve Bartlett test değerli incelendiğinde SUÖ'nün faktör analizine uygun olduğunu ifade etmektedir.

SUÖ'nün faktör sayısının belirlenmesinde kullanılacak bir diğer önemli kriter ise toplam varyans yüzdesi olup ölçek maddelerinin toplam varyansın yüzde kaçını açıkladığı önem arz etmektedir. Literatürde toplam varyansın %50'yi geçmesi faktör analizinde kullanılan önemli kriterlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan faktör analizinde SUÖ'nün iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu, bu iki faktörün ölçeğin toplam varyansının %54,43'ünü açıkladığı belirlenmiştir.

Ölçek sorularının faktör yüklerinin 0,357 ve 0,649 aralığında değişen yükler aldığı belirlenmiş olup herhangi bir soru ölçekten çıkarılmamıştır. Yapılan faktör analizinde birinci faktörün “1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 12” ve ikinci faktörün “3, 5, 7, 11” olduğu belirlenmiştir. SUÖ'de 1., 4., 6. ve 8. maddenin Alternatif Yollar Düşüncesi 2., 9., 10. ve 12. maddenin Eyleyici Düşünceler faktöründe ve 3, 5, 7, 11 maddelerinin ise dolgu maddelerinde yer alacak şekilde düzenlemiştir.

Tablo 2

Sürekli Umut Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Bilgiler

Alt boyutlar ve ölçek toplamları	Madde sayısı	Maddeler	Cronbach alfa
Alternatif yollar düşüncesi	4	1, 4, 6, 8	0,840
Eyleyici düşünce	4	2, 9, 10, 12	0,775
Sürekli Umut Ölçeği	12	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12	0,774
Sürekli Umut Ölçeği (Dolgu Sorular Çıktığında)	8	1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 12	0,886

Sürekli Umut Ölçeği alt boyutlarından 2, 9, 10, 12 soruları “eyleyici düşünce” ve 1, 4, 6, 8 soruları ise “alternatif yollar düşüncesi” boyutunu ve diğer 3, 5, 7, 11 soruları ise umut ile ilgisi bulunmayan dolgu maddeler içermektedir. Ölçek toplam puan ortalamaları ise tüm maddelerin madde toplam puanları toplanarak ortalaması alınmıştır. Ölçek puanlanırken Alternatif Yollar düşüncesi ve Eyleyici Düşünce alt ölçeklerinden elde edilen puanlar toplanarak toplam Sürekli Umut Ölçeği puanı elde edilmektedir. Sürekli Umut Ölçeği Cronbach alfa değeri 0,774, alt boyutlarından alternatif yollar düşüncesi Cronbach alfa değeri 0,840 ve eyleyici düşünce alt boyutu Cronbach alfa değeri ise 0,774, dolgu sorular (3, 5, 7 11) çıktığında Cronbach alfa değeri 0,886 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği -YPDÖ

Araştırmada Friberg ve arkadaşları (2005) tarafından geliştirilen ve Basım ve Çetin (2011) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği kişilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği 33 soru ve 6 alt boyuttan oluşmakta olup 5’li likert tipinde oluşturulmuştur.

Tablo 3

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğine İlişkin Bilgiler

Ortalama aralığı (Psikolojik dayanıklılık)	Puan değeri	Sonuç
4,21-5,00	5	Çok yüksek psikolojik dayanıklılık
3,41-4,20	4	Yüksek psikolojik dayanıklılık
2,61-3,40	3	Orta düzey psikolojik dayanıklılık
1,81-2,60	2	Düşük psikolojik dayanıklılık
1-1,80	1	Çok düşük psikolojik dayanıklılık

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ortalama puan aralıkları hesaplanmış olup 1-1,80 puan aralığı “çok düşük psikolojik dayanıklılık” ve 4,21-5 aralığı “çok yüksek psikolojik dayanıklılık” şeklinde oluşturulmuştur. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği 33 sorudan oluşmakta olup 33 ile 165 arasında değişen puanlar almaktadır. Sürekli Umut Ölçeği puanlarının ve ortalamalarının artması aynı zamanda sürekli umut düzeyinin de

artması anlamına gelmektedir. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nde 1-3-4-8-11-12-13-14-15-16-23-24-25-27-31-33 numaralı sorular ters kodlanmıştır.

Araştırmada PDÖ'nün yapı geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi yapılarak incelenmiştir. Yapılan faktör analizi ile ilgili sonuçlar incelendiğinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,869, Bartlett's test of Sphericity değeri ise 3989,141 olarak hesaplanmıştır ($p < .01$). KMO ve Bartlett test değerli incelendiğinde PDÖ'nün faktör analizine uygun olduğunu ifade etmektedir. Yapılan faktör analizinde PDÖ'nün altı faktörlü bir yapıya sahip olduğu, bu altı faktörün ölçeğin toplam varyansının %50,11'ini açıkladığı belirlenmiştir. Yapı geçerliliği için öncelikle öğrenci örneklemini kullanarak ölçeğin beş ve altı boyutlu faktör yapısı en yüksek olabilirlik kestirim (maximum likelihood) tekniği kullanılarak doğrulanmaya çalışılmıştır.

Tablo 4

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Bilgiler

Alt boyutlar	Madde sayısı	Maddeler
Yapısal stil	4	3, 9, 15, 21
Gelecek algısı	4	2, 8, 14, 20
Aile uyumu	6	5, 11, 17, 23, 26, 32
Kendilik algısı	6	1, 7, 13, 19, 28, 31
Sosyal yeterlilik	6	4, 10, 16, 22, 25, 29
Sosyal kaynaklar	7	6, 12, 18, 24, 27, 30, 33

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nde 3, 9, 15, 21 soruları “yapısal stil”, 2, 8, 14, 20 soruları “gelecek algısı”, 5, 11, 17, 23, 26, 32 soruları “aile uyumu”, 1, 7, 13, 19, 28, 31 soruları “kendilik algısı”, 4, 10, 16, 22, 25, 29 soruları “sosyal yeterlilik” ve 6, 12, 18, 24, 27, 30, 33 soruları “sosyal kaynaklar” alt boyutlarını oluşturmaktadır. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği toplam Cronbach alfa katsayısı 0,902 olarak hesaplanmıştır.

2.3.4. Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği (RDAS)

Araştırmada Thorson ve Powell (1998) tarafından geliştirilen ve Karaca ve Yıldız (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği (RDAS) kullanılmıştır. Ölüm Kaygısı Ölçeği 5'li likert tipinde oluşturulmuş olup 25 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır.

Tablo 5*Ölüm Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Bilgiler*

Ortalama aralığı (ÖKÖ)	Seçenekler	Puan değeri	Sonuç
4,21-5,00	Fikrime tamamen aykırı	5	Çok yüksek kaygı
3,41-4,20	Fikrime tamamen aykırı	4	Yüksek kaygı
2,61-3,40	Kararsızım	3	Orta düzey kaygı
1,81-2,60	Fikrime uygun	2	Düşük kaygı
1-1,80	Fikrime çok uygun	1	Çok Düşük kaygı

Ölüm Kaygısı Ölçeği'nde ortalama puan aralıkları hesaplanmış olup 1-1,80 puan aralığı “çok düşük kaygı” ve 4,21-5 aralığı “çok yüksek kaygı” şeklinde oluşturulmuştur. Ölçek 25 ile 125 arasında değişen puanlar almakta olup ölçek puanlarının ve ortalamalarının artması aynı zamanda ölüm kaygısının da artması anlamına gelmektedir.

Araştırmada ÖKÖ'nün yapı geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi yapılarak incelenmiştir. Yapılan faktör analizi ile ilgili sonuçlar incelendiğinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,875, Bartlett's test of Sphericity değeri ise 3338,052 olarak hesaplanmıştır ($p<.01$). KMO ve Bartlett test değerli incelendiğinde ÖKÖ'nün faktör analizine uygun olduğunu ifade etmektedir. Yapılan faktör analizinde ÖKÖ'nün dört faktörlü bir yapıya sahip olduğu, bu dört faktörün ölçeğin toplam varyansının %50,168'ini açıkladığı belirlenmiştir.

Tablo 6*Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Bilgiler*

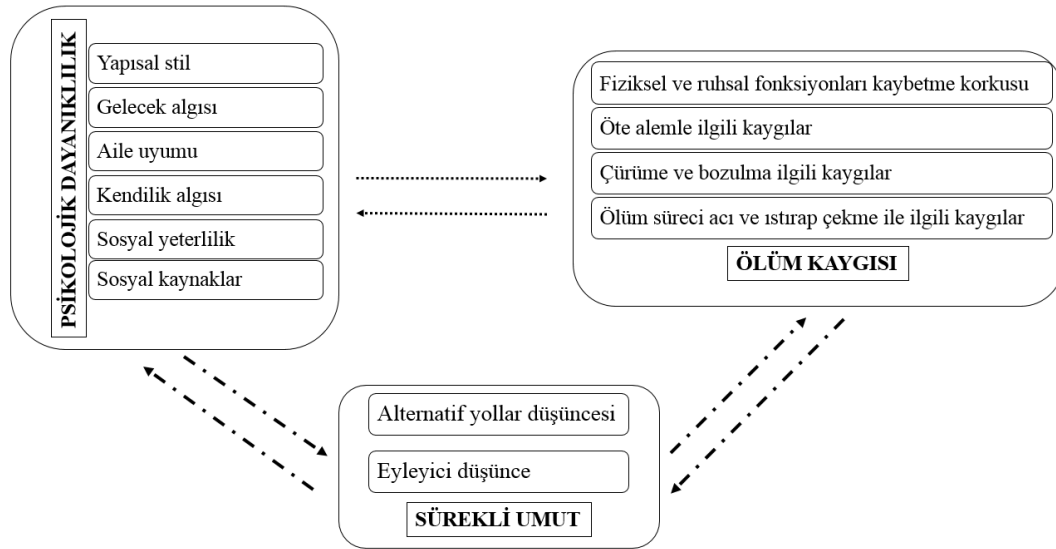
Alt boyutlar	Madde sayısı	Maddeler
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları	9	2, 3, 6, 7, 12, 14, 18, 19, 22
Öte alemle ilgili kaygılar	6	9, 13, 15, 16, 20, 23
Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar	4	4, 11, 25, 17
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar	6	1, 5, 8, 10, 21, 24

Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları “Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, Öte alemle ilgili kaygılar, Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, Ölüm süreci acı

ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” olup ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,810 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel bir çalışmadır. 2020-2021 yıllarında bir kez yürütülen ve incelenen ölçekler arasındaki ilişkileri gösteren bir araştırma olduğu için kesitsel bir çalışmadır. Kesitsel tarama çalışmalarında veri toplama süreci tek seferde gerçekleştirilir. Bu araştırma kesitsel tarama türü ile gerçekleştirilecektir. Katılımcılara randomizasyon yöntemi ile ulaşılmıştır, bu nedenle elde edilen sonuçlar evrene genellenebilir (Karasar, 2009). İki den fazla değişkenin birlikte değişim derecesinin belirlenmesi amacı ile araştırma ilişkisel tarama modelinde çalışılmıştır (Karasar, 2009, s. 81). Bu araştırma ilişkisel araştırma türlerinden açıklayıcı model ile gerçekleştirilecektir. Değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanacaktır. Bir değişkendeki değişimin diğer değişkenlerdeki yansıması gözlenmeye çalışılacaktır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Araştırmada psikolojik dayanıklılık, sürekli umut ve ölüm kaygısı ilişkisi araştırılacaktır. Araştırma modelinde ele alınan değişkenlerin birbiri ile ilişkisel bir yapı içerisinde olduğu literatür tarafından desteklenmektedir. Bağımsız değişken olarak psikolojik dayanıklılık, bağımlı değişken ise sürekli umut ve ölüm kaygısıdır. Araştırmada psikolojik dayanıklılığın ve sürekli umut ve ölüm kaygısı ile etkileşeceği varsayılmaktadır.

2.5. Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırmada örneklem grubu katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan ‘Kişisel Bilgi Formu’, katılımcıların umut düzeylerini ölçmek adına ‘Sürekli Umut Ölçeği’, katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeylerini ölçmek adına ‘Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği’ ve ‘Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği (RDAS)’ veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemeleri ‘SPSS for Windows 26.0’ programı kullanılarak çözümlenmiş, tablolar halinde belirtilmiş ve yorumlanmıştır.

Bu araştırmada; Covid-19 pandemisinde üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile ölüm kaygısı ve umut düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucu beklenmektedir. Çalışma bu çerçevede uygun ölçme araçları ile yürütülecektir. Çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin pandemi sürecindeki psikolojik dayanıklılıkları incelenecek; ölüm kaygısı ve umut düzeyleri uygun ölçekler kullanılarak ölçülecektir. Çalışma sonucunda psikolojik dayanıklılık, ölüm kaygısı ve umut düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkması beklenmektedir.

Bu araştırma ilişkisel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. İlişkisel araştırma yöntemi nicel verilerin kullanıldığı, çoğunlukla oran ya da aralık ölçeğinden elde edilmiş verilerin analize tabi tutulduğu bir yöntem olması sebebiyle veri toplamada kullanılacak olan ölçek, anket, test veya diğer araçların geçerlik ve güvenirliği uygun yöntemlerle incelenmiştir. İlişkisel araştırmada ilişkinin varlığı aranan iki değişkeni etkileyen üçüncü bir değişken mevcutsa bu değişkenin araştırma sonuçlarını etkilememesi için kontrol altına alınmalıdır.

3. BULGULAR

Sosyo-Demografik Değişkenler ve Koronavirüs İle İlgili Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların sosyo-demografik bilgileri ve COVID-19 ile ilgili çeşitli bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 7

Sosyo-Demografik Bilgiler İle İlgili Bulgular

Soru	Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Kadın	170	48.0
	Erkek	184	52.0
	Toplam	354	100.0
Medeni durum	Evli	17	4.8
	Bekar	337	95.2
Sınıf düzeyi	1.sınıf	109	30.8
	2.sınıf	80	22.6
	3.sınıf	71	20.1
	4.sınıf	64	18.1
	Yüksek lisans ve doktora	30	8.5
Fakülte ve Enstitü	Fen Edebiyat Fakültesi	115	32.5
	Hukuk Fakültesi	145	41.0
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	18.1
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	8.5
Bölüm	Psikoloji	118	33.3
	Hukuk	145	41.0
	Uluslararası	64	18.1
	İlişkiler/finans/bankacılık		
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	7.6

Tablo 1’de araştırmaya katılanlardan %48’i (170 kişi) kadın ve %52’si (184 kişi) ise erkektir. Katılımcılardan %4,8’i (17 kişi) evli ve %95,2’si (337 kişi) ise bekaardır. Araştırmaya katılanlardan %30,8’i (109 kişi) 1.sınıf, %22,6’sı (80 kişi) 2.sınıf, %20,1’i (71 kişi) 3.sınıf, %18,1’i (64 kişi) 4.sınıf ve %8,5’i (30 kişi) ise yüksek lisans, doktora öğrencisidir. Araştırmaya katılanlardan %32,5’i (115 kişi) Fen-Edebiyat Fakültesi, %41’i (145 kişi) Hukuk Fakültesi, %18,1’i (64 kişi) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ve %8,5'i (30 kişi) Sosyal Bilimler Enstitüsü öğrencisidir. Araştırmaya katılanlardan %32,5'i (115 kişi) Fen-Edebiyat Fakóltesi, %41'i (145 kişi) Hukuk Fakóltesi, %18,1'i (64 kişi) İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi ve %8,5'i (30 kişi) Sosyal Bilimler Enstitüsü öğrencisidir.

Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Bu bölümde Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları; “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, öte alemle ilgili kaygılar, çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” ile Sürekli Umut Ölçeği alt boyutları; “alternatif yollar düşüncesi, eyleyici düşünce” ve Yetişkinler İçin Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları; “yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik, sosyal kaynaklar” boyutlarına ilişkin ortalama, standart sapma değerleri hesaplanmış ve genel sonuçları değerlendirilmiştir.

Araştırmanın birinci problemi “*Katılımcıların psikolojik dayanıklılık, ölüm kaygısı ve sürekli umutları hangi düzeydedir?*” ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 8

Psikolojik Dayanıklılık, Sürekli Umut ve Ölüm Kaygısı Ölçekleri İle İlgili Temel Bulgular

Ölçekler	Alt boyutlar	N	M	SD	Sonuç
Ölüm korkusu /kaygısı	Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu	354	2.55	1.13	Düşük kaygı
	Öte alemle ilgili kaygılar	354	2.56	0.94	Düşük kaygı
	Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar	354	3.63	1.36	Yüksek kaygı
	Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar	354	3.08	0.88	Orta düzey kaygı
	Genel ortalama	354	2.96	0.72	Orta düzey kaygı
Sürekli umut	Alternatif yollar düşüncesi	354	6.22	1.54	Çoğunlukla yüksek umut
	Eyleyici düşünce	354	5.87	1.46	Oldukça yüksek umut
	Genel ortalama	354	6.04	1.40	Oldukça yüksek umut
Psikolojik dayanıklılık	Yapısal stil	354	3.45	0.83	Yüksek psikolojik dayanıklılık
	Gelecek algısı	354	3.56	0.82	Yüksek psikolojik dayanıklılık
	Aile uyumu	354	3.55	0.80	Yüksek psikolojik dayanıklılık
	Kendilik algısı	354	3.52	0.81	Yüksek psikolojik dayanıklılık
	Sosyal yeterlilik	354	3.55	0.86	Yüksek psikolojik dayanıklılık
	Sosyal kaynaklar	354	3.67	0.85	Yüksek psikolojik dayanıklılık
	Genel ortalama	354	3.55	0.64	Yüksek psikolojik dayanıklılık

Araştırmada katılımcıların genel olarak ölüm kaygısı ile ilgili kaygı düzeyi ortalamaları incelendiğinde **“orta kaygı”** düzeyinde olduğu ortaya çıkmıştır. Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından; fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygılar boyutu ortalamaları incelendiğinde **“düşük kaygı”** düzeyi, çürüme ve bozulma ilgili kaygılar boyutu ortalamaları incelendiğinde **“yüksek kaygı”** düzeyi ve ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar boyutu ortalamaları incelendiğinde **“orta kaygı”** düzeyi olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada katılımcıların genel olarak sürekli umut düzeyi ortalamaları incelendiğinde **“oldukça yüksek umut”** düzeyinde olduğu ortaya çıkmıştır. Sürekli Umut Ölçeği alt boyutlarından; alternatif yollar düşüncesi boyutu ortalamaları

incelendiğinde **“çok yüksek umut”** düzeyi olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç katılımcıların umutta bir amaç belirleyerek hareket ettiğini, bu amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaştığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme konusunda istekli olduğunu göstermektedir. Sürekli Umut Ölçeği alt boyutlarından; eyleyici düşünce boyutu ortalamaları incelendiğinde **“oldukça yüksek umut”** düzeyi olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç katılımcıların amacı elde etmeyi isteme ve amacı elde edebilmek için kendisinde güç hissetme düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmada katılımcıların genel olarak psikolojik dayanıklılık düzeyi ortalamaları incelendiğinde **“yüksek psikolojik dayanıklılık”** düzeyinde olduğu ortaya çıkmıştır. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları “yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik, sosyal kaynaklar” ortalamaları incelendiğinde **“yüksek psikolojik dayanıklılık”** düzeyi olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç katılımcıların; kendisine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin pozitif, bakış açısının olumlu, kendine güvenli, güçlü tarafları ve öz disiplini yüksek, sosyal çevrede ve aile desteği olan, çevresi ile uyumlu olduğunu göstermektedir. Tüm bunlarla birlikte katılımcıların sosyal ilişkilerinin gücünün de yüksek olduğu ifade edilebilir.

Ölüm Kaygısı Ölçeği İle İlgili Bulgular

Bu bölümde Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, öğrenim görülen fakülte ve enstitü, bölüm ve Covid-19 ile ilgili soruların ortalama puanları hesaplanmış olup ortalamalar arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir.

Ölüm Kaygısının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Analizi İle İlgili Bulgular

Ölüm Kaygısı Ölçeği’nin “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, öte alemle ilgili kaygılar, çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” alt boyutları cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, öğrenim görülen fakülte ve enstitü, bölüm değişkenlerine göre analiz edilmiştir.

Araştırmanın ikinci problemi *“Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, fakülte, enstitü ve bölüm değişkenlerine göre ölüm kaygısı ortalamaları farklılık göstermekte midir?”* ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 9*Cinsiyete Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve t-Testi*

Alt boyutlar	Cinsiyet	N	M	SD	t	p
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu	Kadın	170	2.22	1.12	-5.410	0.000
	Erkek	184	2.85	1.07		
	Toplam	354	2.55	1.13		
Öte alemle ilgili kaygılar	Kadın	170	2.34	0.91	-4,444	0.000
	Erkek	184	2.77	0.92		
	Toplam	354	2.56	0.94		
Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar	Kadın	170	3.73	1.39	1.234	0.218
	Erkek	184	3.55	1.33		
	Toplam	354	3.63	1.36		
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar	Kadın	170	3.10	0.86	0.428	0.669
	Erkek	184	3.06	0.91		
	Toplam	354	3.08	0.88		

Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları ortalamaları katılımcıların cinsiyetlerine göre ortalamaları hesaplanmış ve bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre Ölüm Kaygısı Ölçeği “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu” ve “öte alemle ilgili kaygılar” boyutu ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=-5,410$; $p<0,05$; $t=-4,440$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç erkeklerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygı düzeylerinin, kadınlardan yüksek olduğunu ve farklılaştığını göstermektedir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre Ölüm Kaygısı Ölçeği “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” boyutu ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=1,234$; $p>0,05$; $t=0,428$; $p>0,05$). Ancak kadınların çürüme ve bozulma, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ilgili kaygıları ile ilgili ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 10*Medeni Duruma Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve t-Testi*

Alt boyutlar	Cinsiyet	N	M	SD	t	p
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu	Evli	17	2.31	1.35	-0.890	0.374
	Bekar	337	2.56	1.12		
Öte alemle ilgili kaygılar	Evli	17	2.53	1.02	-0.150	0.881
	Bekar	337	2.56	0.94		
Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar	Evli	17	4.37	1.17	2.305	0.017
	Bekar	337	3.60	1.36		
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar	Evli	17	3.41	0.94	1.587	0.155
	Bekar	337	3.06	0.88		

Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları ortalamaları katılımcıların medeni durumlarına göre ortalamaları hesaplanmış ve bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre Ölüm Kaygısı Ölçeği “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” boyutu ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=2,305$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç evli olanların, çürüme ve bozulma ilgili kaygı düzeylerinin bekar olanlardan yüksek olduğunu ve farklılaştığını göstermektedir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre Ölüm Kaygısı Ölçeği “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu”, “öte alemle ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” boyutu ortalamalarının katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=-0,890$; $p>0,05$; $t=-0,150$; $p>0,05$; $t=1,587$; $p>0,05$). Ancak bekar olanların fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ile öte alemle ilgili kaygılarının evli olanlardan yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte evli olanların ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygıların bekar olanlardan yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç bekar olan katılımcıların fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korku ve kaygılarının evli olanlar yüksek çıkması, yaşamdan elde edilen doyum, amaçları ve kendini gerçekleştirme, iş yaşamına dahil olma gibi arzu ve isteklerin karşılanmamasından kaynaklandığı ifade edilebilir.

Tablo 11*Öğrenim Görülen Sınıfa Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve Anova Testi*

Alt boyutlar	Sınıf	N	M	SD	Tek yönlü Anova		Fark
					F	p	
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu	1.sınıf	109	2.61	1.22	5.617	0.000	a>e
	2.sınıf	80	2.39	0.96			d>b,e
	3.sınıf	71	2.53	1.20			
	4.sınıf	64	2.98	1.09			
	Yüksek lisans ve doktora	30	1.89	0.77			
Öte alemle ilgili kaygılar	1.sınıf	109	2.36	0.88	5.392	0.000	e>c, d
	2.sınıf	80	2.68	0.97			
	3.sınıf	71	2.75	0.87			
	4.sınıf	64	2.78	1.10			
	Yüksek lisans ve doktora	30	2.09	0.48			
Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar	1.sınıf	109	3.54	1.41	0,947	0.437	Yok
	2.sınıf	80	3.89	1.13			
	3.sınıf	71	3.54	1.42			
	4.sınıf	64	3.63	1.18			
	Yüksek lisans ve doktora	30	3.56	1.88			
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar	1.sınıf	109	2.90	0.89	1.738	0.141	Yok
	2.sınıf	80	3.15	0.85			
	3.sınıf	71	3.19	0.87			
	4.sınıf	64	3.14	0.94			
	Yüksek lisans ve doktora	30	3.17	0.80			

a=1.sınıf, b=2.sınıf, c=3.sınıf, d=4.sınıf, e=Yüksek lisans ve doktora

Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları ortalamaları katılımcıların öğrenim gördükleri sınıfa göre hesaplanmış ve bağımsız değişkenlere göre analizler yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde katılımcıların öğrenim gördükleri sınıfa göre “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=0,947$; $p>0,05$; $F=1,738$; $p>0,05$).

Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde katılımcıların öğrenim gördükleri sınıfa göre “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu” ve “öte alemle ilgili kaygılar” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur

($F=5,617$; $p<0,05$; $F=5,392$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların öğrenim görülen hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenler ile 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenlerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinden düşük olduğu ve anlamlı farklılaştığı bulgusu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte 2. sınıfa devam eden öğrenciler ile 4. sınıfa devam eden öğrenciler arasında fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre 4.sınıf eğitimine devam edenlerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun 2. sınıf öğrencilerinden yüksek ve anlamlı derecede farklılaştığı bulgusu ortaya çıkmıştır. Yapılan analiz sonucunda yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenler ile 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında öte alemle ilgili kaygıların farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenlerin öte alemle ilgili kaygılarının 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinden düşük olduğu ve anlamlı derecede farklılaştığı bulgusu ortaya çıkmıştır.

Tablo 12

Öğrenim Görülen Fakülte ve Enstitüye Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve Anova Testi

Alt boyutlar	Fakülte ve enstitü	N	M	SD	Tek yönlü Anova		Fark
					F	p	
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu	Fen Edebiyat Fakültesi	115	2.06	0.96	27.892	0.000	b>a, c, d
	Hukuk Fakültesi	145	3.11	1.01			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	2.47	1.25			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	1.89	0.77			
Öte alemle ilgili kaygılar	Fen Edebiyat Fakültesi	115	2.25	0.84	15.187	0.000	b>a, d
	Hukuk Fakültesi	145	2.91	0.88			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	2.57	1.10			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	2.09	0.48			
Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar	Fen Edebiyat Fakültesi	115	3.41	1.59	1.709	0.165	Yok
	Hukuk Fakültesi	145	3.76	0.97			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	3.78	1.37			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	3.56	1.88			
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar	Fen Edebiyat Fakültesi	115	2.91	0.90	2.237	0.084	Yok
	Hukuk Fakültesi	145	3.19	0.88			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	3.09	0.87			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	3.17	0.80			

a=Fen Edebiyat Fakültesi, b=Hukuk Fakültesi, c=İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, d=Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları ortalamaları öğrenim görülen fakülte ve enstitüye göre hesaplanmış ve bağımsız değişkenlere göre analizler yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde öğrenim görülen fakülte ve enstitüye göre “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (F=1,709; p>0,05: F=2,237; p>0,05).

Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde öğrenim görülen fakülte ve enstitüye göre “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu” ve “öte alemle ilgili kaygılar” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=27,892$; $p<0,05$; $F=15,187$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların hangi fakülte ve enstitü arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda hukuk fakültesi öğrencileri ile fen edebiyat, iktisadi ve idari bilimler fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencileri arasında fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk fakültesi öğrencilerinin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun, fen edebiyat, iktisadi ve idari bilimler fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerinden yüksek olduğu ve anlamlı farklılaştığı bulgusu ortaya çıkmıştır. Yapılan analiz sonucunda hukuk fakültesi öğrencileri ile fen edebiyat, iktisadi ve idari bilimler fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencileri arasında öte alemle ilgili kaygılarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk fakültesi öğrencilerinin öte alemle ilgili kaygılarının, fen edebiyat, iktisadi ve idari bilimler fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerinden yüksek olduğu ve anlamlı farklılaştığı bulgusu ortaya çıkmıştır.

Tablo 13*Öğrenim Görülen Bölüme Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve Anova Testi*

Alt boyutlar	Bölüm	N	M	SD	Tek yönlü Anova		Fark
					F	p	
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu	Psikoloji	118	2.02	0.93	27.467	0.000	b>a, c, d
	Hukuk	145	3.11	1.01			
	Uluslararası ilişkiler/finans/bankacılık	64	2.46	1.25			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	2.04	0.92			
Öte alemle ilgili kaygılar	Psikoloji	118	2.19	0.76	14.975	0.000	b>a, d
	Hukuk	145	2.91	0.88			
	Uluslararası ilişkiler/finans/bankacılık	64	2.56	1.10			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	2.35	0.85			
Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar	Psikoloji	118	3.45	1.59	1.356	0.256	Yok
	Hukuk	145	3.76	0.97			
	Uluslararası ilişkiler/finans/bankacılık	64	3.73	1.41			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	3.53	1.86			
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar	Psikoloji	118	2.99	0.85	1.722	0.162	Yok
	Hukuk	145	3.19	0.88			
	Uluslararası ilişkiler/finans/bankacılık	64	3.10	0.86			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	2.87	1.06			

a=Psikoloji, b=Hukuk, c=Uluslararası ilişkiler/ finans/bankacılık, d=Türk Dili ve Edebiyatı

Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları ortalamaları bölüme göre hesaplanmış ve bağımsız değişkenlere göre analizler yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde bölüme göre “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,356$; $p>0,05$; $F=1,722$; $p>0,05$).

Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde bölüme göre “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu” ve “öte alemle ilgili kaygılar” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=27,467$; $p<0,05$; $F=14,975$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların hangi bölümler arasında olduğunun

belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda hukuk bölümü öğrencileri ile psikoloji, uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık, Türk dili ve edebiyatı öğrencileri arasında fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk bölümü öğrencilerinin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun, psikoloji, uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık, Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencilerinden yüksek olduğu ve anlamlı farklılaştığı bulgusu ortaya çıkmıştır. Yapılan analiz sonucunda hukuk bölümü öğrencileri ile psikoloji, uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık, Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencileri arasında öte alemle ilgili kaygılarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk bölümü öğrencilerinin öte alemle ilgili kaygılarının, psikoloji, uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık, Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencilerinden yüksek olduğu ve anlamlı farklılaştığı bulgusu ortaya çıkmıştır.

Ölüm Kaygısının Covid-19 İle İlgili Sorulara Göre Analizi İle İlgili Bulgular

Ölüm Kaygısı Ölçeği'nin “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, öte alemle ilgili kaygılar, çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” alt boyutları Covid-19 ile ilgili sorulara göre analiz edilmiştir.

Tablo 14

Covid-19'a Yakalanma Durumuna Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve t-Testi

Alt boyutlar		N	M	SD	t	p
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu	Evet	125	2.02	0.99	-6.954	0.000
	Hayır	229	2.84	1.11		
Öte alemle ilgili kaygılar	Evet	125	2.16	0.76	-6.327	0.000
	Hayır	229	2.78	0.96		
Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar	Evet	125	3.57	1.53	-0.592	0.532
	Hayır	229	3.67	1.26		
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar	Evet	125	3.07	0.88	-0.196	0.844
	Hayır	229	3.09	0.89		

Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları ortalamaları katılımcıların Covid-19'a yakalanma durumuna göre ortalamaları hesaplanmış ve bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme

korkusu” ve “öte alemle ilgili kaygılar” boyutu ortalamalarının Covid-19’a yakalanma durumuna göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=-6,954$; $p<0,05$; $t=-6,327$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç Covid-19’a yakalananların fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygılarının, Covid-19’a yakalanmayanlardan düşük olduğunu ve farklılaştığını göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise Covid-19’a yakalananların ölüm ile ilgili kaygılarının azaldığı ifade edilebilir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre Ölüm Kaygısı Ölçeği “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” boyutu ortalamalarının Covid-19’a yakalanma durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=-0,592$; $p>0,05$; $t=-0,196$; $p>0,05$).

Tablo 15

Covid-19 Nedeniyle Ölüm Endişesine Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve t-Testi

Alt boyutlar		N	M	SD	t	p
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu	Evet	268	2.28	1.01	-8.543	0.000
	Hayır	86	3.38	1.10		
Öte alemle ilgili kaygılar	Evet	268	2.41	0.90	-5.668	0.000
	Hayır	86	3.04	0.90		
Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar	Evet	268	3.57	1.39	-1.682	0.079
	Hayır	86	3.85	1.26		
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar	Evet	268	3.09	0.89	0.339	0.734
	Hayır	86	3.05	0.88		

Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları ortalamaları katılımcıların Covid-19 nedeniyle ölüm endişesine göre ortalamaları hesaplanmış ve bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu” ve “öte alemle ilgili kaygılar” boyutu ortalamalarının Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissetme durumuna göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=-8,543$; $p<0,05$; $t=-5,668$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissedenlerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygılarının daha az olduğunu göstermektedir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre Ölüm Kaygısı Ölçeği “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” boyutu

ortalamalarının Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissetme durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=-1,682$; $p>0,05$; $t=0,339$; $p>0,05$). Ancak Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissedenlerin ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygıların, Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissetmeyenlerden yüksek olduğu ifade edilebilir.

Tablo 16

Covid-19 Nedeniyle Yakınını Kaybetmeye Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve t-Testi

Alt boyutlar		N	M	SD	t	p
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu	Evet	120	2.19	1.22	-4.379	0.000
	Hayır	234	2.73	1.04		
Öte alemle ilgili kaygılar	Evet	120	2.31	0.91	-3.687	0.000
	Hayır	234	2.69	0.93		
Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar	Evet	120	3.88	1.54	2.396	0.017
	Hayır	234	3.51	1.25		
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar	Evet	120	3.05	0.86	-0.465	0.642
	Hayır	234	3.10	0.90		

Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları ortalamaları katılımcıların Covid-19 nedeniyle yakınını kaybetme durumu ortalamaları hesaplanmış ve bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu”, “öte alemle ilgili kaygılar” ve “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” boyutu ortalamalarının Covid-19 nedeniyle yakınını kaybetme durumuna göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=-4,379$; $p<0,05$; $t=-3,3687$; $p<0,05$; $t=2,396$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç Covid-19 nedeniyle yakınını kaybetmeyenlerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygılarının yüksek olduğunu göstermektedir. Covid-19 nedeniyle yakınını kaybedenlerin çürüme ve bozulma ilgili kaygıların yüksek olduğu ifade edilebilir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre Ölüm Kaygısı Ölçeği ve “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” boyutu ortalamalarının Covid-19 nedeniyle yakınını kaybetme durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=-0,465$; $p>0,05$).

Tablo 17*Covid-19 Aşılarına Duyulan Güvene Göre Ölüm Kaygısı Ortalamaları ve Anova Testi*

Alt boyutlar		N	M	SD	Tek yönlü Anova		Fark
					F	p	
Fiziksel ve ruhsal	Evet	126	2.72	1.21	10.904	0.000	a<a, c
fonksiyonları kaybetme	Hayır	150	2.26	1.09			
korkusu	Fikrim yok	78	2.82	0.97			
Öte alemle ilgili kaygılar	Evet	126	2.76	1.02	4.174	0.009	a>b
	Hayır	150	2.41	0.90			
	Fikrim yok	78	2.55	0.84			
Çürüme ve bozulma ilgili	Evet	126	3.59	1.30	1.255	0.509	Yok
kaygılar	Hayır	150	3.73	1.45			
	Fikrim yok	78	3.53	1.28			
Ölüm süreci acı ve ızdırıp	Evet	126	3.11	0.84	0.811	0.445	Yok
çekme ile ilgili kaygılar	Hayır	150	3.11	0.90			
	Fikrim yok	78	2.97	0.92			

a=Evet, b=Hayır, c=Fikrim yok

Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutları ortalamaları, Covid-19 aşılarına duyulan güven durumuna göre hesaplanmış ve bağımsız değişkenlere göre analizler yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde, Covid-19 aşılarına duyulan güven durumu ile “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme ile ilgili kaygılar” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,255$; $p>0,05$; $F=0,811$; $p>0,05$).

Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde Covid-19 aşılarına duyulan güven durumuna göre “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu” ve “öte alemle ilgili kaygılar” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=10,904$; $p<0,05$; $F=4,174$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Covid-19 aşılarına güven duymayanlar ile Covid-19 aşılarına güven duyanlar ve herhangi bir fikir belirtmeyenler arasında fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre Covid-19 aşılarına güven duymayanların fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun düşük olduğu ve diğerlerinden anlamlı farklılaştığı bulgusu ortaya çıkmıştır. Araştırmada Covid-19 aşılarına güven duymayanlar ile Covid-19

aşılarına güven duyanlar arasında öte alemle ilgili kaygılarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre Covid-19 aşlarına güven duymayanların öte alemle ilgili kaygılarının düşük olduğu ve diğerlerinden anlamlı farklılaştığı bulgusu ortaya çıkmıştır.

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği İle İlgili Bulgular

Bu bölümde Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, öğrenim görülen fakülte ve enstitü, bölüm ve Covid-19 ile ilgili soruların ortalama puanları hesaplanmış olup ortalamalar arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir.

Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Analizi İle İlgili Bulgular

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin "yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik, sosyal kaynaklar" alt boyutları cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, öğrenim görülen fakülte ve enstitü, bölüm değişkenlerine göre analiz edilmiştir.

Araştırmanın üçüncü problemi "*Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, fakülte, enstitü ve bölüm değişkenlerine göre psikolojik dayanıklılık ortalamaları farklılık göstermekte midir?*" ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 18*Cinsiyete Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve t-Testi*

Alt boyutlar	Cinsiyet	N	M	SD	t	p
Yapısal stil	Kadın	170	3.65	0.74	4.492	0.000
	Erkek	184	3.26	0.86		
	Toplam	354	3.45	0.83		
Gelecek algısı	Kadın	170	3.63	0.85	1.531	0.127
	Erkek	184	3.50	0.79		
	Toplam	354	3.56	0.82		
Aile uyumu	Kadın	170	3.75	0.79	4.724	0.000
	Erkek	184	3.36	0.77		
	Toplam	354	3.55	0.80		
Kendilik algısı	Kadın	170	3.53	0.82	0.139	0.890
	Erkek	184	3.51	0.80		
	Toplam	354	3.52	0.81		
Sosyal yeterlilik	Kadın	170	3.74	0.86	3.982	0.000
	Erkek	184	3.38	0.82		
	Toplam	354	3.55	0.86		
Sosyal kaynak	Kadın	170	3.88	0.85	4.518	0.000
	Erkek	184	3.48	0.81		
	Toplam	354	3.67	0.85		

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları ortalamaları cinsiyete göre analiz edilmiştir. Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*yapısal stil*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=4,492$; $p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık kadınların lehine gerçekleşmiştir. Buna göre kadınların kendine güveni, güçlü tarafları ve öz disiplini gibi bireysel özelliklerinin erkeklerden güçlü olduğu ifade edilebilir.

Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*gelecek algısı*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=1,531$; $p>0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç kadın ve erkeklerin benzer gelecek algılarına sahip olduğunu göstermektedir. Kadınların ve erkeklerin olumlu bakış açısı çerçevesinde geleceğe yönelik algılarının güçlü olduğu ifade edilebilir.

Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*aile uyumu*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=4,724$;

$p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık kadınların lehine gerçekleşmiştir. Buna göre kadınların ailesinden aldığı desteğin veya ailesi ile olan uyumunun erkeklerden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*kendilik algısı*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=0,139$; $p>0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç kadınların ve erkeklerin öz farkındalığının yüksek olduğunu, temelde kendilerine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*sosyal yeterlilik*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=3,982$; $p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık kadınların lehine gerçekleşmiştir. Buna göre kadınların sosyal yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır

Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*sosyal kaynak*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=4,518$; $p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık kadınların lehine gerçekleşmiştir. Buna göre kadınların sosyal kaynaklarının erkeklerden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır

Tablo 19

Medeni Duruma Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve t-Testi

Alt boyutlar		N	M	SD	t	p
Yapısal stil	Evli	17	3.76	0.63	1.602	0.054
	Bekar	337	3.43	0.84		
Gelecek algısı	Evli	17	4.15	0.81	3.056	0.002
	Bekar	337	3.53	0.81		
Aile uyumu	Evli	17	4.36	0.79	4.398	0.007
	Bekar	337	3.51	0.78		
Kendilik algısı	Evli	17	4.18	0.58	3.483	0.000
	Bekar	337	3.49	0.81		
Sosyal yeterlilik	Evli	17	4.16	0.81	3.029	0.003
	Bekar	337	3.52	0.85		
Sosyal kaynak	Evli	17	4.32	0.81	3.271	0.001
	Bekar	337	3.64	0.84		

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları ortalamaları medeni duruma göre analiz edilmiştir. Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*yapısal stil*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların medeni duruma göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=1,602$; $p>0,05$).

Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*gelecek algısı*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların medeni duruma göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=1,531$; $p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık evli olanların lehine gerçekleşmiştir. Buna göre evli olanların olumlu bakış açısı çerçevesinde geleceğe yönelik algılarının güçlü olduğu ortaya çıkmıştır.

Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*aile uyumu*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların medeni duruma göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=4,724$; $p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık evli olanların lehine gerçekleşmiştir. Buna göre evli olanların ailesinden aldığı desteğin veya ailesi ile olan uyumunun bekar olanlarda yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*kendilik algısı*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların medeni duruma göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=0,139$; $p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık evli olanların lehine gerçekleşmiştir. Buna göre evli olanların öz farkındalığının yüksek olduğu, temelde kendilerine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin yüksek olduğu ifade edilebilir.

Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*sosyal yeterlilik*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların medeni duruma göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=3,982$; $p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık evli olanların lehine gerçekleşmiştir. Buna göre evli olanların sosyal yeterlilik düzeylerinin, bekar olanlardan yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*sosyal kaynak*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=4,518$; $p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık evli olanlar lehine gerçekleşmiştir. Buna göre evli olanların sosyal kaynaklarının bekarlardan yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 20*Öğrenim Görülen Sınıfa Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve Anova Testi*

Alt boyutlar	Sınıf	N	M	SD	Tek yönlü Anova		Fark
					F	p	
Yapısal stil	1.sınıf	109	3.43	0.79	1.352	0.250	Yok
	2.sınıf	80	3.43	0.79			
	3.sınıf	71	3.35	0.96			
	4.sınıf	64	3.47	0.86			
	Yüksek lisans ve doktora	30	3.76	0.64			
Gelecek algısı	1.sınıf	109	3.49	0.89	4.656	0.001	b<e
	2.sınıf	80	3.36	0.75			
	3.sınıf	71	3.54	0.78			
	4.sınıf	64	3.75	0.77			
	Yüksek lisans ve doktora	30	4.00	0.75			
Aile uyumu	1.sınıf	109	3.62	0.80	7.093	0.000	a, b, c, d<e
	2.sınıf	80	3.49	0.72			
	3.sınıf	71	3.41	0.80			
	4.sınıf	64	3.35	0.82			
	Yüksek lisans ve doktora	30	4.19	0.71			
Kendilik algısı	1.sınıf	109	3.47	0.79	4.500	0.001	a, b, c<e
	2.sınıf	80	3.38	0.83			
	3.sınıf	71	3.44	0.81			
	4.sınıf	64	3.63	0.80			
	Yüksek lisans ve doktora	30	4.04	0.61			
Sosyal yeterlilik	1.sınıf	109	3.52	0.85	3.662	0.006	c<e
	2.sınıf	80	3.50	0.97			
	3.sınıf	71	3.37	0.78			
	4.sınıf	64	3.63	0.75			
	Yüksek lisans ve doktora	30	4.05	0.76			
Sosyal kaynak	1.sınıf	109	3.66	0.84	3.573	0.007	c<e
	2.sınıf	80	3.61	0.98			
	3.sınıf	71	3.50	0.80			
	4.sınıf	64	3.71	0.74			
	Yüksek lisans ve doktora	30	4.17	0.70			

a=1.sınıf, b=2.sınıf, c=3.sınıf, d=4.sınıf, e=Yüksek lisans ve doktora

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları ortalamaları öğrenim görülen sınıflara göre analiz edilmiştir. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde katılımcıların öğrenim gördükleri sınıfa göre “yapısal sivil” ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,352$; $p>0,05$).

Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçlarına göre katılımcıların öğrenim gördükleri sınıfa göre “gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar” boyutları ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4,656$; $p<0,05$; $F=7,093$; $p<0,05$; $F=4,500$; $p<0,05$; $F=3,662$; $p<0,05$; $F=3,573$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenler ile 2. sınıf öğrencileri arasında gelecek algısının farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenlerin gelecekleri ile ilgili olumlu algılarının olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenler ile diğer öğrenciler arasında aile uyumunun farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenlerin ailesinden aldığı desteğin veya ailesi ile olan uyumunun yüksek ifade edilebilir. Katılımcılardan yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenler ile 1. 2. ve 3. sınıf öğrencileri arasında kendilik algısının farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenlerin öz farkındalığının yüksek olduğunu, temelde kendisine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin olumlu olduğu ifade edilebilir. Katılımcılardan yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenler ile 3. sınıf öğrencileri arasında sosyal yeterlilik ve sosyal kaynak düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenlerin sosyal yeterlilik ve sosyal kaynak düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 21

Öğrenim Görülen Fakülte ve Enstitüye Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve Anova Testi

Alt boyutlar	Fakülte ve enstitü	N	M	SD	Tek yönlü Anova		Fark
					F	p	
Yapısal stil	Fen Edebiyat Fakültesi	115	3.65	0.84	12.630	0.000	b<a, c, d
	Hukuk Fakültesi	145	3.14	0.78			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	3.66	0.78			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	3.76	0.64			
Gelecek algısı	Fen Edebiyat Fakültesi	115	3.57	0.96	3.672	0.012	b<d
	Hukuk Fakültesi	145	3.46	0.71			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	3.56	0.76			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	4.00	0.75			
Aile uyumu	Fen Edebiyat Fakültesi	115	3.82	0.74	29.610	0.000	b<a, c, d
	Hukuk Fakültesi	145	3.14	0.67			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	3.66	0.79			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	4.19	0.71			
Kendilik algısı	Fen Edebiyat Fakültesi	115	3.43	0.87	4.948	0.002	b<a, c, d
	Hukuk Fakültesi	145	3.48	0.74			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	3.52	0.85			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	4.04	0.61			
Sosyal yeterlilik	Fen Edebiyat Fakültesi	115	3.81	0.88	15.457	0.000	b<a, d
	Hukuk Fakültesi	145	3.23	0.72			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	3.57	0.86			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	4.05	0.76			
Sosyal kaynaklar	Fen Edebiyat Fakültesi	115	3.83	0.88	12.523	0.000	b<a, c, d
	Hukuk Fakültesi	145	3.37	0.76			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	3.82	0.84			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	4.17	0.70			

a=Fen Edebiyat Fakültesi, b=Hukuk Fakültesi, c=İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, d=Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları ortalamaları öğrenim görülen fakülte ve enstitüye analiz edilmiştir. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçlarına göre katılımcıların öğrenim gördükleri fakülte ve enstitüye göre “yapısal sitil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar” boyutları ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=12.630$; $p<0,05$: $F=3.672$; $p<0,05$: $F=29.610$; $p<0,05$: $F=4.948$; $p<0,05$: $F=15.457$; $p<0,05$: $F=12.523$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda hukuk fakültesi öğrencileri ile fen edebiyat fakültesi, iktisadi ve idari bilimler fakültesi, sosyal bilimler enstitüsü öğrencileri arasında yapısal stil düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk fakültesi öğrencilerinin kendine güveni, güçlü tarafları ve özdisiplin düzeyleri, fen edebiyat fakültesi, iktisadi ve idari bilimler fakültesi, sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerine göre düşük ve anlamlı farklılık göstermektedir. Katılımcılardan hukuk fakültesi öğrencileri ile sosyal bilimler enstitüsü öğrencileri arasında gelecek algısı düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerinin gelecekleri ile ilgili olumlu algılarının hukuk fakültesi öğrencilerinden yüksek ve anlamlı farklılık göstermektedir. Katılımcılardan hukuk fakültesi öğrencileri ile sosyal bilimler enstitüsü, fen edebiyat fakültesi, iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri arasında aile uyum düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk fakültesi öğrencilerinin ailesinden aldığı desteğin veya ailesi ile olan uyumunun düşük ifade edilebilir. Katılımcılardan sosyal bilimler enstitüsü öğrencileri ile hukuk fakültesi, fen edebiyat fakültesi, iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri arasında kendilik algısı düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk fakültesi öğrencilerinin öz farkındalığının diğer fakültelerdeki öğrencilerden düşük olduğu, temelde kendisine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin çok olumlu olmadığı olduğu ifade edilebilir. Katılımcılardan hukuk fakültesi öğrencileri ile sosyal bilimler enstitüsü, fen edebiyat fakültesi öğrencileri arasında sosyal yeterlilik düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk fakültesi öğrencilerinin sosyal yeterlilik düzeyleri sosyal bilimler enstitüsü ve fen edebiyat fakültesi öğrencilerinden düşük olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Katılımcılardan hukuk fakültesi öğrencileri ile sosyal bilimler enstitüsü, fen edebiyat fakültesi, iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri arasında sosyal kaymak düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk fakültesi öğrencilerinin sosyal kaynaklarının diğer fakültelerdeki öğrencilerden düşük olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır.

Tablo 22*Öğrenim Görülen Bölüme Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve Anova Testi*

Alt boyutlar	Bölüm	N	M	SD	Tek yönlü Anova		Fark
					F	p	
Yapısal stil	Psikoloji	118	3.65	0.83	12.763	0.000	b<a, c, d
	Hukuk	145	3.14	0.78			
	Uluslararası ilişkiler/ finans/bankacılık	64	3.64	0.79			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	3.80	0.67			
Gelecek algısı	Psikoloji	118	3.74	0.85	2.960	0.032	b<a, c, d
	Hukuk	145	3.46	0.71			
	Uluslararası ilişkiler/ finans/bankacılık	64	3.54	0.78			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	3.39	1.19			
Aile uyumu	Psikoloji	118	3.93	0.78	27.532	0.000	b<a, c, d
	Hukuk	145	3.14	0.67			
	Uluslararası ilişkiler/ finans/bankacılık	64	3.66	0.80			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	3.80	0.57			
Kendilik algısı	Psikoloji	118	3.62	0.83	1.196	0.311	Yok
	Hukuk	145	3.48	0.74			
	Uluslararası ilişkiler/ finans/bankacılık	64	3.50	0.83			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	3.33	0.96			
Sosyal yeterlilik	Psikoloji	118	3.92	0.82	15.701	0.000	b<a
	Hukuk	145	3.23	0.72			
	Uluslararası ilişkiler/ finans/bankacılık	64	3.56	0.86			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	3.64	1.01			
Sosyal kaynaklar	Psikoloji	118	3.94	0.81	11.547	0.000	b<a, c
	Hukuk	145	3.37	0.76			
	Uluslararası ilişkiler/ finans/bankacılık	64	3.80	0.83			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	3.75	1.06			

a=Psikoloji, b=Hukuk, c=Uluslararası ilişkiler/ finans/bankacılık

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları ortalamaları bölüm değişkenine göre analiz edilmiştir. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçlarına göre bölüm ile “kendilik algısı” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1.196$; $p>0,05$). Buna karşın bölüm ile “yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar” boyutları ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=12.763$; $p<0,05$: $F=2.960$; $p<0,05$: $F=27.532$; $p<0,05$: $F=15.701$; $p<0,05$: $F=11.547$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda hukuk bölümü öğrencileri ile psikoloji, uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık, Türk dili ve edebiyatı öğrencileri arasında yapısal stil ve aile uyumu düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk bölümü öğrencilerinin kendine güveni, güçlü tarafları ve özdisiplin, gelecekleri ile ilgili olumlu algı düzeyleri uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık, Türk dili ve edebiyatı öğrencilerine göre düşük ve anlamlı farklılık olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Araştırmada hukuk bölümü öğrencileri ile psikoloji bölümü öğrencileri arasında sosyal yeterlilik düzeyleri ve sosyal kaynaklarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk bölümü öğrencilerinin sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklarının psikoloji bölümü öğrencilerden düşük olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Ayrıca hukuk bölümü öğrencileri ile uluslararası ilişkiler/finans/bankacılık bölümü öğrencileri arasında sosyal kaynaklarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk bölümü öğrencilerinin sosyal kaynaklarının uluslararası ilişkiler/finans/bankacılık bölümü öğrencilerden düşük olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır.

Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Covid-19 İle İlgili Sorulara Göre Analizi İle İlgili Bulgular

Ölüm Kaygısı Ölçeği’nin “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, öte alemle ilgili kaygılar, çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” alt boyutları Covid-19 ile ilgili sorulara göre analiz edilmiştir.

Tablo 23*Covid-19'a Yakalanma Durumuna Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve t-Testi*

Alt boyutlar		N	M	SD	t	p
Yapısal stil	Evet	125	3.59	0.79	2.314	0.02
	Hayır	229	3.38	0.85		
Gelecek algısı	Evet	125	3.48	0.83	-1.356	0.18
	Hayır	229	3.60	0.81		
Aile uyumu	Evet	125	3.78	0.77	4.192	0.00
	Hayır	229	3.42	0.80		
Kendilik algısı	Evet	125	3.40	0.78	-2.146	0.03
	Hayır	229	3.59	0.82		
Sosyal yeterlilik	Evet	125	3.67	0.89	1.999	0.05
	Hayır	229	3.48	0.83		
Sosyal kaynak	Evet	125	3.80	0.84	2.235	0.03
	Hayır	229	3.59	0.85		

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları ortalamaları katılımcıların Covid-19'a yakalanma durumuna göre hesaplanmış ve bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre “yapısal stil, aile uyumu, kendilik algısı ve sosyal kaynak” boyutu ortalamalarının Covid-19'a yakalanma durumuna göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=2,314$; $p<0,05$: $t=4,192$; $p<0,05$: $t=-2,146$; $p<0,05$: $t=2,235$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç Covid-19'a yakalananların kendine güveni, güçlü tarafları ve öz disiplini gibi bireysel özelliklerinin, aile uyumunun, sosyal kaynaklarının, Covid-19'a yakalanmayanlardan yüksek olduğunu ve farklılaştığını göstermektedir. Ayrıca ortaya çıkan bu sonuç Covid-19'a yakalananların öz farkındalığının, temelde kendilerine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin Covid-19'a yakalanmayanlardan düşük olduğunu ve farklılaştığını göstermektedir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği “gelecek kaygısı” boyutu ortalamalarının Covid-19'a yakalanma durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=-1,356$; $p>0,05$).

Tablo 24

Covid-19 Nedeniyle Ölüm Endişesine Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve t-Testi

Alt boyutlar		N	M	SD	t	p
Yapısal stil	Evet	268	3.50	0.86	1.985	0.048
	Hayır	86	3.30	0.72		
Gelecek algısı	Evet	268	3.55	0.81	-0.315	0.753
	Hayır	86	3.58	0.85		
Aile uyumu	Evet	268	3.62	0.80	2.943	0.003
	Hayır	86	3.33	0.78		
Kendilik algısı	Evet	268	3.48	0.80	-1.472	0.142
	Hayır	86	3.63	0.82		
Sosyal yeterlilik	Evet	268	3.59	0.88	1.603	0.110
	Hayır	86	3.42	0.78		
Sosyal kaynak	Evet	268	3.71	0.88	1.735	0.084
	Hayır	86	3.53	0.76		

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları ortalamaları katılımcıların Covid-19 nedeniyle ölüm endişesine göre hesaplanmış ve bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre “yapısal stil ve aile uyumu” boyutu ortalamalarının Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissetme durumuna göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=1,985$; $p<0,05$; $t=2,943$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissedenlerin kendine güveni, güçlü tarafları ve öz disiplini gibi bireysel özelliklerinin ve aile uyumunun Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissetmeyenlerden yüksek olduğunu ve farklılaştığını göstermektedir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği “gelecek algısı, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar” boyutu ortalamalarının Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissetme durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=-0,315$; $p>0,05$; $t=-1,472$; $p>0,05$; $t=1,603$; $p>0,05$; $t=1,735$; $p>0,05$).

Tablo 25

Covid-19 Nedeniyle Yakınını Kaybetmeye Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve t-Testi

Alt boyutlar		N	M	SD	t	p
Yapısal stil	Evet	120	3.59	0.82	2.337	0.02
	Hayır	234	3.38	0.83		
Gelecek algısı	Evet	120	3.59	0.93	0.553	0.58
	Hayır	234	3.54	0.76		
Aile uyumu	Evet	120	3.70	0.84	2.631	0.01
	Hayır	234	3.47	0.77		
Kendilik algısı	Evet	120	3.54	0.84	0.333	0.74
	Hayır	234	3.51	0.79		
Sosyal yeterlilik	Evet	120	3.69	0.95	2.276	0.02
	Hayır	234	3.48	0.79		
Sosyal kaynak	Evet	120	3.82	0.95	2.437	0.015
	Hayır	234	3.59	0.79		

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarına göre katılımcıların Covid-19 nedeniyle yakınını kaybetme durumu ortalamaları hesaplanmış ve bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre “yapısal stil, aile uyumu, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar” boyutları ortalamalarının Covid-19 nedeniyle yakınını kaybetme durumuna göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=2,337$; $p<0,05$; $t=2,631$; $p<0,05$; $t=2,276$; $p<0,05$; $t=2,437$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu sonuç Covid-19 nedeniyle yakınını kaybetmeyenlerin kendine güveni, güçlü tarafları ve öz disiplini gibi bireysel özelliklerinin, aile uyumunun, sosyal yeterliliklerinin sosyal kaynaklarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve “gelecek ve kendilik algısı” boyutu ortalamalarının Covid-19 nedeniyle yakınını kaybetme durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($t=0,553$; $p>0,05$; $t=0,333$; $p>0,05$).

Tablo 26

Covid-19 Aşılarına Duyulan Güvene Göre Psikolojik Dayanıklılık Ortalamaları ve Anova Testi

Alt boyutlar		N	M	SD	Tek yönlü Anova	
					F	p
Yapısal stil	Evet	126	3.45	0.89	2.338	.098
	Hayır	150	3.54	0.82		
	Fikrim yok	78	3.29	0.73		
Gelecek algısı	Evet	126	3.60	0.81	8.510	.000
	Hayır	150	3.69	0.80		
	Fikrim yok	78	3.24	0.80		
Aile uyumu	Evet	126	3.54	0.80	1.707	.183
	Hayır	150	3.62	0.86		
	Fikrim yok	78	3.41	0.67		
Kendilik algısı	Evet	126	3.57	0.75	.895	.409
	Hayır	150	3.53	0.87		
	Fikrim yok	78	3.42	0.77		
Sosyal yeterlilik	Evet	126	3.59	0.86	2.303	.101
	Hayır	150	3.62	0.91		
	Fikrim yok	78	3.37	0.70		
Sosyal kaynak	Evet	126	3.68	0.92	4.126	.017
	Hayır	150	3.78	0.86		
	Fikrim yok	78	3.44	0.67		

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları ortalamaları, Covid-19 aşılarına duyulan güven durumuna göre hesaplanmış ve bağımsız değişkenlere göre analizler yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde, Covid-19 aşılarına duyulan güven durumu ile “yapısal stil, aile uyumu, kendilik algısı” ve “sosyal yeterlilik” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=2,338$; $p>0,05$; $F=1,707$; $p>0,05$; $F=0,895$; $p>0,05$; $F=2,303$; $p>0,05$). Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde, Covid-19 aşılarına duyulan güven durumu ile “gelecek algısı” ve “sosyal kaynak” boyutu ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=8,510$; $p<0,05$; $F=4,126$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo 27*Covid-19 Aşılarına Duyulan Güvene Göre Psikolojik Dayanıklılık Scheffe Testi*

Alt boyutlar	(I) Sınıf	(J) Sınıf	MD (I-J)	SE	Sig.
Gelecek algısı	Fikrim yok	Evet	-.36401*	0.12	0.01
		Hayır	-.45615*	0.11	0.00
Sosyal kaynak	Hayır	Evet	0.10426	0.10	0.59
		Fikrim yok	.33861*	0.12	0.02

Yapılan analiz sonucunda Covid-19 aşılarına güven duymayanlar ile Covid-19 aşılarına güven duyanlar ve herhangi bir fikir belirtmeyenler arasında gelecek algısının farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre Covid-19 aşılarına güven konusunda herhangi bir fikir belirtmeyenlerin gelecek ile ilgili olumlu algılarının Covid-19 aşılarına güvenen ve güvenmeyenlere göre düşük olduğu ifade edilebilir. Yapılan analiz sonucunda Covid-19 aşılarına güven duymayanlar ile Covid-19 aşılarına güven duyanlar ve herhangi bir fikir belirtmeyenler arasında sosyal kaynaklarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre Covid-19 aşılarına güven konusunda herhangi bir fikir belirtmeyenlerin sosyal ilişkilerinin gücünün Covid-19 aşılarına güvenmeyenlere göre düşük olduğu ifade edilebilir.

Sürekli Umut Ölçeği İle İlgili Bulgular

Sürekli Umut Ölçeği'nin "alternatif yollar düşüncesi, eyleyici düşünce" alt boyutları cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, öğrenim görülen fakülte ve enstitü, bölüm değişkenlerine göre analiz edilmiştir.

Araştırmanın dördüncü problemi "*Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, fakülte, enstitü ve bölüm değişkenlerine göre sürekli umut ortalamaları farklılık göstermekte midir?*" ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 28*Cinsiyete Göre Sürekli Umut Ortalamaları ve t-Testi*

Alt boyutlar	Cinsiyet	N	M	SD	t	p
Alternatif yollar düşüncesi	Kadın	170	6.55	1.46	3.989	0.000
	Erkek	184	5.91	1.55		
	Toplam	354	6.22	1.54		
Eyleyici düşünce	Kadın	170	6.16	1.40	3.631	0.000
	Erkek	184	5.60	1.47		
	Toplam	354	5.87	1.46		

Sürekli Umut Ölçeği alt boyutları ortalamaları cinsiyete göre analiz edilmiştir. Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*alternatif yollar düşüncesi*” ve “*eyleyici düşünce*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=3,989$; $p<0,05$; $t=3,631$; $p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık kadınların lehine gerçekleşmiştir. Buna göre kadınların amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının erkeklerden güçlü olduğu ifade edilebilir.

Tablo 29*Medeni Duruma Göre Sürekli Umut Ortalamaları ve t-Testi*

Alt boyutlar		N	M	SD	t	p
Alternatif yollar düşüncesi	Evli	17	7.15	1.25	2.573	0.011
	Bekar	337	6.17	1.54		
Eyleyici düşünce	Evli	17	6.69	0.93	2.388	0.017
	Bekar	337	5.83	1.47		

Sürekli Umut Ölçeği alt boyutları ortalamaları medeni duruma göre analiz edilmiştir. Bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde “*alternatif yollar düşüncesi*” ve “*eyleyici düşünce*” ile ilgili sorulara verilen yanıtların cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($t=2,573$; $p<0,05$; $t=2,388$; $p<0,05$). Ortaya çıkan farklılık kadınların lehine gerçekleşmiştir. Buna göre evli olanların amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme

düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının bekar olanlardan güçlü olduğu ifade edilebilir.

Tablo 30

Öğrenim Görülen Sınıfa Göre Sürekli Umut Ortalamaları ve Anova Testi

Alt boyutlar	Sınıf	N	M	SD	Tek yönlü Anova		Fark
					F	p	
Alternatif yollar düşüncesi	1.sınıf	109	6.31	1.43	4.442	0.002	e>b, c, d
	2.sınıf	80	6.08	1.57			
	3.sınıf	71	6.09	1.54			
	4.sınıf	64	5.90	1.70			
	Yüksek lisans ve doktora	30	7.23	1.06			
Eyleyici düşünce	1.sınıf	109	5.99	1.36	3.330	0.011	e>c
	2.sınıf	80	5.82	1.60			
	3.sınıf	71	5.52	1.45			
	4.sınıf	64	5.78	1.55			
	Yüksek lisans ve doktora	30	6.62	0.97			

a=1.sınıf, b=2.sınıf, c=3.sınıf, d=4.sınıf, e=Yüksek lisans ve doktora

Sürekli Umut Ölçeği alt boyutları ortalamaları öğrenim görülen göre analiz edilmiştir. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde katılımcıların öğrenim gördükleri sınıfa göre “*alternatif yollar düşüncesi*” ve “*eyleyici düşünce*” ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4,442$; $p<0,05$; $F=3,330$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda yüksek lisans ve doktora eğitime devam edenler ile 2. sınıf, 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında “*alternatif yollar düşüncesi*” ve “*eyleyici düşünce*” düzeyleri ortalamalarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre yüksek lisans ve doktora eğitime devam edenlerin amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin 2. sınıf, 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte yüksek lisans ve doktora eğitime devam edenlerin amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının 3.sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 31*Öğrenim Görülen Fakülte ve Enstitüye Göre Sürekli Umut Ortalamaları ve Anova Testi*

Alt boyutlar	Fakülte ve enstitü	N	M	SD	Tek yönlü Anova		Fark
					F	p	
Alternatif yollar düşüncesi	Fen Edebiyat Fakültesi	115	6.93	1.18	31.154	0.000	b<a, c, d
	Hukuk Fakültesi	145	5.44	1.46			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	6.21	1.60			c<a, b
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	7.23	1.06			
Eyleyici düşünce	Fen Edebiyat Fakültesi	115	6.36	1.30	14.702	0.000	b<a, b, d
	Hukuk Fakültesi	145	5.34	1.34			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	64	5.83	1.74			
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	30	6.62	0.97			

a=Fen Edebiyat Fakültesi, b=Hukuk Fakültesi, c=İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, d=Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sürekli Umut Ölçeği alt boyutları ortalamaları öğrenim görülen fakültelere göre analiz edilmiştir. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde katılımcıların öğrenim gördükleri fakültelere göre “*alternatif yollar düşüncesi*” ve “*eyleyici düşünce*” ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=31,154$; $p<0,05$: $F=14,702$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda hukuk fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri ile fen edebiyat fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencileri arasında alternatif yollar düşüncesi düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaştığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesi düzeyleri, fen edebiyat fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerine göre düşük ve anlamlı farklılık göstermektedir. Yapılan analiz sonucunda hukuk fakültesi öğrencileri ile fen edebiyat fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencileri arasında alternatif yollar düşüncesi düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre hukuk fakültesi öğrencilerinin amaçlarının peşinden

giderken algıladıkları motivasyonlarının, fen edebiyat fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerine göre düşük ve anlamlı farklılık göstermektedir.

Tablo 32

Öğrenim Görülen Bölüme Göre Sürekli Umut Ortalamaları ve Anova Testi

Alt boyutlar	Bölüm	N	M	SD	Tek yönlü Anova		Fark
					F	p	
Alternatif yollar düşüncesi	Psikoloji	118	7.02	1.15	31.445	0.000	a>b, c
	Hukuk	145	5.44	1.46			b<e
	Uluslararası ilişkiler / finans/bankacılık	64	6.18	1.59			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	6.94	1.15			
Eyleyici düşünce	Psikoloji	118	6.22	1.54	15.201	0.000	a>b, c
	Hukuk	145	6.48	1.16			b<e
	Uluslararası ilişkiler / finans/bankacılık	64	5.34	1.34			
	Türk Dili ve Edebiyatı	27	5.80	1.73			

a=Psikoloji, b=Hukuk, c=Uluslararası ilişkiler/ finans/bankacılık, e= Türk dili ve edebiyatı

Sürekli Umut Ölçeği alt boyutları ortalamaları öğrenim görülen bölümlere göre analiz edilmiştir. Yapılan tek yönlü varyans (Anova) analizi sonuçları incelendiğinde katılımcıların öğrenim gördükleri fakültelere göre “*alternatif yollar düşüncesi*” ve “*eyleyici düşünce*” ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=31,445$; $p<0,05$; $F=15,201$; $p<0,05$). Ortaya çıkan bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla post-hoc analiz tekniklerin Scheffe testi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda psikoloji bölümü öğrencileri ile hukuk ve uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık bölümü öğrencileri arasında alternatif yollar düşüncesi ve eyleyici düşünce düzeylerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Buna göre psikoloji bölümü öğrencilerinin amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının, uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık ve hukuk bölümü öğrencilerine göre yüksek ve anlamlı farklılık olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Ayrıca hukuk bölümü öğrencilerinin amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları

motivasyonlarının, psikoloji ve Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencilerine göre düşük ve anlamlı farklılık olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır.

Psikolojik Dayanıklılık, Sürekli Umut ve Ölüm Kaygısı Ölçekleri İle İlgili

Bulgular

Bu bölümde araştırmadaki değişkenlerin birbiri ile ilişkisine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmanın beşinci problemi “*Katılımcıların psikolojik dayanıklılık, ölüm kaygısı ve sürekli umut düzeyleri arasında ilişki var mıdır?*” ile ilgili bulgulara yer verilmiştir

Araştırmanın altıncı problemi “*Psikolojik dayanıklılık ve ölüm kaygısı, sürekli umudu yordamakta mıdır?*” ile ilgili bulgulara yer verilmiştir

Tablo 33

Ölüm Kaygısı ve Psikolojik Dayanıklılık İlişkisi (Korelasyon Analizi)

Ölüm Kaygısı Ölçeği Alt Boyutları****		Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutları***					
		1	2	3	4	5	6
1	Pearson Correlation	-.306**	-.088	-.356**	-.058	-.281**	-.234**
	Sig. (2-tailed)	.000	.098	.000	.277	.000	.000
2	Pearson Correlation	-.285**	-.111*	-.322**	-.082	-.227**	-.274**
	Sig. (2-tailed)	.000	.037	.000	.122	.000	.000
3	Pearson Correlation	-.098	-.021	-.112*	.053	-.067	-.036
	Sig. (2-tailed)	.066	.698	.034	.317	.207	.496
4	Pearson Correlation	-.108*	.046	.019	.060	.074	-.024
	Sig. (2-tailed)	.042	.385	.718	.256	.166	.652

* Correlation is significant at the 0.05 level (1-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

***1.Yapısal stil, 2.Gelecek algısı, 3.Aile uyumu, 4. Kendilik algısı, 5.Sosyal yeterlilik, 6.Sosyal kaynaklar

**** 1.Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, 2.Öte âlemle ilgili kaygılar, 3.Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, 4.Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları; “*yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik, sosyal kaynaklar*” ile Ölüm Korkusu Ölçeği alt boyutları; “*fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, öte âlemle ilgili kaygılar, çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar*” arasında ilişki olup olmadığı, eğer ilişki varsa ilişkinin yönünün belirlenmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “gelecek algısı” arasında ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>.01$). Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “öte âlemle ilgili kaygılar” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “kendilik algısı” arasında ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>.01$). Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “yapısal stil, kendilik algısı, gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar” arasında ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>.01$). Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik, sosyal kaynaklar” arasında ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>.01$).

Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “yapısal stil” ($r=-0,306$; $p<.01$), “aile uyumu” ($r=-0,356$; $p<.01$), “sosyal yeterlilik” ($r=-0,281$; $p<.01$) ve “sosyal kaynaklar” ($r=-0,234$; $p<.01$) arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme korkusunun öz farkındalık ile ilgili kendisine ve kim olduğuna yönelik (kendilik algısı) düşüncelerini, çevreden destek görmesini, ailesi ile uyumunu, sosyal ilişkilerinin gücünü azalmakta olduğunu göstermektedir.

Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “öte âlemle ilgili kaygılar” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “yapısal stil” ($r=-0,285$; $p<.01$), “gelecek kaygısı” ($r=-0,111$; $p<.01$), “aile uyumu” ($r=-0,322$; $p<.01$), “sosyal yeterlilik” ($r=-0,227$; $p<.01$) ve “sosyal kaynaklar” ($r=-0,274$; $p<.01$) arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç öte âlemle ilgili kaygıların öz farkındalık ile ilgili kendisine ve kim olduğuna yönelik (kendilik algısı) düşüncelerini, geleceğe olumlu bakmasını, çevreden destek görmesini, ailesi ile uyumunu, sosyal ilişkilerinin gücünü azalmakta olduğunu göstermektedir.

Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “aile uyumu” ($r=-0,112$; $p<.01$) arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç çürüme ve bozulma ilgili kaygılarının ailesi ile uyumunu olumsuz etkilemekte olduğunu göstermektedir.

Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “yapısal stil” ($r=-0,118$; $p<.01$) arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılarının fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme korkusunun öz farkındalık ile ilgili kendisine ve kim olduğuna yönelik algılarını olumsuz etkilemekte olduğunu göstermektedir.

Tablo 34

Ölüm Kaygısı ve Sürekli Umut İlişkisi (Korelasyon Analizi)

Ölüm Kaygısı Ölçeği Alt Boyutları****		Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutlar***	
		1	2
1	Pearson Correlation	-.407**	-.287**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000
2	Pearson Correlation	-.400**	-.357**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000
3	Pearson Correlation	-.052	-.078
	Sig. (2-tailed)	.327	.144
4	Pearson Correlation	-.037	.018
	Sig. (2-tailed)	.483	.738

* Correlation is significant at the 0.05 level (1-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*** 1. Alternatif yollar düşüncesi, 2. Eyleyici düşünce

**** 1. Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, 2.Öte âlemle ilgili kaygılar, 3. Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, 4. Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar

Sürekli Umut Ölçeği alt boyutları; “alternatif yollar düşüncesi, eyleyici düşünce” ile Ölüm Korkusu Ölçeği alt boyutları; “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, öte âlemle ilgili kaygılar, çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” arasında ilişki olup olmadığı, eğer ilişki varsa ilişkinin yönünün belirlenmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “çürüme ve bozulma ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “alternatif yollar düşüncesi” ve “eyleyici düşünce” arasında ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>.01$).

Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “alternatif yollar düşüncesi” ($r=-0,407$; $p<.01$) ve “eyleyici düşünce” ($r=-0,287$; $p<.01$) arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından “öte alemle ilgili kaygılar” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “alternatif yollar düşüncesi” ($r=-0,400$; $p<.01$) ve “eyleyici düşünce” ($r=-0,3577$; $p<.01$) arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuçtan hareketle fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygıların arzulanan amaçlara ulaşmayı, kullanılabilir yollar bulma kapasitesini olumsuz etkilediği ifade edilebilir. Bununla birlikte fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygıların amacı elde etmeyi isteme ve amacı elde edebilmek için güçlü hissetmeyi de olumsuz etkilediği ifade edilebilir.

Tablo 35

Psikolojik Dayanıklılık ve Sürekli Umut İlişkisi (Korelasyon Analizi)

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutları***		Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutlar***	
		1	2
1	Pearson Correlation	.490**	.435**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000
2	Pearson Correlation	.448**	.494**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000
3	Pearson Correlation	.477**	.513**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000
4	Pearson Correlation	.457**	.495**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000
5	Pearson Correlation	.549**	.613**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000
	Pearson Correlation	.558**	.570**
6	Sig. (2-tailed)	.000	.000

* Correlation is significant at the 0.05 level (1-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*** 1. Alternatif yollar düşüncesi, 2. Eyleyici düşünce

**** 1. Yapısal stil, 2. Gelecek algısı, 3. Aile uyumu, 4. Kendilik algısı, 5. Sosyal yeterlilik, 6. Sosyal kaynaklar

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları; “*yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik, sosyal kaynaklar*” ile Sürekli Umut Ölçeği alt boyutları; “*alternatif yollar düşüncesi, eyleyici düşünce*” arasında ilişki olup olmadığı, eğer ilişki varsa ilişkinin yönünün belirlenmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

Araştırmada Sürekli Umut Ölçeği alt boyutlarından “*alternatif yollar düşüncesi*” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “*yapısal stil*” ($r=0,490$; $p<.01$), “*gelecek algısı*” ($r=0,448$; $p<.01$), “*aile uyumu*” ($r=0,477$; $p<.01$), “*kendilik algısı*” ($r=0,457$; $p<.01$), “*sosyal yeterlilik*” ($r=0,549$; $p<.01$) ve “*sosyal kaynaklar*” ($r=0,559$; $p<.01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde bireyin kendisine ve kim olduğuna yönelik olumlu düşünceleri, geleceğe yönelik olumlu algıları, aile uyumu, kendilik algıları, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklarının normal ya da zorlu koşullar altında arzulanan hedefler için başarılı planlar yapma, yapabilme ve yollar üretebilme kapasitesine ilişkin algısını olumlu etkilediği ifade edilebilir.

Araştırmada Sürekli Umut Ölçeği alt boyutlarından “*eyleyici düşünce*” ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından “*yapısal stil*” ($r=0,435$; $p<.01$), “*gelecek algısı*” ($r=0,494$; $p<.01$), “*aile uyumu*” ($r=0,513$; $p<.01$), “*kendilik algısı*” ($r=0,495$; $p<.01$), “*sosyal yeterlilik*” ($r=0,613$; $p<.01$) ve “*sosyal kaynaklar*” ($r=0,570$; $p<.01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde bireyin kendisine ve kim olduğuna yönelik olumlu düşünceleri, geleceğe yönelik olumlu algıları, aile uyumu, kendilik algıları, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklarının, amacı elde etmeyi isteme ve amacı elde edebilmek için kendisinde güç hissetme kapasitesini ve arzusunu olumlu etkilediği ifade edilebilir.

Tablo 36

Psikolojik Dayanıklılık ve Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Regresyon Analizi-1

Değişkenler	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	p	R	Jyarlanmış R ²
	B	SH	β				
Sabit	.777	.362		2.147	.032	0.647	0.409
Psikolojik Dayanıklılık	Yapısal stil	.358	.093	.193	3.837	.000	
	Gelecek algısı	.175	.106	.093	1.650	.100	
	Aile uyumu	.210	.105	.109	1.987	.048	
	Kendilik algısı	.194	.109	.102	1.789	.074	
	Sosyal yeterlilik	.308	.120	.171	2.561	.011	
	Sosyal kaynak	.290	.123	.160	2.354	.019	

Bağımlı Değişken: *Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutu; Alternatif Yollar Düşüncesi*

Yapılan regresyon analizi sonucunda regresyon modeli uygun bulunmuştur ($F=41,675$; $p<.001$). Analiz sonucunda bulunan $p = 0,000$ değeri de %0,5 anlamlılık seviyesinde modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Yapılan analiz sonucunda, alternatif yollar düşüncesi boyutu varyansın %40,9'unun yapısal stil, aile uyumu, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar tarafından açıklandığı tespit edilmiş ve aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre yapısal stil ($\beta=.358$, $t=3,837$, $p<0,001$), aile uyumu ($\beta=.210$, $t=1,987$, $p<0,001$), sosyal yeterlilik ($\beta=.308$, $t=2,561$, $p<0,001$) ve sosyal kaynaklar ($\beta=.290$, $t=2,354$, $p<0,001$) alternatif yollar düşüncesini ise olumlu ve anlamlı yordamakta olduğu ortaya çıkmıştır. Regresyon eşitliği incelendiğinde ise diğer yordayıcı değişkenler sabit tutulduğunda, katılımcıların yapısal stil düzeylerinde bir birimlik artış, alternatif yollar düşüncesinde 0,358 birimlik artışa neden olmaktadır. Katılımcıların aile uyumlarında bir birimlik artış ise alternatif yollar düşünce düzeylerinde 0,210 birimlik artışa neden olmaktadır. Katılımcıların sosyal yeterlilik ve sosyal kaynak düzeylerinde bir birimlik artış sırasıyla alternatif yollar düşünce düzeylerinde 0,308 ve 0,290 birimlik artışa neden olmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından yapısal stil, aile uyumu, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynakların alternatif yollar düşüncesini anlamlı

ve pozitif olarak yordadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından gelecek algısı ve kendilik algısının alternatif yollar düşüncesini yordamadığı ortaya çıkmıştır ($p>.05$).

Tablo 37

Psikolojik Dayanıklılık ve Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Regresyon Analizi-2

Değişkenler	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	p	R	Uyarlanmış R ²
	B	SH	β				
Sabit	.493	.330		1.494	.136	0.682	0.455
Psikolojik Dayanıklılık	Yapısal stil	.133	.085	.076	1.567	.118	
	Gelecek algısı	.238	.097	.134	2.470	.014	
	Aile uyumu	.269	.096	.148	2.795	.005	
	Kendilik algısı	.228	.099	.126	2.299	.022	
	Sosyal yeterlilik	.490	.110	.287	4.469	.000	
	Sosyal kaynak	.156	.112	.091	1.390	.165	

Bağımlı Değişken: *Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutu; Eyleyici Düşünce*

Yapılan regresyon analizi sonucunda regresyon modeli uygun bulunmuştur ($F=50,212$; $p<.001$). Analiz sonucunda bulunan $p = 0,000$ değeri de %0,5 anlamlılık seviyesinde modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Ancak β parametresi için, t testinin significance değeri 0,05'ten büyük olduğundan ($0,136>0,05$), β parametresi önemli değildir.

Tablo 38*Ölüm Kaygısı ve Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Regresyon Analizi-1*

Değişkenle r	Standart olmayan katsayılar	Standart katsayılar	t	p	R	Uyarlanmış R ²
	B	SH	β			
Sabit	7.940	0.330		24.066	0.000	0.444
Ölüm kaygısı*	1 -0.333	0.088	-0.246	-3.784	0.000	
	2 -0.403	0.111	-0.246	-3.645	0.000	
	3 -0.009	0.059	-0.008	-0.153	0.879	
	4 0.063	0.093	0.036	0.674	0.500	

*1.Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, 2.Öte âlemle ilgili kaygılar, 3.Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, 4.Ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme ile ilgili kaygılar

Bağımlı Değişken: Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutu; Alternatif Yollar Düşüncesi

Tabloda, katılımcıların Ölüm Kaygısı Ölçeği'nin alt boyutları “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, öte âlemle ilgili kaygılar, çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme ile ilgili kaygılar” ile Sürekli Umut Ölçeği “alternatif yollar düşüncesi” alt boyutunun birbirini anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda regresyon modeli uygun bulunmuştur ($F=21,473$; $p<.001$). Analiz sonucunda bulunan $p = 0,000$ değeri de %0,5 anlamlılık seviyesinde modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Yapılan analiz sonucunda, alternatif yollar düşüncesi boyutu varyansın %18,8'inin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, öte âlemle ilgili kaygılar tarafından açıklandığı tespit edilmiş ve aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ($\beta=-.333$, $t=-3,784$, $p<0,001$) ve öte âlemle ilgili kaygıların ($\beta=-.403$, $t=-3,645$, $p<0,001$) alternatif yollar düşüncesini ise olumsuz ve anlamlı yordamakta olduğu ortaya çıkmıştır. Regresyon eşitliği incelendiğinde ise diğer yordayıcı değişkenler sabit tutulduğunda, katılımcıların fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu düzeylerinde bir birimlik artış, alternatif yollar düşüncesinde -0,333 birimlik azalışa neden olmaktadır. Katılımcıların öte âlemle ilgili kaygılarındaki bir birimlik artış ise alternatif yollar düşünce düzeylerinde -0,403 birimlik azalışa neden olmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte âlemle ilgili kaygıların alternatif yollar

düşüncesini anlamlı ve negatif olarak yordadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygıların alternatif yollar düşüncesini yordamadığı ortaya çıkmıştır ($p>.05$). Sonuç olarak fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte âlemle ilgili kaygıların amacı gerçekleştirmek için çalışmayı ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesini olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır.

Tablo 39

Ölüm Kaygısı ve Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Regresyon Analizi-2

Değişkenle	Standart olmayan	Standart	t	p	R	Uyarlanmış
r	katsayılar	katsayılar				R ²
	B	SH	β			
Sabit	7.002	.324		21.638	.000	0.382
1	-.090	.086	-.069	-1.036	.301	
2	-.519	.109	-.333	-4.780	.000	
3	-.063	.058	-.058	-1.089	.277	
4	.212	.092	.128	2.321	.021	

*1.Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, 2.Öte âlemle ilgili kaygılar, 3.Çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, 4.Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar

Bağımlı Değişken: Sürekli Umut Ölçeği Alt Boyutu; Eyleyici Düşünce

Tabloda, katılımcıların Ölüm Kaygısı Ölçeği'nin alt boyutları “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, öte âlemle ilgili kaygılar, çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” ile Sürekli Umut Ölçeği “eyleyici düşünce” alt boyutunun birbirini anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda regresyon modeli uygun bulunmuştur ($F=14,876$; $p<.001$). Analiz sonucunda bulunan $p = 0,000$ değeri de %0,5 anlamlılık seviyesinde modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Yapılan analiz sonucunda, eyleyici düşünce boyutu varyansın %13,6'sının öte âlemle ilgili ve ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar tarafından açıklandığı tespit edilmiş ve aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre öte âlemle ilgili kaygıların ($\beta=-.519$, $t=-4,780$, $p<0,001$) eyleyici düşüncüyü olumsuz ve ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygıların ($\beta=.212$, $t=2,321$, $p<0,001$) ise eyleyici düşüncüyü olumlu ve anlamlı

yordamakta olduğu ortaya çıkmıştır. Regresyon eşitliği incelendiğinde ise diğer yordayıcı değişkenler sabit tutulduğunda, katılımcıların öte âlemle ilgili kaygılarındaki bir birimlik artış, eyleyici düşüncede -0,519 birimlik azalışa neden olmaktadır. Katılımcıların ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılarındaki bir birimlik artış ise eyleyici düşünce düzeylerinde 0,212 birimlik artışa neden olmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından öte âlemle ilgili ve ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygıların eyleyici düşüncüyü yordadığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak öte âlemle ilgili kaygıların amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarını düşürdüğü ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte ve ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygıların ise amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarını arttırdığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 40

Psikolojik Dayanıklılığın Ölüm Kaygısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	p	R	Uyarlanmış R ²
	B	SH	β				
Sabit	3.870	.209		18.511	.000	0.230	0.050
Psikolojik dayanıklılık	-.257	.058	-.230	-4.438	.000		

Bağımlı Değişken: Ölüm Kaygısı

Tabloda, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarının ölüm kaygısını anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda regresyon modeli uygun bulunmuştur ($F=18,511$; $p<.001$). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ölüm kaygısı üzerindeki etkisine yönelik yapılan regresyon analizi sonuçlara göre psikolojik dayanıklılığın, ölüm kaygısını anlamlı ve negatif yönde yordadığı ($\beta=-.257$, $p<0.001$) görülmektedir. Buna göre üniversite öğrencilerinin zorlu yaşam olaylarında pozitif kalabilme, beklenmedik durumlar karşısında uyum sağlayabilme yeteneğinin ölüm

kaygısını olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla da H1 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 41

Sürekli Umudun Ölüm Kaygısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	p	R	Uyarlanmış R ²
	B	SH	β				
Sabit	3.933	.160		24.602	.000	0.317	0.098
Sürekli umut	-.161	.026	-.307	-6.266	.000		

Bağımlı Değişken: Ölüm Kaygısı

Tabloda, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve sürekli umudun ölüm kaygısını anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda regresyon modeli uygun bulunmuştur ($F=39,259$; $p<.001$). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve sürekli umutlarının ölüm kaygısı üzerindeki etkisine yönelik yapılan regresyon analizi sonuçlara göre sürekli umudun, ölüm kaygısını anlamlı ve negatif yönde yordadığı ($\beta=-.161$, $p<0.001$) görülmektedir. Buna göre üniversite öğrencilerinin, istedikleri ve ulaşmak istedikleri amaçlar için alternatif yollar üretmesi ve amaca yönelik motivasyonlarını ölüm kaygısının olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuçtan hareketle üniversite öğrencilerinin ölüm kaygısının amaçlara bağlılık ve amaçlara ulaşma kararlılığı ile amaçlara ulaşma istekliliğini azalttığı ifade edilebilir. Aynı zamanda ölüm kaygısının zorluklarla karşılaştığında alternatif yollar düşünebilme ve planlayabilmede olumsuz etkilediği ifade edilebilir. Dolayısıyla da H2 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 42

Psikolojik Dayanıklılık ve Sürekli Umudun Ölüm Kaygısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	p	R	Uyarlanmış R ²
	B	SH	β				
Sabit	3.959	.205		19.302	.000	0.100	0.095
Psikolojik dayanıklılık	-.016	.080	-.014	-.203	.539		
Sürekli umut	-.156	.036	-.307	-4.303	.000		

Bağımlı Değişken: Ölüm Kaygısı

Tabloda, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve sürekli umudun ölüm kaygısını anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda regresyon modeli uygun bulunmuştur ($F=19,302$; $p<.001$). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ölüm kaygısını anlamlı ve negatif yönde yordadığı ($\beta=-,257$, $p<0.001$) ortaya çıkmıştır. (Tablo). Son olarak sürekli umudun regresyon analizine dahil edilmesi sonucu; psikolojik dayanıklılığın ölüm kaygısı üzerindeki etkisinin anlamsızlaştığı (değişim sırasıyla; $\beta=-,257$, $p<0.001$; $\beta=-,014$, $p>0.05$), ve tam aracı değişken olarak araştırmasını yaptığımız sürekli umudun bağımlı değişken olan ölüm kaygısı üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir ($\beta=,393$, $p<0.001$). Sonuç olarak: Baron ve Kenny (1986) tarafından önerilen üç aşamalı regresyon analizi sonucu psikolojik dayanıklılığın ölüm kaygısı üzerindeki etkisinde sürekli umudun tam aracılık etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Psikolojik dayanıklılık ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkide sürekli umudun tam aracı etkisinin ortaya çıkmış olması, sürekli umudun ölüm korkusunu açıklama gücünü ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, üniversite öğrencilerinin ölüm kaygıları, sürekli umut ile şekillenmekte, bunun sonucu olarak psikolojik dayanıklılık ile ölüm kaygısı arasındaki ilişki, sürekli umut bağlamında oluşmaktadır. Dolayısıyla da H3 hipotezi kabul edilmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın birinci problemi “*Katılımcıların psikolojik dayanıklılık, ölüm kaygısı ve sürekli umutları hangi düzeydedir?*” ile ilgili aşağıda ifade edilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmada sonucunda üniversite öğrencilerinin genel olarak psikolojik dayanıklılık ortalamalarının yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynak düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada kendisine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin pozitif, bakış açısının olumlu, kendine güvenli, güçlü tarafları ve öz disiplini yüksek, sosyal çevrede ve aile desteği olan, çevresi ile uyumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmada üniversite öğrencilerinin sosyal ilişkilerinin gücünün de yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç Erdoğan (2015), Sezgin (2016), Topçu (2017), Aydın ve Egemberdiyeva (2018)’nın çalışması ile benzer sonuçlar içermektedir. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olması zorluklar karşısında mücadele etme, zorluklarla başetme, olumsuz olaylar sonrasında hızlı toparlanabilme gücüne sahip olduklarını göstermektedir.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin genel olarak ölüm korkusu ile ilgili kaygılarının orta düzey olduğu ortaya çıkmıştır. Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar ve öte alemle ilgili kaygıların orta, çürüme ve bozulma ilgili kaygıların ise yüksek düzey olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç pandemi koşullarında da üniversite öğrencilerinin yaşama ve yaşama tutunma konusunda mücadele içerisinde olduklarını, her ne kadar pandemi koşullarından hayatın tamamı etkilense de, yaşama ile ilgili tutkularının yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte pandemi koşullarının da etkisiyle üniversite öğrencilerinin fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme korkusunun önemli bir düzeyde olduğu, ölüm sonrası çürüme ve bozulma ile ilgili bozulma kaygısı taşıdıkları ifade edilebilir.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin genel olarak sürekli umutlarının oldukça yüksek ortaya çıkmıştır. Sürekli Umut Ölçeği alt boyutlarından; alternatif yollar düşüncesi ve eyleyici düşünce boyutu ortalamaları incelendiğinde “çok yüksek umut” düzeyi olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç üniversite öğrencilerinin umutta bir amaç belirleyerek hareket ettiğini, bu amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve

engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme konusunda istekli olduğunu göstermektedir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin amacı elde etmeyi isteme ve amacı elde edebilmek için kendisinde güç hissetme düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Genel olarak üniversite öğrencilerinin alternatif yollar düşüncesi ve eyleyici düşünce düzeylerinin yüksek olmasının ana nedenleri arasında yaş olduğu ifade edilebilir. Genç yaş gruplarında yer alan ve üniversite eğitimine devam eden bireylerin yaşama ve mücadele etme konusunda, herhangi bir sorun ile karşılaşıldığında mücadele etme konusunda istekli oldukları ifade edilebilir.

Araştırmanın ikinci problemi *“Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, fakülte, enstitü ve bölüm değişkenlerine göre ölüm kaygısı ortalamaları farklılık göstermekte midir?”* ile ilgili aşağıda ifade edilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmada erkeklerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygı düzeylerinin, kadınlardan yüksek olduğu ve ortalamalarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte kadınların çürüme ve bozulma, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ilgili kaygıları ile ilgili ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayten (2009), Yukay-Yüksel, Güneş ve Akdağ (2017), Bulut ve Yıldız (2017), Bulut ve Kuşat (2018), Arslan (2019) çalışmasında kadınların genel ölüm kaygısı düzeyi erkeklerden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Halıcı-Kurtalan ve Kararımak (2016), Özdelikara, Ağaçdiken, Mumcu Boğa ve Şahin (2016) çalışmasında erkeklerin ölüm kaygısı düzeylerinin kadınlarınkinden daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Avcı (2012)’nin çalışmasında ise erkek ve kadınların ölüm kaygısı düzeylerinin birbirine benzer olduğu ortaya çıkmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde erkeklerin kadınlara göre fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme korkusu yaşamaları alt nedenleri arasında erkeğe yüklenen rollerin etkili olduğu ifade edilebilir. Erkeğin genel olarak fiziksel olarak güçlü olarak algılanması ve erkekliğin fiziksel güç ile ilişkilendirilmesi fiziksel beden algısını farklılaştırmaktadır. Bununla birlikte kadınların da çürüme ve bozulma ile ilgili kaygıları, ölüm süreci ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılarının erkeklerden yüksek olmasının nedenleri arasında fiziksel beden algısının yattığı ifade edilebilir. Kadınların fiziksel beden ve fiziksel bedene yönelik algıları ölüm kaygısının erkeklerden yüksek olmasına neden olduğu ifade edilebilir.

Araştırmada üniversite öğrencilerinden evli olanların, çürüme ve bozulma ilgili kaygı düzeylerinin bekar olan üniversite öğrencilerinden yüksek olduğu ve farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca bekar olan üniversite öğrencilerinin fiziksel ve ruhsal

fonksiyonları kaybetme korkusu ile öte alemle ilgili kaygılarının evli olanlardan yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte evli olanların ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygıların bekar olanlardan yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç bekar olan katılımcıların fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korku ve kaygılarının evli olanlar yüksek çıkması, yaşamdan elde edilen doyum, amaçları ve kendini gerçekleştirme, iş yaşamına dahil olma gibi arzu ve isteklerin karşılanmamasından kaynaklandığı ifade edilebilir.

Araştırmada yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenlerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinden düşük olduğu ve anlamlı farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte 4.sınıf eğitime devam edenlerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun 2. sınıf öğrencilerinden yüksek ve anlamlı derecede farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca yüksek lisans ve doktora eğitime devam edenlerin öte alemle ilgili kaygılarının 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinden düşük olduğu ve farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Avcı (2012)'nin çalışmasında öğrenim görülen sınıfa göre en yüksek düzeyde ölüm kaygısı yaşayanların son sınıf öğrencileri olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Özdelikara, Ağaçdiken, Mumcu Boğa ve Şahin (2016) çalışmasında ise öğrenim görülen sınıfa göre ölüm kaygısının farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmada hukuk fakültesi öğrencilerinin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun, fen edebiyat, iktisadi ve idari bilimler fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerinden yüksek olduğu ve farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte hukuk fakültesi öğrencilerinin öte alemle ilgili kaygılarının, fen edebiyat, iktisadi ve idari bilimler fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerinden yüksek olduğu ve farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Avcı (2012)'nin çalışmasında ise öğrenim görülen fakültelere göre ölüm kaygısı düzeylerinin birbirine benzer olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada hukuk bölümü öğrencilerinin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusunun, psikoloji, uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık, Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencilerinden yüksek olduğu ve farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca hukuk bölümü öğrencilerinin öte alemle ilgili kaygılarının, psikoloji, uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık, Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencilerinden yüksek olduğu ve farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmada üniversite öğrencilerinden Covid-19'a yakalananların fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygılarının, Covid-19'a

yakalanmayanlardan düşük olduğunu ortaya çıkmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise Covid-19'a yakalananların ölüm ile ilgili kaygılarının azaldığı ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç Covid-19 nedeniyle ölüm kaygısı hissetmekten kaynaklanmaktadır. Öz, İnci ve Bahadır (2012) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada ölüm deneyimi yaşayanların yaşamayanlara göre ölüm kaygılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Covid-19'a yakalanan birey bu sağlık sorunu nedeniyle ölme ihtimalini zayıf görmektedir. Bu nedenle Covid-19 geçirenlerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygılarının azaldığı ifade edilebilir. Covid-19 geçirenlerin ölüm ve ölüm süreci ile ilgili kaygılarının azalmasının nedenleri arasında, Covid-19 nedeniyle fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme riskinin düşük olduğunu deneyimleyerek öğrenmelerinden kaynaklanmaktadır. Covid-19 geçirmeyenlerin ise Covid-19 nedeniyle fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme riskinin yüksek olduğu algısından kaynaklandığı ifade edilebilir. Sonuç olarak bilinen ve deneyimlenen şeyler ile ilgili bireylerinin algılarının değiştiği ifade edilebilir.

Araştırmada Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissedenlerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygılarının daha az olduğunu göstermektedir. Araştırmada Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissedenlerin ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygıların, Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissetmeyenlerden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Arslan (2019)'ın çalışmasında ölüm kaygısı düzeylerinin kendilerini ölüme yaklaştıran bir deneyim yaşamalarına göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Öz, İnci ve Bahadır (2012) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada yakınıni kaybeden psikolojik danışman adaylarının ölüm kaygısı düzeyi ile kayıp yaşamayanların ölüm kaygısı düzeyi arasında anlamlı fark görülmemektedir

Araştırmada Covid-19 nedeniyle yakınıni kaybetmeyenlerin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygılarının yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Covid-19 nedeniyle yakınıni kaybedenlerin çürüme ve bozulma ilgili kaygıların yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Yukay-Yüksel, Güneş ve Akdağ (2017) çalışmasında bir yakının ölümüne tanık olan bireylerin ölüm kaygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Arslan (2019)'ın çalışmasında ölüm kaygısı düzeylerinin bir yakınıni kaybedip etmemelerine göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Özdelikara ve diğerleri (2016) çalışmasında ailede kayıp yaşama durumuna göre ölüm kaygısının farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmada Covid-19 aşılarna güven duymayan üniversite öğrencilerinin fiziksel ve

ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte alemle ilgili kaygılarının, Covid-19 aşlarına güvenen öğrencilerden düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın üçüncü problemi “*Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, fakülte, enstitü ve bölüm değişkenlerine göre psikolojik dayanıklılık ortalamaları farklılık göstermekte midir?*” ile ilgili aşağıda ifade edilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmada üniversite öğrencilerinden kadınların kendine güveni, güçlü tarafları ve öz disiplini gibi bireysel özelliklerinin erkeklerden güçlü olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada kadınların ve erkeklerin olumlu bakış açısı çerçevesinde geleceğe yönelik algılarının güçlü olduğu, kadınların ailesinden aldığı desteğin veya ailesi ile olan uyumunun erkeklerden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada kadınların ve erkeklerin öz farkındalığının, temelde kendilerine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin, sosyal yeterliliklerinin yüksek olduğu ve ortalamalarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Araştırmada kadınların sosyal yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu ancak farklılaşmadığı ancak kadınların sosyal kaynaklarının erkeklerden yüksek olduğu ve ortalamalarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Topçu (2017)’nin çalışmasında ise psikolojik dayanıklılık ölçeği “yapısal stil, gelecek algısı, aile uyumu, kendilik algısı, sosyal yeterlilik, sosyal kaynaklar” alt boyutları toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulgusu ortaya çıkmıştır. Özer (2013), Aydoğdu (2013), Bolat (2013), Aydın ve Egemberdiyeva (2018)’nin çalışmasında da üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları birbirine benzerdir. Erdoğan (2015), Açıkgöz (2016) ve Sezgin (2016) çalışmasında ise erkeklerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin kadınlardan yüksek, Oktan, Odacı ve Berber-Çelik (2014) ve Kılıç (2014)’ın çalışmasında ise kadın öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri erkek öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine göre daha yüksek çıkmıştır.

Araştırmada evli olan üniversite öğrencilerinin olumlu bakış açısı çerçevesinde geleceğe yönelik algılarının, ailesinden aldığı desteğin veya ailesi ile olan uyumunun güçlü, öz farkındalığının ve temelde kendilerine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin yüksek olduğu, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynakların bekar olan üniversite öğrencilerinden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenlerin gelecekleri ile ilgili olumlu algılarının olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenlerin ailesinden aldığı desteğin veya ailesi ile olan uyumunun ve öz farkındalığının yüksek, temelde kendisine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin

olumlu olduğu sosyal yeterlilik ve sosyal kaynak düzeylerinin ise yüksek olduğu ortaya çıkmıştır

Araştırmada hukuk fakóltesi öğrencilerinin kendine güveni, güçlü tarafları ve öz disiplin düzeyleri, fen edebiyat fakóltesi, iktisadi ve idari bilimler fakóltesi, sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerine göre düşük ve farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Araştırmada sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerinin gelecekle ilgili olumlu algılarının hukuk fakóltesi öğrencilerinden yüksek ve farklılık göstermektedir. Hukuk fakóltesi öğrencilerinin öz farkındalığının diğer fakólterdeki öğrencilerden düşük olduğu, temelde kendisine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin çok olumlu olmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmada ayrıca hukuk fakóltesi öğrencilerinin sosyal yeterlilik düzeyleri sosyal bilimler enstitüsü ve fen edebiyat fakóltesi öğrencilerinden düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak hukuk fakóltesi öğrencilerinin sosyal kaynaklarının diğer fakólterdeki öğrencilerden düşük olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Eyılmaz (2012) ve Sezgin (2016) çalışmalarında öğrencilerin öğrenim gördükleri fakólteye göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri ortalamalarında anlamlı fark olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır. Atarbay (2017) tarafından yapılan çalışmada psikolojik dayanıklılık düzeylerinin öğrenim görülen anabilim dalına göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Araştırmada hukuk bölümü öğrencilerinin kendine güveni, güçlü tarafları ve özdisiplin, gelecekle ilgili olumlu algı düzeyleri uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık, Türk dili ve edebiyatı öğrencilerine göre düşük ve farklı olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada hukuk bölümü öğrencilerinin sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklarının psikoloji bölümü öğrencilerden düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca hukuk bölümü öğrencilerinin sosyal kaynaklarının uluslararası ilişkiler/finans/bankacılık bölümü öğrencilerden düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Aydın ve Egemberdiyeva (2018)'nın çalışmasında PDR bölümü öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyi diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinden düşük olduğu ve farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmada Covid-19'a yakalananların kendine güveni, güçlü tarafları ve öz disiplini gibi bireysel özelliklerinin, aile uyumunun, sosyal kaynaklarının, Covid-19'a yakalanmayanlardan yüksek olduğu ve farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca ortaya çıkan bu sonuç Covid-19'a yakalananların öz farkındalığının, temelde kendilerine ve kim olduğuna yönelik düşüncelerinin Covid-19'a yakalanmayanlardan düşük olduğunu ve farklılaştığını göstermektedir.

Araştırmada Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissedenlerin kendine güveni, güçlü tarafları ve öz disiplini gibi bireysel özelliklerinin ve aile uyumunun Covid-19 nedeniyle ölüm endişesi hissetmeyenlerden yüksek olduğu ve farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Bunula birlikte Covid-19 nedeniyle yakınına kaybetmeyenlerin kendine güveni, güçlü tarafları ve öz disiplini gibi bireysel özelliklerinin, aile uyumunun, sosyal yeterliliklerinin sosyal kaynaklarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmada Covid-19 aşılarna güven konusunda herhangi bir fikir belirtmeyenlerin gelecek ile ilgili olumlu algılarının Covid-19 aşılarna güvenen ve güvenmeyenlere göre düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca Covid-19 aşılarna güven konusunda herhangi bir fikir belirtmeyenlerin sosyal ilişkilerinin gücünün Covid-19 aşılarna güvenmeyenlere göre düşük olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın dördüncü problemi *“Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim görülen sınıf, fakülte, enstitü ve bölüm değişkenlerine göre sürekli umut ortalamaları farklılık göstermekte midir?”* ile ilgili aşağıda ifade edilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmada kadınların amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının erkeklerden güçlü olduğu ortaya çıkmıştır. Sari, Uyumaz ve Kaya (2019) ve Aydoğdu (2020) çalışmasında cinsiyete göre problem çözme odaklı düşünmenin farklılaşmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Menekşe (2019) çalışmasında alternatif yollar düşüncesi ve eyleyici düşünce ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Araştırmada evli olanların amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının bekar olanlardan güçlü olduğu ortaya çıkmıştır. Zihni (2015) ve Harmankaya (2018)’nin çalışmasında sürekli umut düzeyinin medeni duruma göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Menekşe (2019) çalışmasında alternatif yollar düşüncesi ortalamalarının medeni göre farklılaşmadığı ancak ve eyleyici düşünce ortalamalarının evli olanlarda yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Araştırmada yüksek lisans ve doktora eğitimine devam edenlerin amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin 2. sınıf, 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yüksek lisans ve doktora eğitimine

devam edenlerin amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının 3.sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada hukuk fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesi düzeyleri, fen edebiyat fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerine göre düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca hukuk fakültesi öğrencilerinin amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının, fen edebiyat fakültesi ve sosyal bilimler enstitüsü öğrencilerine göre düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada psikoloji bölümü öğrencilerinin amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının, uluslararası ilişkiler /finans/bankacılık ve hukuk bölümü öğrencilerine göre yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca hukuk bölümü öğrencilerinin amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının, psikoloji ve Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencilerine göre düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın beşinci problemi “*Katılımcıların psikolojik dayanıklılık, ölüm kaygısı ve sürekli umut düzeyleri arasında ilişki var mıdır?*” ile ilgili bulgulara yer verilmiştir

Araştırmanın altıncı problemi “*Psikolojik dayanıklılık ve ölüm kaygısı, sürekli umudu yordamakta mıdır?*” ile ilgili bulgulara yer verilmiştir

Araştırmada üniversite öğrencilerinin fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme korkusunun öz farkındalık ile ilgili kendisine ve kim olduğuna yönelik (kendilik algısı) düşüncelerini, çevreden destek görmesini, ailesi ile uyumunu, sosyal ilişkilerinin gücünü azalmakta olduğunu ortaya çıkmıştır. Araştırmada öte alemle ilgili kaygıların öz farkındalık ile ilgili kendisine ve kim olduğuna yönelik (kendilik algısı) düşüncelerini, geleceğe olumlu bakmasını, çevreden destek görmesini, ailesi ile uyumunu, sosyal ilişkilerinin gücünü azalmakta olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin çürüme ve bozulma ilgili kaygılarının ailesi ile uyumunu olumsuz etkilemekte olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılarının fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme korkusunun öz farkındalık ile ilgili kendisine ve kim olduğuna yönelik algılarını olumsuz etkilemekte olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte âlemle ilgili kaygıların arzulanan amaçlara ulaşmayı, kullanılabilir yollar bulma kapasitesini olumsuz etkilediği, fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte âlemle ilgili kaygıların amacı elde etmeyi isteme ve amacı elde edebilmek için güçlü hissetmeyi de olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır.

Araştırmada bireyin kendisine ve kim olduğuna yönelik olumlu düşünceleri, geleceğe yönelik olumlu algıları, aile uyumu, kendilik algıları, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklarının normal ya da zorlu koşullar altında arzulanan hedefler için başarılı planlar yapma, yapabilme ve yollar üretebilme kapasitesine ilişkin algısını olumlu etkilediği ortaya çıkmıştır.

Ayrıca bireyin kendisine ve kim olduğuna yönelik olumlu düşünceleri, geleceğe yönelik olumlu algıları, aile uyumu, kendilik algıları, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklarının, amacı elde etmeyi isteme ve amacı elde edebilmek için kendisinde güç hissetme kapasitesini ve arzusunu olumlu ortaya çıkmıştır. Aydoğdu (2020) çalışmasında kendilerini sosyal olarak yeterli olarak tanımlayanların sürekli umut düzeylerinin yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Araştırmada Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından yapısal stil, aile uyumu, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynakların alternatif yollar düşüncesini anlamlı ve pozitif olarak yordadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından gelecek algısı ve kendilik algısının alternatif yollar düşüncesini yordamadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte âlemle ilgili kaygıların alternatif yollar düşüncesini anlamlı ve negatif olarak yordadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından çürüme ve bozulma ilgili kaygılar, ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygıların alternatif yollar düşüncesini yordamadığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme korkusu ve öte âlemle ilgili kaygıların amacı gerçekleştirmek için çalışmayı ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesini olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır.

Araştırmada Ölüm Kaygısı Ölçeği alt boyutlarından öte âlemle ilgili ve ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygıların eyleyici düşüncüyü yordadığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak öte âlemle ilgili kaygıların amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarını düşürdüğü ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte ve ölüm süreci acı ve ızdırap çekme ile

ilgili kaygıların ise amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin ve amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarını arttırdığı ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak psikolojik dayanıklılık ve sürekli umudun ölüm kaygısı üzerinde negatif etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada ayrıca psikolojik dayanıklılık ve ölüm kaysısı arasındaki ilişkide sürekli umudun tam aracı etkisinin ortaya çıkmış olup, ortaya çıkan bu sonuç sürekli umudun ölüm korkusunu açıklama gücünü ortaya koymaktadır. Araştırmada niversite öğrencilerinin ölüm kaygıları, sürekli umut ile şekillenmekte, bunun sonucu olarak psikolojik dayanıklılık ile ölüm kaygısı arasındaki ilişki, sürekli umut bağlamında oluşmakta olduğu ortaya çıkmıştır.

- Yapılan araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin ölüm kaygısı düzeyinin “orta seviyede” olduğu ortaya çıkmıştır. Ölüm kaygısının “orta seviye” olmasında COVID-19 pandemisinin etkili olduğu, bu kaygı düzeyinin birey üzerinde psiko-sosyal olumsuz etkilerinin olacağı ön görüldüğünden “ölüm kaygısı” ile ilgili üniversite öğrencilerine yönelik eğitimlerin verilmesi,
- Araştırmada katılımcıların psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyutlarından “yapısal stil” düzeyinin diğer alt boyutlara göre düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç pandemi koşullarının üniversite öğrencilerinin kendine güveni, güçlü tarafları ve öz disiplini gibi bireysel özelliklerini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Ortaya çıkan bu olumsuz etkinin etkilerinin en aza indirilebilmesi adına üniversite öğrencilerinin kendine olan güvenlerinin pekiştirileceği, güçlü taraflarının ön plana çıkarılacağı, sorumluluklarını yerine getirmesi ve eylemlerini bir plana uygun olarak sürdürebilmesine uygun eğitim içeriklerinin hazırlanması,
- Araştırmada üniversite öğrencilerinin amacı gerçekleştirmek için çalışmanın ve engellerle karşılaşıldığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin oldukça yüksek düzeylerde olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak pandemi koşullarının da etkisiyle üniversite öğrencilerinin amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının görece düşük olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuçlardan hareketle üniversite öğrencilerinin amaçlarının peşinden giderken algıladıkları motivasyonlarının arttırılmasının sağlanması için eğitim, seminer, konferans gibi etkinliklerin yapılması,

- Araştırmada 4.sınıf öğrencilerinin engellerle karşılaştığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin diğer sınıf düzeylerinde bulunan öğrencilerden düşük olduğu ortaya çıkmıştır. 4.sınıf öğrencilerinin engellerle karşılaştığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncesinin diğer sınıf düzeylerinden düşük çıkmasının nedenleri arasında üniversite eğitimi sonrası istihdam ile ilgili kaygılardan kaynaklandığı ifade edilebilir. Genel olarak üniversite öğrencilerinin engellerle karşılaştığında amaca ulaşmak için alternatif yollar belirleme düşüncelerinde süreklilik sağlanması amacıyla üniversite eğitime başlamadan önce kariyer planlama ve kariyer geleceği ile ilgili eğitim, seminer ve konferansların yapılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, M. (2016). Çukurova üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ile mizah tarzları ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin]
- Ak, Ö. (2020). Soğuk algınlığından ölümcül salgına küresel kabus: coronavirus ve Covid-19. Tübitak Bilim ve Teknik Dergisi.
- Akalın, Ö. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki algıları ile geleceğe yönelik umut düzeylerinin karşılaştırılması. [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi. İstanbul]
- Akdeniz, M. & Kavukçu, E. (2016). Aşılama ve aşılarda tarihçesi. Klinik Tıp Aile Hekimliği Dergisi, 8(2), 11-28.
- Akgül, A. (2005). Faktör analizi. tıbbi araştırmalarda istatistiksel analiz teknikleri SPSS uygulamaları. Emek Ofset: Ankara.
- Aksu, T., Okçay, H. (2010). Yaşam dönemlerine göre ölüm algısı ve hemşirelik yaklaşımı. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 5(14), 113-126.
- Arslan, A. (2019). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 6 (1) , 113-129
- Artıran, M., Şeker, A. (2020). Otomatik düşüncelerin yordayıcılığı: umut ve umutsuzluk farkı. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 19(73), 36-47.
- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve Covid-19. Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi, 8(85), 36-41.
- Atarbay, S. (2017). Farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarına etkisi. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul]
- Avcı, N. (2012). Üniversite öğrencilerinin mizah tarzlarının, psikolojik belirtiler ve ölüm kaygısı ile ilişkisi. [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]
- Aydın, B. (2010). Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka ve umut düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon]
- Aydın, M., & Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi. Türkiye Eğitim Dergisi, 3(1), 37-53.

- Aydoğdu, T. (2013). Bağlanma stilleri, başa çıkma stratejileri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara]
- Aydoğdu, F. (2020). Öğretmenlerde çözüm odaklı düşünme ile mutluluk ilişkisinde sürekli umut ve yaşam doyumunun aracı etkisinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı]
- Aylaz, R., Yıldız, E. (2020). Yeni koronavirüs hastalığının toplum üzerine etkileri ve hemşirelik yaklaşımları. İnönü Üniversitesi Yayınevi: Malatya.
- Ayten, A. (2009). Üniversite öğrencilerinde ölüm kaygısı: türk ve ürdünlü öğrenciler üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. Dinbilimleri Journal, 9(4). 85-108.
- Balcı, A. (2021). Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler, (15. Baskı). Pegem Yayıncılık
- Baron Reuben M., Kenny David A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, strategic, and statistical considerations. Journal of Personality and Social Psychology, 51(6), 1173-1182
- Basım, H. Nejat ve Çetin, Fatih (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenirlik ve geçerlilik çalışması, Türk Psikiyatri Dergisi, 22, 2, 104-114.
- Basım, N., Çetin, F. (2011b). Psikolojik dayanıklılığın iş tatmini ve örgütsel bağlılık tutumlarındaki rolü. İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 13 (3), 79-94.
- Basım, N., Çetin, F., Yeloğlu, H. O. (2015). Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında beş faktör kişilik özelliklerinin rolü: bir kronik ilişki analizi. Türk Psikoloji Dergisi, 30 (75), 81-92.
- Başören, M. (2015). Lise Öğrencilerinin matematik dersine katılımının, duygu düzenleme, algılanan araçsallık, umut ve başarı değişkenleriyle olan ilişkisi. [Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu]
- Baykal, E. (2020). Covid-19 bağlamında psikolojik dayanıklılık, kaygı ve yaşam doyumu ilişkisi. International Journal of Social and Economic Sciences, 10(2), 68-80.
- Bektaş, M., Özben, Ş. (2016). Evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (1). 216-240.

- Bernardo, A. B. (2015). Hope in early adolescence: Measuring internal and external locus-of-hope. *Child Indicators Research*, 8(3), 699-715.
- Birlikte Değişim, (2021). Covid-19 aşısı dosyası. [İnternet]. {Erişim Tarihi: 26 Haziran 2021}. Erişim Adresi: <https://www.beo.org.tr/duyuru/eczaci-kamuoyuna-ve-asi-dosyasi-64186>.
- Bitmiş, M. G., Sökmen, A. Ve Turgut, H. (2013). Psikolojik dayanıklılığın tükenmişlik üzerine etkisi: örgütsel özdeşleşmenin aracılık rolü. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 27-40.
- Block, J. ve Kremen, A. M. (1996). IQ and ego-resiliency: conceptual and empirical connections and seperateness. *Journal of Personality And Social Psychology*, 70(2), 349-361.
- Bolat, Z. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve öz-anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya]
- Bond, C. W. (1997). Religiosity, age, gender and death anxiety. Erişim: (www.dunamai.com/fddyq/fddyq.htm).
- Bozkurt, Z., Zeybek, Z., Aşkın, R. (2020). Covid-19 pandemisi: psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar (Covid-19 Özel Ek), 304-318.
- Bulut, M. B. & Kuşat, A. (2018). Benlik saygısı, dini dünya görüşleri ve hayatın amacının ölüm kaygısı üzerine etkisinin incelenmesi. *Bilimname*, 35, 145-173.
- Bulut, M. B., & Yıldız, M. (2017). Ölüm kaygısı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(13), 659-676.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Callaway, E. (2020). Russia's fast track coronavirus vaccine draws outrage over safety. *Nature*. (İngilizce). doi:10.1038/d41586-020-02386-2. Erişim Tarihi: 26 Haziran 2021.
- Cheavens, J. S., Feldman, D. B., Woodward, J. T., Snyder, C. R. (2006). Hope in Cognitive Psychotherapies: On Working With Client Strenghts. *Journal of Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly*, 20(2), 135-145.
- Cherrington, A. (2015). A hopeful participatory engagement with rural south african children. *Educational Research for Social Change (ERSC)*, 4(1): 40-54.

- Cihangir Çankaya, Z., Meydan B. (2018). Ergenlik döneminde mutluluk ve umut. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(65), 207-222.
- Corsini, R. (2002). Hope. *The Dictionary of Psychology*, 2, 45. New York: Routledge.
- Çetinkaya Büyükbodur, A. (2018). Sosyal hizmet uzmanlarında psikolojik dayanıklılık ve ikincil travmatik stresin incelenmesi. [Doktora tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara]
- Çınar, İ. (2014). Ölüm kaygısı ve gösterişçi tüketim eğilimi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 89-104.
- Çiltaş, Ç. (2019). Kadın konukevi hizmeti almakta olan kadınların psikolojik dayanıklılık ile umut düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara]
- Çobanoğlu, N. (2020). Bireysel, profesyonel, toplumsal, bilimsel ve siyasi etiği yeniden sorgulatan Covid-19 pandemisi. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25 (Ek Sayı 1), 36-42.
- Dökmen, U. (2000). Evrenle uyumlaşma sürecinde var olmak, gelişmek uzlaşmak. Sistem Yayıncılık: İstanbul.
- Dural, F. T. (2018). 25 ile 45 yaş arası yetişkinliklerde psikolojik dayanıklılığın öz yeterlilik üzerindeki etkisi. [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Durmuş, M., Okanlı, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile psikolojik dayanıklılık düzeylerinin değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2(4), 177-189.
- Earvolino-Ramirez, M. (2007, April). Resilience: A concept analysis. in nursing forum. Blackwell Publishing Inc. 42, 2, 73-82.
- Ergenç, Z., Kara Aksay, A. (2020). SARS-CoV-2 Mutasyon olasılığı ve riskleri. *Çocuk Enfeksiyon ve Covid-19*, 17-21.
- Ernas, Ş. (2017). Özerklik ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 28-29.
- Eryılmaz, S. (2012) Üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlamlığı yordamada, yaşam doyumu, benlik saygısı, iyimserlik ve kontrol odağının incelenmesi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Fraser, M. W., Richman, J. M. ve Galinsky, M. J. (1999). Risk, protection and resilience: toward a conceptual framework for social work practice. *Social Work Research*, 23, 129-208.
- Freud, S. (1992). Endişe. (Çev. Özcengiz L.) İstanbul: Dergah Yayınları.
- Friborg, O., Barlaug, D., Martinussen, M., Rosenvinge, J. H. & Hjemdal, O., (2005). Resilience in relation to personality and intelligence. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 14(1), 29-42.
- Gall, T. L., vd, (2005). Understanding the nature and role of spirituality in relation to coping and health: A Conceptual Framework. *Canadian Psychology*, 46(2): 88-104.
- Garnezy, N. (1993). Children in poetry: resilience despite risk. *Psychiatry*, 56(1), 127-136.
- Geçit, H. K., (2018). Üniversite öğrenilerinin erken dönem uyumsuz şemalarının ölüm kaygılarını yordaması. [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya]
- Geçtan, E. (1990). Varoluş ve psikiyatri. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Geçtan, E. (1993). İnsan olmak. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gencer, N. (2020). Kovid-19 sürecinde yaşlı olmak: 65 yaş ve üstü vatandaşlar için uygulanan sokağa çıkma yasağı üzerine değerlendirmeler ve manevi sosyal hizmet. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 35-42.
- Gencer, N., Tekgöz Obuz, A., Babahanoğlu, R. (2021). Covid-19 pandemisi konusunda türkiye’de yapılan lisansüstü tezler üzerine bir değerlendirme. *Selçuk Sağlık Dergisi*, 2(1), 42-64.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. III, 28, 114.
- Gizir, C. A. (2016). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, 28, 113-128.
- Glenn E. Richardson et al. (1990). *The Resiliency Model Health Education*,
- Greene, R. (2002). *Human behavior theory: A resilience orientation*. (Ed: R. Greene) Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research. Washington, DC: NASW Press.
- Guthrie, D. D. (2011). Hope is the ticket to life: insights from disadvantaged african american youth. (Unpublished Doctoral Dissertation). The Loyola University.

- Güloğlu, B., Kararımak, Ö. (2010). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlık. *Ege Eğitim Dergisi*, 11(2), 73-88.
- Gülten, N.,(2014). Kierkegaard'ta umutsuzluk, iman ve umut. [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı, Ankara]
- Güngörmüş, K., Okanlı, A., Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6 (1): 9-14.
- Haase, J. E. (2004). The adolescent resilience model as a guide to interventions. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 21(5), 289-299.
- Halıcı-Kurtalan, M. & Kararımak, Ö. (2016). Ölüm kaygısı, tinsellik, dindarlık eğilimi ve varoluş kaygısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Spiritual Psychology And Counseling*, 1, 163-187.
- Hanton, S., Evans, L., & Neil, R. (2002). Hardiness and the competitive trait anxiety response. *Anxiety, Stress And Coping*, 16(2), 167-184.
- Harmankaya, S. H. (2018). Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin mesleki benlik saygısı ve umut düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya]
- Holt, P., Fine, M. Ve Tollefson, N. (1987). Mediating stress: survival of the hardy. *Psychology In The Schools*, 24(1), 51-58.
- Hoşoğlu, R., Fırıncı Kodaz, A., Yılmaz Bingöl, T., Vural Batık, M. (2018). Öğretmen adaylarında psikolojik sağlık. *OPUS Uluslar arası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 217-239.
- Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y. & Cao, B. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in wuhan, China. In *Lancet*, 395(10223), 497-506.
- Hulsey TL, Frost CJ. (1995). Psychoanalytic psychotherapy and the tragic sense of life and death. *Bull Meninger Clin*, 59, 145-159.
- Illich, I. (2004). Ölüme Karşı Ölüm. *Cogito*, 40, 107-120.
- Irmak Yılmaz, T. (2008). Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıklar ilişkili faktörler. [Doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir]
- Jastrzebski, J. & Slaski, S. (2011). Death anxiety, locus of control and big five personality traits in emerging adulthood in Poland. *Psychology and Education*, 48(4), 1-15.

- Judkins, S., Rind, R. (2005). Hardiness, job satisfaction and stres among home health nurses. *Home Health Care Mangement and Practise*, 17, 113-118.
- Jung, C. G. (1997). *Analitik psikoloji* (Çev.: E. Gürol). Payel Yayınevi: İstanbul.
- Kamya, H. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students. *Journal of Social Work Education*, 36(2), 231-241.
- Karaca, F. (2000). *Ölüm psikolojisi*. Beyan Yayınları: İstanbul.
- Karaca, F., Yıldız, M. (2001). Thorson- powell ölüm kaygısı ölçeğinin Türkçe çevirisinin normal populusyonda geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Tabula Rasa Felsefe Teoloji*, 1,1.
- Karademir, T., Açak, M. (2019). Üniversiteli sporcuların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 803-816.
- Karagöz, Y. (2020). *SPSS amos meta uygulamaları istatistiksel analizler*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-142.
- Kararımak, Ö., & Siviş Çetinkaya, R. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: duyguların aracı rolü. *türk psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35).
- Karakaş, M. (2020). Covid-19 salgınının çok boyutlu sosyolojisi ve yeni normal meselesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40(1), 541-573.
- Karakuş, G., Öztürk, Z., Tamam, L. (2012). Ölüm ve ölüm kaygısı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi (Archives Medical Review Journal)*, 2012; 21(1):42-79.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, R. (2016). *Özel Eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve başa çıkma stratejilerinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara]
- Karcioğlu, Ö. (2020). Coronavirüs nedir, nasıl korunabiliriz?. *Anka Tıp Dergisi*, 2, 1.
- Kaya, Z., Kaval, A., Bedir, G. (2019). KPSS'ye hazırlanan öğretmen adaylarının algılanan sosyal destek ile sürekli umut düzeylerinin incelenmesi. *EJERCongress 2019 Bildiri Kitabı*, 1331-1343.

- Kemer, G. (2006). Öz-yeterlik, umut ve kaygının on birinci sınıf öğrencilerinin üniversite giriş sınavı puanlarını yordamadaki rolü. [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara]
- Kepir, D., D. (2011). Üniversite adaylarında meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar, mesleki olgunluk ve umut düzeyleri. [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara]
- Kılıç, M., Şahan Yılmaz, B. (2015). Kamu personeli seçme sınavına hazırlanan öğretmen adaylarının umutsuzluk ve sosyal destek düzeyleri. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2(3).
- Kılıç, S. (2013). Örneklem yöntemi. Duygudurum Bozuklukları Dergisi, 3 (1) , 44-6 .
- Kılıç, Ş. D. (2014). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kılıçbay, M. A. (1999). Yaşamın amacı olarak ölüm. Düşünen Siyaset Dergisi, 57-62.
- Kındıroğlu, Z. (2018). Ebeveynlerin psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile çocukların sosyal yetkinlik ve davranışları arasındaki ilişki. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul]
- Kındıroğlu, Z., ve Yaşar Ekici, F. (2019). Ebeveynlerin psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile çocukların sosyal yetkinlik ve davranışları arasındaki ilişki. Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 9(1), 138-157.
- Kızılırmak Tatu, M., Özyürek, A. (2020). Gençlerin ölüm kaygısı ile temel empati düzeyi ve yaşama yükledikleri anlam arasındaki ilişki. Euroasia Journal Of Social Sciences & Humanities, 7(7), 9-17.
- Kierkegaard, D. (2006). Kaygı kavramı. mevrus günahı konu edinen dogmatik problem üzerine psikoloji açısından yalın bir tefekkür. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Klag, S., & Bradley, G. (2004). The role of hardiness in stres and ılness: an exploration of the effect of negative affectivity and gender. British Journal of Health Psychology, 9, 137-161.
- Kobasa, S. (1979). Stressful life events, personality and health: an injury into hardiness. Journal of Personality and Social Psychology, 37, 1-11.

- Kocaman, E., N. (2019). Bir grup yetişkinde umut ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, İstanbul]
- Koç, M. (2002). Ölüm korkusu üzerine kuramsal açıdan psikolojik bir değerlendirme. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6, 7-9.
- Kosaka, M. (1996). Relations between hardiness and psychological stres response. Journal of Performance Studies, 3, 35-40.
- Kübler-Ross, E. (1997). Ölüm ve ölmek üzerine. (Büyükal, B. Çeviri Editörü). Boyner Holding Yayınları: İstanbul. (Orijinal Çalışma Basım Tarihi 1969).
- Lazarus, R. S. (1999). Hope: an emotion and a vital coping resource against despair. Social Research. 66, 665-669.
- Li, Q., Guan, X., Wu, P., Xang, X., Zhou, L., Tong, Y. & Feng, Z. (2020). Early transmission dynamics in wuhan, china, of novel coronavirus-infected pneumonia. New England Journal of Medicine, 382(13), 1199-1207.
- Lopez, S. J. , Ciarlelli, R., Coffman, L. Stone, M., & Wyatt, L. (2000). Diagnosing for strengths: On measuring hope building blocks. In C.R.Snyder (Ed.), Handbook of Hope Theory, Measures and Applications (pp. 57-85). London: Academic Press.
- Luthans, F., Avey, J. B., Avolio, B. J., Norman, S., Combs, G. (2006). Psychological development: toward a micro-intervention. Journal of Organizational Behavior, 27, 387-393.
- Luthar, S. S., Cicchetti, D. & Becker, B. (2000). The construct of resilience: a critical evaluation and guidelines for future work. Child Development, 71(3), 543-562.
- Maddi, S. R., Harvey, R. H., Khoshaba, D. M., Lu, J. L., Persico, M., ve Brow, M. (2006). The personality construct of hardiness, 111: relationships with depression, innovativeness, authoritarianism, and performance. Journal of Personality, 74(2), 575-598.
- Magaletta, P. R. ve Oliver, J. M. (1999). The hope construct, will and ways: Their relations with self-efficacy, optimism and general well- being. Journal of Clinical Psychology, 55, 539-551.
- Masten, A. S. (1994). Resilience in individual development: successful adaptation despite risk and adversity. (Ed: M.C. Wang ve E.W. Gordon) Educational resilience in inner-city America: Challenges and prospects. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

- Masten, A. S., & Coatsworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: lessons from research on successful children. *American Psychologist*, 53(2), 205.
- Menekşe, M. (2019). Psikolojik danışmanların bilinçli farkındalık düzeyleri ile umut ve sürekli kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı.
- Moulden, H. M. and Marshall, W. L. (2005). Hope in the treatment of sexual offenders: The potential application of hope theory. *Psychology, Crime & Law*, 11(3), 329-342.
- Murphy, L. B. (1987). Further reflections on resilience. (Ed: E. J. Anthony ve B. J. Cohler) *The Invulnerable Child*. New York: The Guilford Press.
- Oktan, V., Odacı, H., & Berber-Çelik, Ç. (2014). Psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığın yordanmasındaki rolünün incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 140-152.
- Onur B. (1992). *Gelişim psikolojisi*, Ankara: Verso Yayıncılık.
- Öz, F. (2004). *Sağlık alanında temel kavramlar*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Öz, F., İnci, F., Bahadır Yılmaz, E. (2012). Hemşirelik öğrencilerinin ölüm kaygısı ile psikolojik sağlamlık düzeyleri ve aralarındaki ilişki. *New/Yeni Sempozyum Journal*, 50 (4).
- Öz, P. D. F., & Yılmaz, U. H. E. B. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: psikolojik sağlamlık. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 16(3), 82-89.
- Özçelik, B., Erdoğan Orhan, İ. (2020). *Eczacılar için Covid-19 aşılı kitapçığı*. Ankara.
- Özdelikara, A, Ağaçdiken, S, Mumcu Boğa, N, Şahin, D. (2016). Öğrenci hemşirelerde ölüm kaygısı. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (1) , 117-132
- Özer, E. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi. [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya]
- Özer, E. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi. [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya]

- Özyürek, A., Atalay, D. (2020). Covid-19 pandemisinde yetişkinlerde yaşamın anlamı ve ölüm kaygısı ile iyilik hali arasındaki ilişkinin incelenmesi. *TURAN: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 12(46), 458-472.
- Padilla-Walker, L. M., Hardy, S. A. & Christensen, K. J. (2011). Adolescent hope as a mediator between parent-child connectedness and adolescent outcomes. *Journal of Early Adolescence*, 31(6), 853-879.
- Rajkumar, R. P. (2020). Covid-19 And mental health: a review of the existing literature. *Asian Journal of Psychiatry*, 52, 102066.
- Rew, L., Taylor Seehafer, M., Thomas, N. Y. ve Yockey, R. D. (2001). Correlates of resilience in homeless adolescents. *Journal of Nursing Scholarship*, 33(1), 33-40.
- Ross, K. (1997). Ölüm ve ölmek üzerine. (Ed. Banu Büyükal). Boyner Holding Yayınları: İstanbul.
- Sarıkaya, A. (2015). 14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 53.
- Sezer, S., Saya, P. (2009). Gelişimsel açıdan ölüm kavramı. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13, 151-165.
- Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 489-502.
- Sezgin, K. (2016). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve dindarlık düzeylerinin incelenmesi (Dicle Üniversitesi Örneği). [Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır]
- Sills, Laura C. ve diğerleri (2006). Relationship of resilience to personality, coping and psychiatric symptoms in young adults. *Behaviour Research and Therapy*, 44, 585-599.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., & Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15, 194–200.
- Snyder, C. R. (1994). *The psychology of hope: you can get there from here*. New York: Free Press.
- Snyder, C. R. (1995). Conceptualizing, measuring and nurturing hope. *Journal Of Counseling & Development*, 73, 355-360.
- Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. *Psychological Inquiry*, 13, 249-275.

- Snyder, C. R. (2005). Teaching: The lessons of hope. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24 (1), 72-84.
- Snyder, C. R., Feldman, D. B., Shorey, H. S., & Rand, K. L. (2002). Hopeful choices: A school counselor's guide to hope theory. *Professional School Counseling*, 5(5), 298-307.
- Snyder, C. R., Harris, C., Anderson, J. R., Holleran, S. A., Irving, L. M., Sigmon, S. T., Yoshinobu, L., Gibb, J., Langelle, C., & Harney, P. (1991). The will and ways: Development and validation of an individual-differences measure of hope. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60 (4), 570- 585.
- Snyder, C. R., LaPointe, A. B., Crowson, J. J., Jr. and Early, S. (1998). Preferences of highhand low-hope people for self-referential input. *Cognition & Emotion*, 12 (6), 807-823.
- Staats, S. (1987).. Hope: expected positive affect in an adult sample. *Journal of Genetic Psychology*, 148(3), 357-365.
- Staats, S. R. & Stassen, M. A. (1985). Hope: an affective cognition. *Social Indicators Research*, 17(3), 235-242.
- Steen, J. H. (2004). Measuring the efficacy of the snyder hope theory as an intervention with an inpatient population (C. Richard Snyder). *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities And Social Sciences*, 65(6), 2103-2110.
- Stewart, M., Reid, G., & Mangham, C. (1997). Fostering children's resilience. *Journal Of Pediatric Nursing*, 12(1), 21-31.
- Stotland, E. (1969). *The Psychology of Hope*, 2nd ed. Jossey-Bass:San Francisco.
- Şahin, H. (2018). Ergenlerin psikolojik sağlık düzeyleri ve hayat amaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı, Uygulamalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı, İstanbul]
- Şahin, M., Demirkıran, F., Adana, F. (2016). Hemşirelik öğrencilerin ölüm kaygısı, ölmekte olan bireye bakım verme isteği ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 7(3), 135-141.
- Şahinler, G. (2018). On ikinci sınıf lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve umut düzeyi ile sınav kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon]
- Şimşek, Ö. F. (2009). Happiness revisited: ontological well- being as a theory- based construct of subjective wellbeing. *Journal of Happiness Studies*, 10, 505-522.

- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2020). Salgın dönemlerinde psikolojik sağlığını korumak. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. 12 Ekim 2020 tarihinde http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/30112459_ailecocuk.pdf adresinden erişildi.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2020). Erişim adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html>
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2021). Covid-19 Sars-Cov-2 enfeksiyonu temaslı takibi, salgın yönetimi, evde hasta izlemi ve filyasyon. bilimsel danışma kurulu çalışması, 15 Mart 2021. Ankara. Erişim Adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/40447/0/covid-19rehberitemaslitakibievdehastaizlemivefilyasyonpdf.pdf>
- Tanhan, F. (2007). Ölüm kaygısıyla baş etme eğitiminin ölüm kaygısı ve psikolojik iyi olma düzeyine etkisi. (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tarhan, S. & Bacanlı, H. (2016). İlkokuldan üniversiteye umut kavramının tanımlanması üzerine nitel bir çalışma. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi. Journal of Qualitative Research in Education, 4(2), 86-112.
- Tarhan, S. (2012). Umudun özyeterlik, algılanan destek ve kişilik özelliklerinden yordanması. [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara]
- Tarhan, S., Bacanlı, M. (2015). Sürekli umut ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. The Journal of Happiness & Well-Being, 2015, 3(1), 1-14.
- Tarhan, S., Bacanlı, M. (2015). Sürekli umut ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. The Journal of Happiness & Well-Being, 2015, 3(1), 1-14.
- Tekin, E. (2011). Askeri hastanelerde çalışan hemşirelerin psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi. [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara]
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(29).
- The Heritage Illustrated dictionary of the English language. (International ed.). (1973). New York: American Heritage Publishing Co., Inc.
- The Random House Dictionary of the English Language. (1967). New York: Random House.

- Topçu, F (2017). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde beş faktör kişilik özelliklerinin yordayıcı etkisinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı]
- Topçu, İ., Ünalı Türkan, N., Eşkin Bacaksız, F., Tiryaki Şen, H., Karadal, A., Yıldırım, A. (2013). Sağlık çalışanlarında örgütsel sinizm ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 6(3), 125-131.
- Tönbül, Ö. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Humanistic Perspective, 2 (2), 159-174.
- Tunç, A., Atıcı, F. Z. (2020). Dünyada ve türkiye’de pandemilerle mücadele: risk ve kriz yönetimi bağlamında bir değerlendirme. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslar arası Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (2), 329-362.
- Turgay, M. (2003). Ölüm korkusu ve kişilik yapısı arasındaki ilişki. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı]
- Türk Dil Kurumu. Umut. <http://sozluk.gov.tr/>. 26 Haziran 2021.
- Usta, F. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma ve umut düzeyleri arasındaki ilişki. [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.
- Usta, F. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma ve umut düzeyleri arasındaki ilişki. [Yüksek Lisans Tezi, Skarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya]
- Uzun Özer, B., Tezer, E. (2008). Umut ve olumlu-olumsuz duygular arasındaki ilişkiler. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 81-86.
- Ünver, S. (1998). İstanbul halkının ölüm karşısındaki duyguları. Yeni Türk, İstanbul, 68:312-321.
- Wahl, C. W. (1959). The fear of death. in: feifel H, Ed. The meaning of Death, NewYork: McGraw-Hill.
- Webster’s New Twentieth Century Dictionary of the English Language (2nd ed.). (1958). USA: Simon & Schuster.
- WHO. (2020d). WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. <https://covid19.who.int/> (Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2020).

- Woodbury, C. A. J. (1997). The relationship of anxiety, locus of control and hope to career indecision of african american students. Dissertation Abstracts International. (UMI No: 9911357)
- Yadigaroglu, H. (2021). Covid-19 ve aşı karşıtlığı. Karadeniz Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi Dergisi, 2(1), 61-70.
- Yalom, I. (2013). Varoluşçu psikoterapi. (Ed. İyidoğan Babayiğit Z.). Kalcı Yayınevi: İstanbul. (Orijinal Çalışma Basım Tarihi 1980).
- Yavuz, E. (2020). Covid-19 aşıları. Türkiye Aile Hekimliği Dergisi, 24 (4), 227-234.
- Yazıcı Çelebi, G. (2020). Covid 19 salgınına ilişkin tepkilerin psikolojik sağlamlık açısından incelenmesi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 8, 471-483.
- Yıldız, H., Subaşı, H., Tekin, S. (2017). Kanser hastalarının bakımıyla ilgilenen yakınlarının umut düzeylerinin incelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 14(2), 109-127.
- Yıldız, M. (1996). Ölümle ilgili genel tutumlar. Akademik Araştırmalar, 1(3): 178-188.
- Yıldız, M., Bulut, M. B., (2017). Ölüm kaygısı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler. Turkish Studies. 12/13, 666.
- Yöndem, Z. D., Bahtiyar, M. (2016). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ve stresle baş etme. The Journal of Academic Social Science Studies, 4 (45), 53-62.
- Yukay-Yüksel, M., Güneş, F. & Akdağ, C. (2017). Investigation of the death anxiety and meaning in life levels among middle-aged adults. Spiritual Psychology And Counseling, 2, 165–181
- Yurdugül, H. (2005). Davranış bilimlerinde ölçek geliştirme çalışmaları için bazı ayrıntılar. Erişim Tarihi:26.06.2021
<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/PamukkaleBildiri.pdf>
- Zihni, E. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin empati kurma becerileri, umut düzeyleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul]
- Zolkoski, S. M. & Bullock, L. M. (2012). Resilience in children and youth: A review. Children and Youth Services Review, 34, 2295-2303.
- Zournazi, M. (2004). Umut değişim için yeni felsefeler. (Çev. U. Abacı). Literatür Yayınları: İstanbul.

EKLER LİSTESİ

EK- A. Çağ Üniversitesi Etik Kurul Onay Belgesi

TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Bahar Şanıvar
ÖĞRENCİ NO	201810042
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	Psikoloji Anabilim Dalı
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez Aşaması
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2020 / 2021 - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ile Ölüm Kaygısı ve Umut Düzeylerinin İncelenmesi Çağ Üniversitesi Örneği
TEZİN AMACI	Bu çalışmada toplumsal farkındalıkları yüksek olan üniversite öğrencilerinin, Covid- 19 pandemisinde, ölüm kaygısı ve umut düzeylerinin psikolojik dayanıklılıkları üzerinde anlamlı olup olmadığı araştırılacaktır. Üniversite öğrencilerinin pandemi döneminde psikolojik dayanıklılık, ölüm kaygısı ve umut düzeyleri bakımından nasıl bir profil çizdikleri saptanmaya çalışılacaktır.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Bu çalışma; Covid-19 salgını döneminde Çağ Üniversitesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin, pandemi dönemindeki psikolojik dayanıklılık düzeylerini, ölüm kaygısı ve umut düzeylerinin incelemesi amacıyla yürütülmüştür. Çalışma, onayı alınan üniversite öğrencileri ile çevrimiçi formlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örneklem grubunu Çağ Üniversitesinde öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan bireyler, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırma kesitsel bir çalışmadır. İlişkisel araştırma modeli ile yürütülmüştür. Sonuç olarak psikolojik dayanıklılık ve sürekli umudun ölüm kaygısı üzerinde negatif etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada ayrıca psikolojik dayanıklılık ve ölüm kaygısı arasındaki ilişkide sürekli umudun tam aracı etkisinin ortaya çıkmış olup, ortaya çıkan bu sonuç sürekli umudun ölüm kaygısını açıklama gücünü ortaya koymaktadır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin ölüm kaygıları, sürekli umut ile şekillenmekte, bunun sonucu olarak psikolojik dayanıklılık ile ölüm kaygısı arasındaki ilişki, sürekli umut bağlamında oluşmakta olduğu ortaya çıkmıştır.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	Çağ Üniversitesi
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	Çağ Üniversitesi, Mersin
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	Çağ Üniversitesinde öğrenim gören ve onayı alınan üniversite öğrencilerine; araştırma sürecinde Kişisel Bilgi Formu, Sürekli Umut Ölçeği, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği uygulanacaktır.
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	Kişisel Bilgi Formu, Sürekli Umut Ölçeği, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği uygulanacaktır.
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (1) Sayfa (12 madde) Sürekli Umut Ölçeği. 2) (1) Sayfa (33 madde) Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği 3) (1) Sayfa (25 madde) Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği. 4) (5) Sayfa (22 madde) Kişisel Bilgi Formu

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Bahar Şanıvar		ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır TARİH: 01 /07 / 2021		
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU				
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.				
2. Anılan konu Psikoloji faaliyet alanı içerisine girmektedir.				
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI	
Adı - Soyadı: KHALADDİN İBRAHİMLİ	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: ŞÜKRÜ UĞUZ	Adı - Soyadı: MURAT KOÇ	
Unvanı: PROF. DR.	Unvanı:	Unvanı: PROF. DR.	Unvanı: DOÇ. DR.	
İmzası: Evrak onayı e- posta ile alınmıştır ... / / 20....	İmzası: / / 20....	İmzası: Evrak onayı e- posta ile alınmıştır ... / / 20....	İmzası: Evrak onayı e- posta ile alınmıştır ... / / 20....	
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER				
Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz AYNUR GÜLER	Adı - Soyadı: Ali Engin OBA	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.
İmzası : Evrak onayı e- posta ile alınmıştır ... / / 20....	İmzası : Evrak onayı e- posta ile alınmıştır ... / / 20....	İmzası : Evrak onayı e- posta ile alınmıştır ... / / 20....	İmzası : Evrak onayı e- posta ile alınmıştır ... / / 20....	İmzası : Evrak onayı e- posta ile alınmıştır ... / / 20....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☒			
OY ÇOKLUĞU İLE	☐	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince incelenmiş olup, / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli izin verilmesi taraflarımızca uygundur.		
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.				

EK- B. Kişisel Bilgi Formu

Sosyo-Demografik Sorular

1. Cinsiyetiniz ?		
☐ Kadın	☐ Erkek	☐ Diğer
2. Medeni Durumunuz ?		
☐ Evli		☐ Bekar
3. Sınıf Düzeyiniz		
☐ Hazırlık	☐ 3. Sınıf	☐ 6. Sınıf
☐ 1. Sınıf	☐ 4. Sınıf	☐ Yüksek Lisans
☐ 2. Sınıf	☐ 5. Sınıf	☐ Doktora
4. Fakülteniz		
☐		
5. Bölümünüz		
☐		

Covid-19 ile İlgili Sorular

1. Covid-19 'la ilgili medyada çıkan güncel haberleri takip ediyor musunuz?
☐ Evet
☐ Hayır
2. Covid-19 haberlerini okuduğumuzda ya da izlediğinizde endişeleniyor ya da rahatsız oluyor musunuz?
☐ Evet
☐ Hayır
3. Covid-19 hastalığına yakalandınız mı?
☐ Evet
☐ Hayır
4. Covid-19 nedeniyle hayatınızı kaybetmekten endişeleniyor musunuz?
☐ Evet
☐ Hayır
5. Covid19 nedeniyle yakınlarınızı kaybetmekten endişeleniyor musunuz?
☐ Evet
☐ Hayır

6. Covid-19 hastahgını geçiren bir yakınız (.....) oldu mu?
☐ Evet ☐ Hayır
7. Covid-19 a yakalanan yakınız ile yakınlık dereceniz nedir?
☐
8. Çevrenizde ya da ailenizde Covid-19 a yakalanan başka birey var mı?
☐ Evet ☐ Hayır
9. Yakınlarmızda (yakın evre, arkadaş, komşu, akraba) hastahgı ağır geçiren var mı?
☐ Evet var ☐ Hayır yok
10. Covid-19 nedeniyle ailenizden ya da çevrenizden kimseyi kaybettiniz mi?
☐ Evet ☐ Hayır
11. Covid-19 salgını sonrası uyku düzeninizde değişiklik oldu mu? (Soruyu cevaplariken salgın öncesi ve sonrası uyku düzeni dikkate alınacaktır)
☐ Değişiklik olmadı ☐ Daha çok uyuyorum. ☐ Daha az uyuyorum.
12. Covid-19 salgını sonrası iştah durumunuzda değişiklik oldu mu? (Soruyu cevaplariken salgın öncesi ve sonrası iştah durumu dikkate alınacaktır)
☐ Hayır değişiklik yok. ☐ İştahım arttı. ☐ İştahım azaldı.
13. Covid-19 salgınının biteceğine dair inancınız var mı?
☐ Evet, inancım var ☐ Fikrim yok ☐ Hayır, inancım yok
14. Covid-19 salgını sonrası eski düzeninize dönebileceğinize dair inancınız var mı?
☐ Evet, inancım var ☐ Fikrim yok ☐ Hayır, inancım yok
15. Covid-19 aşısı oldunuz mu?
☐ Evet ☐ Hayır

16. Covid-19 aşılarına güveniyor musunuz?

- ☐ Evet, güveniyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Hayır, güvenmiyorum

17. Aşı çıktıktan sonra Covid-19 salgınına dair kaygınız azaldı mı?

- ☐ Evet, azaldı
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Hayır, azalmadı

18. Covid-19'un yeni çıkan mutasyonları hakkında bilginiz var mı?

- ☐ Evet var
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Hayır yok

19. Covid-19 un yeni çıkan mutasyonları sonrası kaygınız arttı mı?

- ☐ Evet arttı
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Hayır artmadı

20. Covid-19 salgını döneminde kilo aldınız mı, bu sizi kaygılandırıyor mu?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

21. Covid-19 salgını döneminde hayata bakış açınız olumsuz yönde değişti mi?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

22. Covid-19 salgını döneminde sizde en çok stres ve kaygı yaratan nedir?

- ☐ Virüsün bulaşması
- ☐ Akrabalar ve dostlarla bağların zayıflaması
- ☐ Gelecekle ilgili karamsar duygular
- ☐ Medya haberleri
- ☐ Ölüm korkusu

EK- D. Sürekli Umut Ölçeği

	Kesinlikle yanlış (1)	Çoğunlukla yanlış (2)	Oldukça yanlış (3)	Biraz yanlış (4)	Biraz doğru (5)	Oldukça doğru (6)	Çoğunlukla doğru (7)	Kesinlikle doğru (8)
1. Sıkıntılı bir durumdan kurtulmak için pek çok yol düşünebilirim.	1	2	3	4	5	6	7	8
2. Enerjik bir biçimde amaçlarıma ulaşmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7	8
3. Çoğu zaman kendimi yorgun hissedirim.*	1	2	3	4	5	6	7	8
4. Bir problemin birçok çözüm yolu vardır.	1	2	3	4	5	6	7	8
5. Tartışmalarda kolayca yenik düşerim.*	1	2	3	4	5	6	7	8
6. Hayatta önem verdiğim şeylere ulaşmak için pek çok yol düşünebilirim.	1	2	3	4	5	6	7	8
7. Sağlığım için endişelenirim.*	1	2	3	4	5	6	7	8
8. Başkalarının ümitsizliğe kapıldığı durumlarda bile sorunu çözecek bir yol bulabileceğimi bilirim.	1	2	3	4	5	6	7	8
9. Geçmiş yaşantıları beni geleceğe iyi hazırladı.	1	2	3	4	5	6	7	8
10. Hayatta oldukça başarılıyım.	1	2	3	4	5	6	7	8
11. Genellikle endişelenecek bir şeyler bulurum.*	1	2	3	4	5	6	7	8
12. Kendim için koyduğum hedeflere ulaşırım.	1	2	3	4	5	6	7	8

EK- E. Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği (RDAS)

No		Fikrime çok uygun	Fikrime uygun	Kararsızım	Fikrime Ayrılm	Fikrime Çok Ayrılm
1	Acı çekerek ölmekten korkuyorum.	0	1	2	3	4
2	Ölümden sonrasının nasıl bir yer olduğunu bilmemek beni korkutur.	0	1	2	3	4
3	Öldükten sonra bir daha düşünmemek fikri beni dehşete düşürür.	0	1	2	3	4
4	Gömüldükten sonra bedenime ne olacağı beni kaygılandırmıyor.	0	1	2	3	4
5	Tabutlar beni huzursuz eder.	0	1	2	3	4
6	Öldükten sonra işlerim üzerindeki kontrolü kaybedeceğim düşüncesinden nefret ederim.	0	1	2	3	4
7	Ölüm sonrası tamamen hareketsiz kalmak beni kaygılandırır.	0	1	2	3	4
8	Ameliyat olacağımı düşündüğümde korkarım	0	1	2	3	4
9	Ölüm sonrası beni oldukça kaygılandırıyor.	0	1	2	3	4
10	Yavaş ve uzun süren bir ölümden korkmuyorum.	0	1	2	3	4
11	Öldüğüm zaman bir tabuta kapatılacak olmam düşüncesi benim için sorun değil.	0	1	2	3	4
12	Öldükten sonra tamamen aciz bir durumda olacağım düşüncesi beni huzursuz eder.	0	1	2	3	4
13	Öldükten sonra başka bir hayatın olup olmamasıyla ilgilenmiyorum.	0	1	2	3	4
14	Öldükten sonra tekrar asla bir şey hissetmemek beni huzursuz eder.	0	1	2	3	4
15	Ölürken çekilen ızdırap beni korkutur.	0	1	2	3	4
16	Öldükten sonra yeni bir hayatın olmasını çok istiyorum.	0	1	2	3	4
17	Ebediyen aciz olmaktan endişe duymuyorum.	0	1	2	3	4
18	Bedenimin mezarda çürüyeceği düşüncesi beni tedirgin eder.	0	1	2	3	4
19	Öldükten sonra dünyadaki şeylerden mahrum kalma düşüncesi beni rahatsız eder.	0	1	2	3	4
20	Öldükten sonra bize ne olacağı konusunda kaygılanıyorum.	0	1	2	3	4
21	Hayattaki şeyler üzerindeki kontrolü kaybetmek ile ilgili bir endişem yok.	0	1	2	3	4
22	Ölümün insanı her şeyden ayıracak olması beni dehşete düşürür.	0	1	2	3	4
23	Kansere yakalanmaktan özel bir korku duymuyorum.	0	1	2	3	4
24	Öldükten sonra yapılması gerekenlerle ilgili teferruatlı bir vasiyet bırakacağım.	0	1	2	3	4
25	Öldükten sonra vücuduma ne olacağı umurumda değil.	0	1	2	3	4

EK- F. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Covid 19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ile Ölüm Kaygısı ve Umut Düzeylerinin İncelenmesi

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma Prof. Dr. Khaladdin İbrahimli danışmanlığında Çağ Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Bahar Şanivar tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı; üniversite öğrencilerinin Covid 19 pandemisinde ölüm kaygısı, umut düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıklarının araştırılmasıdır. Elde edilen bilgiler üçüncü şahıslarla paylaşılmayacak olup tamamen bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Bu çalışma gönüllük esasına dayalıdır. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak, sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir.

İlginiz ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Bahar ŞANIVAR

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

Formlara geçebilmek için lütfen aşağıdaki kutucuğu işaretleyiniz.

- ☐ Okudum ve kabul ediyorum.

EK- G. Çağ Üniversitesi Tez Etik Kurul İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-044-2100003790
Konu : Bahar ŞANIVAR'ın Tez Anket İzni
Hk.

27.05.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı Bahar ŞANIVAR isimli öğrencimiz, **“Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlıkları ile Ölüm Korkusu ve Umut Düzeylerinin İncelenmesi Çağ Üniversitesi Örneği”** konulu tez çalışmasını Üniversitemiz öğretim üyesi **Prof. Dr. Khaleddin İBRAHİMLİ** danışmanlığında halen yürütmektedir. Adı geçen öğrenci tez çalışmasında **Üniversitemiz bünyesindeki tüm programlarda öğrenim gören tüm öğrencileri** kapsamak üzere kopyası Ek’lerde sunulan anket uygulamasını yapmayı planlamaktadır. Üniversitemiz Etik Kurulunda yer alan üyelerin onayları alınmış olup, gerekli iznin verilmesi hususunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : Tez Etik Kurul Onay Dosyası

EK- H. Çağ Üniversitesi Tez Anket Uygulama İzin Yazıları

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Fen Edebiyat Fakültesi

Sayı : E-33089555-044-2100004037

04.06.2021

Konu : Bahar ŞANIVAR'a Ait Tez Anket
İzni Hk.

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 27.05.2021 tarihli ve E-23867972-044-2100003790 sayılı yazısı.

İlgi yazı gereği Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Bahar ŞANIVAR'ın "Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlıkları ile Ölüm Korkusu ve Umut Düzeylerinin İncelenmesi Çağ Üniversitesi Örneği" konulu tez çalışmasına ilişkin anketi yapması uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize arz/rica ederim.

Prof. Dr. Deniz Aynur GÜLER
Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı

Ek :

- 1 - Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu
- 2 - Kişisel-Bilgi-Formu
- 3 - Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği
- 4 - Sürekli-Umut-Ölçeği
- 5 - Thorson-Powell-Ölüm Kaygısı Ölçeği

Dağıtım:

Gereği:
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bilgi:
Rektörlük Makamına

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Meslek Yüksek Okulu

Sayı : E-98052352-044-2100004036
Konu : Bahar ŞANIVAR'ın Tez Anket İzni
Hk.

04.06.2021

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 27.05.2021 tarihli ve E-23867972-044-2100003790 sayılı belge.

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ilgi yazısında konu edilen Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Bahar ŞANIVAR, "COVID19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlıkları ile Ölüm Korkusu ve Umut Düzeylerinin İncelenmesi Çağ Üniversitesi Örneği" konulu tez anket çalışmasının Yüksekokulumuz önlisans öğrencilerine uygulanması Müdürlüğümüzce uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. İlhan ÖZTÜRK
Meslek Yüksekokulu Müdürü

Dağıtım:

Gereği:
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bilgi:
Rektörlük Makamına

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Hukuk Fakültesi

Sayı : E-82356537-020-2100004046
Konu : Tez Anket İzni Hk.

06.06.2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 27.05.2021 tarih ve E-23867972-044-2100003790 sayılı yazınız.

Psikoloji Tezli Yüksek Lisans öğrenciniz Bahar ŞANIVAR'ın "Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlıkları ile Ölüm Korkusu ve Umut Düzeylerinin İncelenmesi Çağ Üniversitesi Örneği" başlıklı tez çalışması ile ilgili yapmak istediği anket çalışması Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinize sunulur.

Prof. Dr. Yücel ERTEKİN
Hukuk Fakültesi Dekanı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Yabancı Diller Yüksekokulu

Sayı : E-12345678-000-2100004050
Konu : Tez Anket İzni

07.06.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Bahar ŞANIVAR'ın uygulamak istediği anket uygulaması uygun görülmüştür.

Saygılarımla arz ederim.

Öğr. Gör. Hamdi ÖNAL
Yabancı Diller Yüksek Okulu Müdürü

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Sayı : E-88998576-044-2100004043
Konu : Bahar Şanıvar'ın Tez Anket İzni
Hk.

05.06.2021

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 27.05.2021 tarih ve E-23867972-044-2100003790 sayılı yazısı.

Enstitünüz Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı Bahar ŞANIVAR isimli öğrencinin “Covid19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlıkları ile Ölüm Korkusu ve Umut Düzeylerinin İncelenmesi Çağ Üniversitesi Örneği” konulu tez anket çalışmasını, Üniversitemiz bünyesindeki tüm programlarda öğrenim gören öğrencilere uygulamasının uygun olduğu değerlendirilmektedir.

Gereği için bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Mustafa BAŞARAN
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı

Ek :

- 1 - Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu
- 2 - Kişisel Bilgi Formu
- 3 - Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği
- 4 - Sürekli-Umut-Ölçeği
- 5 - Thorson-Powell-Ölüm Kaygısı Ölçeği

Dağıtım:

Gereği:
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bilgi:
Rektörlük Makamına